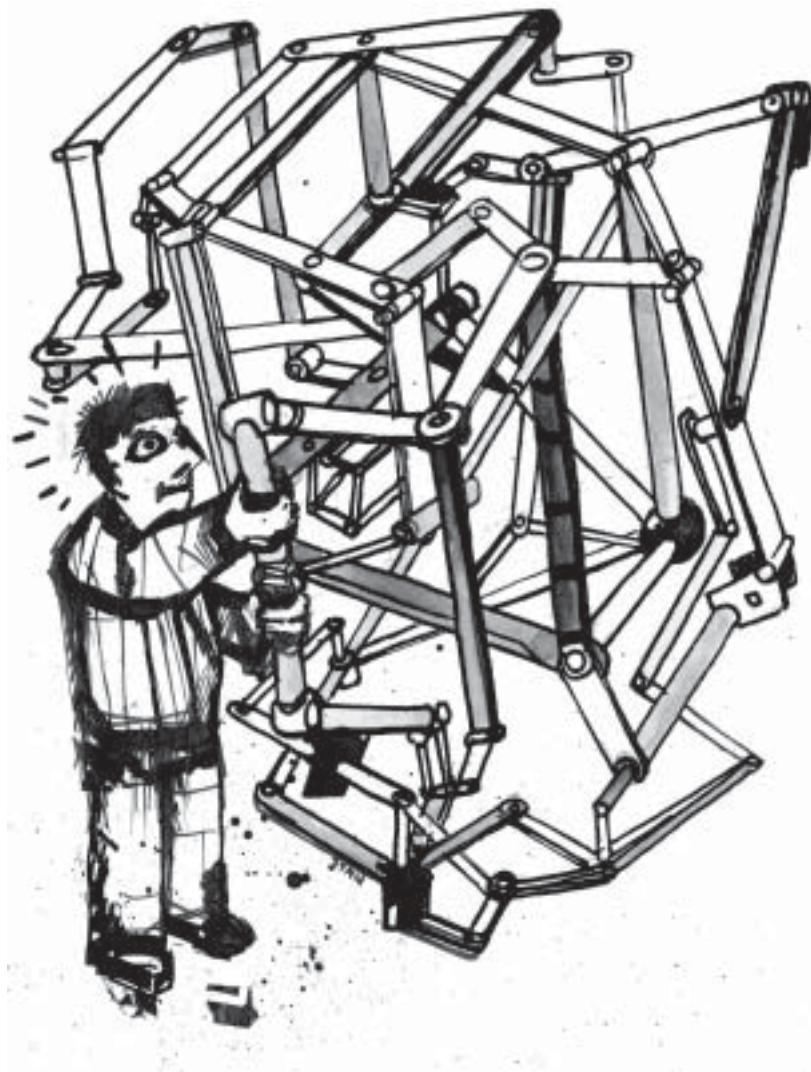

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointityöryhmän mietintö

HELSINKI 2003

Julkaisu on saatavana myös Internetistä:
<http://www.ymparisto.fi/julkaisut>

Suomen ympäristö 643
Ympäristöministeriö
Alueidenkäytön osasto

Taitto: Ainoliisa Miettinen
Kansipiirros: Jonatan Hildén

ISSN 1238-7312
ISBN 952-11-1461-4 (nid.)
ISBN 952-11-1462-2 (PDF)

Edita Prima Oy

Helsinki 2003

Ympäristöministeriölle

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/42/EY tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista, jäljempänä SEA-direktiivi, tuli voimaan 21.7.2001. Jäsenmaiden on pantava direktiivi täytäntöön 21.7.2004 mennessä.

Ympäristöministeriö asetti 13.12.2001 työryhmän SEA-direktiivin täytäntöönpanemiseksi. Työryhmän tehtävänä oli valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus tarvittaviksi lainsäädännön muutoksiksi sekä selvittää myös direktiivin toimeenpanoon liittyvät hallinnolliset ja muut toimet. Työryhmän tuli kuulla asiantuntijoina tarpeellisiksi katsomiaan tahoja. Työryhmän tuli tehdä ehdotuksensa 31.3.2003 mennessä. Ympäristöministeriö pidensi työryhmän määräaikaa 30.6.2003 saakka. Samalla työryhmän toimeksiantoon lisättiin niiden aineellisten säännösten valmistelu, jotka ovat tarpeen YK:n Euroopan talouskomission, ECE:n, yleissopimukseen valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista (Espoon sopimus, SopS 67/1997) liitetyn strategista ympäristöarviointia koskevan pöytäkirjan (SEA-pöytäkirja) hyväksymiseksi.

Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin neuvotteleva virkamies Ulla-Riitta Soveri ja varapuheenjohtajaksi hallitusneuvos Auvo Haapanala, molemmat ympäristöministeriöstä. Jäseniksi nimettiin neuvotteleva virkamies Toivo Pihlajaniemi sisäasiainministeriöstä, neuvotteleva virkamies Pekka Pelkonen valtiovarainministeriöstä, vanhempi hallitussihteeri Jukka Pekka Tolvanen maa- ja metsätalousministeriöstä, liikenneneuvos Raisa Valli liikenne- ja viestintäministeriöstä, ylitarkastaja Veera Tiihonen kauppa- ja teollisuusministeriöstä, ympäristöneuvos Antero Honkasalo ympäristöministeriöstä, ohjelmajohtaja Mikael Hildén Suomen ympäristökeskuksesta, luonnonsuojelupäällikkö Eero Kaakinen Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksesta ja lakimies Ulla Hurmeranta Suomen Kuntaliitosta. Työryhmän sihteeriksi nimettiin hallitussihteeri Marja Mäntynen ympäristöministeriöstä ja ympäristöinsinööri Eija Lehtonen Uudenmaan ympäristökeskuksesta. Työryhmän pysyviksi asiantuntijoiksi kutsuttiin ylitarkastaja Seija Rantakallio ja hallitussihteeri Anna Sorto ympäristöministeriöstä.

Ympäristöministeriö muutti työryhmän kokoonpanoa seuraavasti:

Pysyväksi asiantuntijaksi ylitarkastaja Seija Rantakallion tilalle nimettiin 9.4.2002 ylitarkastaja Leena Ivalo ympäristöministeriöstä. Jäseniksi nimettiin 11.10.2002 neuvotteleva virkamies Toivo Pihlajaniemen tilalle ylitarkastaja Mika Riipi sisäasiainministeriöstä sekä ympäristöneuvos Antero Honkasalon tilalle neuvotteleva virkamies Camilla Lommi-Kippola ympäristöministeriöstä sekä samanaikaisesti asiantuntijaksi hallitussihteeri Anna Sorton tilalle ylitarkastaja Heikki Korpelainen ympäristöministeriöstä. Jäseneksi nimettiin 14.4.2003 ylitarkastaja Veera Pederseinin tilalle erikoistutkija Lotta Aho kauppa- ja teollisuusministeriöstä. Uudeksi jäseneksi nimettiin 12.5.2003 ylitarkastaja Matti Karuvaara Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta.

Työryhmä kuuli asiantuntijoina oikeustieteen lisensiaatti Kaijus Ervastia Oikeuspoliittiselta tutkimuslaitokselta, hallitussihteeri Mika Seppälää ympäristöministeriöstä sekä professori Tuomas Ojasta Helsingin yliopistosta.

Työryhmän työstä tiedotettiin ympäristöhallinnon www-sivuilla. Työryhmä järjesti kaksi sidosryhmäseminaaria, joihin kutsuttiin keskeiset suunnitelmiä ja ohjelmia laativat valtion ja kuntien viranomaiset ja muita sidosryhmiä. Ensimmäinen tilaisuus järjestettiin työn esivalmisteluvaiheessa kesäkuussa 2002, jolloin keskusteltiin erityisesti direktiivin soveltamisalasta. Toinen tilaisuus pidettiin toukokuussa 2003, jolloin kuultiin työryhmän alustavista ehdotuksista.

Työryhmä teetti kaksi erillisselvitystä, jotka koskivat julkishallinnon suunnitelmien ja ohjelmien kartoitusta sekä suunnitelmien ja ohjelmien seurantaa.

Työryhmän ehdotus on laadittu hallituksen esityksen muotoon. Työryhmän mietintöön sisältyy myös selvitys lakiehdotuksen vaihtoehtoista ja niiden vaikutusten arvioinnista. Työryhmä selvitti työnsä kuluessa toimeksiantonsa mukaisesti myös SEA-direktiivin toimeenpanoon liittyviä hallinnollisia ja muita toimia. Näitä on tarkasteltu hallituksen esityksen vaikutuksia koskevassa luvussa, jossa todetaan, että ehdotetun lain toimeenpanovaiheessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota koulutukseen, opasmateriaaliin sekä arviointi- ja osallistumismenetelmien kehittämiseen. Työryhmä pitääkin tärkeänä, että ympäristöministeriö yhdessä muiden hallinnonalojen kanssa selvittää hyvissä ajoin ennen ehdotetun lainsäädännön voimaantuloa lain toimeenpanon edellyttämän koulutuksen, opasmateriaalin ja kehittämishankkeiden toteuttamista.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa mietintönsä ympäristöministeriölle.

Helsingissä kesäkuun 27. päivänä 2003

Ulla-Riitta Soveri

Lotta Aho

Camilla Lommi-Kippola

Auvo Haapanala

Pekka Pelkonen

Mikael Hildén

Mika Riipi

Ulla Hurmeranta

Jukka Pekka Tolvanen

Matti Karuvaara

Raisa Valli

Eero Kaakinen

Eija Lehtonen

Marja Mäntynen

Sisällysluettelo

Kirje ympäristöministeriölle	3
Sisällysluettelo	5
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	7
YLEISPERUSTELUT	8
1. Johdanto	8
2. Nykytila	8
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	8
2.2. Euroopan yhteisön lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset	11
2.3. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	13
2.4. Nykytilan arviointi	14
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	16
3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	16
3.2. Keskeiset ehdotukset	17
4. Esityksen vaikutukset	20
4.1. Taloudelliset vaikutukset	20
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	21
4.3. Ympäristövaikutukset	21
4.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan	22
4.5. Vaikutukset suunnittelukäytäntöihin	22
5. Asian valmistelu	23
5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	23
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	24
6.1. Riippuvuus muista esityksistä	24
6.2. Kansainvälisten sopimusten ja velvoitteiden vaikutus	24
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	25
1. Lakiehdotusten perustelut	25
1.1. Laki suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista	25
1.2. Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta	33
1.3. Laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta	33
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	34
3. Voimaantulo	34
LAKIEHDOTUKSET	
1. Laki suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista	35
2. Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta	40
3. Laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta	41
HALLITUKSEN ESITYKSEN LIITTEET	
1. Luonnos asetukseksi suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista	42
2. Luonnos asetukseksi maankäyttö- ja rakennusasetuksen muuttamisesta	46

LIITTEET

Liite 1: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/42/EY tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista	48
Liite 2: Yhdistyneitten kansakuntien Euroopan talouskomission yleissopimukseen valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista (Espoon sopimus, SopS 67/1997) liitettävä strategista ympäristöarviointia koskeva pöytäkirja	56
Liite 3: Selvitys lakiehdotuksen vaihtoehtoista ja niiden vaikutusten arvioinnista	74
Liite 4: Asetusluonnokseen mahdollisesti sisällytettävien suunnitelmien ja ohjelmien arviointitarpeen tarkastelua	86
Liite 5: Luettelo lakiehdotuksen valmistelun yhteydessä läpikäytyistä viranomaisten suunnitelmista ja ohjelmista	97
Liite 6: SEA-direktiivin ja Suomen lainsäädännön alustava vertailu	103
Kuvailulehdet	105

**Hallituksen esitys Eduskunnalle suunnitelmien ja
ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia
koskevaksi lainsäädännöksi**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista. Ehdotus liittyy Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista ja se on tarpeen direktiivin täytäntöönpanemiseksi. Ehdotus liittyy myös Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomission yleissopimukseen valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista liitetyn, strategista ympäristöarviointia koskevan pöytäkirjan voimaansaattamiseen.

Ehdotettu laki sisältäisi nykyistä lainsäädäntöä vastaavan yleisen säännöksen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten selvittämisestä ja arvioinnista sekä tarkemmat säännökset tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnista. Laki edistäisi ympäristövaikutusten arviointia ja huomioon ottamista suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa ja hyväksymisessä sekä edistäisi samalla yleisön tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia.

Ehdotetun lain mukaista suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointia sovellettaisiin viranomaisten valmistelemiin suunnitelmiin ja ohjelmiin, joilla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia ja jotka perustuvat lakiin, asetukseen tai valtioneuvoston päätökseen ja jotka luovat puitteet tulevien hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksille. Arviointia aina edellyttävistä suunnitelmista ja ohjelmista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Laki sisältäisi säännökset harkinnanvaraisesta arvioinnista myös muiden kuin asetuksessa lueteltujen suunnitelmien ja ohjelmien osalta.

Ympäristöarvioinnissa suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava viranomainen laatisi osana suunnitelman tai ohjelman muuta valmistelua ympäristöselostuksen, joka sisältäisi tiedot suunnitelman tai ohjelman sekä tarkasteltujen vaihtoehtojen ympäristövaikutuksista. Ympäristöselostuksen valmistelun aloittamisesta tiedotettaisiin ja varattaisiin yleisölle mahdollisuus esittää mielipiteitä. Suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta ja ympäristöselostuksesta kuultaisiin yleisöä sekä viranomaisia. Laki sisältäisi myös säännökset toiselle valtiolle tiedottamisesta ja toisen valtion kanssa neuvottelemisesta silloin, kun todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia ulottuisi sen alueelle.

Suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä koskevasta päätöksestä olisi käytävä ilmi, miten ympäristöselostus ja siitä esitetyt mielipiteet ovat vaikuttaneet suunnitelman tai ohjelman sisältöön ja vaihtoehtojen valintaan. Ehdotettu laki edellyttäisi myös suunnitelman tai ohjelman toteuttamiseen liittyvää ympäristövaikutusten seurantaa.

Esitykseen sisältyvät lisäksi ehdotukset laeiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain sekä maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 21 päivänä heinäkuuta 2004.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (468/1994), jäljempänä YVA-laki, tuli voimaan vuonna 1994. Laki koskee pääasiassa hankkeiden ympäristövaikutusten arviointia ja siinä noudatettavaa arviointimenettelyä. Lain 24 §:ssä säädetään yleinen velvollisuus selvittää ja arvioida ympäristövaikutuksia myös suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa. Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutuksia arvioidaan myös muuhun lainsäädäntöön perustuen. Maankäytön suunnittelussa selvitetään ja arvioidaan kaavojen toteuttamisen ympäristövaikutuksia maankäyttö- ja rakennuslain säännösten mukaisesti. Alueiden kehittämissäädäntöön sisältyy yleinen velvoite arvioida lain tarkoittamien ohjelmien ja suunnitelmien ympäristövaikutuksia. Yleisiä, jo vanhempia ympäristövaikutusten selvittämis- ja arviointivelvoitteita sisältyy tai on sisällynyt myös komiteoista annettuun valtioneuvoston päätökseen, valtion toiminta- ja taloussuunnittelua koskeviin valtiovarainministeriön määräyksiin sekä hallituksen esitysten laatimisohjeisiin.

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutuksia selvitetään ja arvioidaan eri tavoin ja sisällöltään vaihtelevasti sen mukaan, millaisesta suunnitelmasta tai ohjelmasta ja siihen liittyvästä valmistelusta on kyse. Arvioinnin tarpeellisuus on kuitenkin usein selvitetty vasta suunnitelman tai ohjelman myöhäisessä valmisteluvaiheessa tai ei ollenkaan ja menettelytavat muun muassa osallistumisen suhteen vaihtelevat.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 2001/42/EY, jäljempänä SEA-direktiivi, annettiin kesäkuussa 2001. Direktiivin valmistelu nähtiin tarpeelliseksi tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista vuonna 1985 annetun neuvoston direktiivin 85/337/ETY, jäljempänä YVA-direktiivi, soveltamisesta saatujen kokemusten perusteella. SEA-direktiivi sisältää Suomen nykyistä lainsäädäntöä tarkemmat määräykset tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnissa noudatettavista menettelytavoista ja arviointien sisällöstä. Ehdotettu laki ja siihen liittyvät muun lainsäädännön muutosehdotukset ovat tarpeen SEA-direktiivin täytäntöönpanemiseksi. Direktiivi on pantava täytäntöön EU:n jäsenvaltioissa 21.7.2004 mennessä. Ehdotettu laki sisältäisi myös ne aineelliset säännökset, jotka ovat tarpeen YK:n Euroopan talouskomission, ECE:n, yleissopimukseen valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista (Espoon sopimus, SopS 67/1997) liitetyn strategista ympäristöarviointia koskevan pöytäkirjan, jäljempänä SEA-pöytäkirja, hyväksymiseksi.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Perustuslaki

Perustuslain (731/1999) 14 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on edistettävä yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Lain 20 §:n mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille ja julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Perustuslaillisen edistämismääräyksen on katsottu korostavan erityisesti muiden kuin varsinaisten asianosaisten vaikuttamismahdollisuuksia asioissa, jotka vaikuttamatta välittömästi näiden henkilöiden etuun tai oikeuteen muutoin vaikuttavat merkittävästi yhteiseen elinympäristöön tai henkilöä koskevaan päätöksentekoon.

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä

Laki ja asetus (792/1994) ympäristövaikutusten arviointimenettelystä ovat olleet voimassa lähes kymmenen vuotta. Lakia muutettiin vuonna 1999 (267/1999) neuvoston direktiivin tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista annetun direktiivin 85/337/ETY muuttamisesta (97/11/EY) täytäntöönpanemiseksi ja samalla annettiin uusi asetus ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (268/1999). Säädökset koskevat pääasiassa hankkeiden ympäristövaikutusten arviointia.

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia sääntelee YVA-lain 24 §. Tämä yleinen arviointivelvollisuus koskee viranomaisten laatimia suunnitelmia ja ohjelmia, joiden toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. YVA-laki ja -asetus eivät aseta sisällöllisiä tai menettelyä koskevia vaatimuksia arvioinnille. Edellä mainitun YVA-lain 24 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvosto voi antaa yleisiä ohjeita suunnitelmien ja ohjelmien arvioinnista.

Suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten arviointi on Suomessa kehittynyt kehittämissuunnitelmien, yksittäisten suunnitelmien ja ohjelmien arvioinnin ja ohjeistuksen kautta. Ympäristöministeriö on antanut YVA-lain 24 §:n 2 momentin nojalla yleiset ohjeet suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (Ympäristöministeriö 1998) sekä yhdessä sisäasiainministeriön kanssa ohjeet alueellisten kehittämissuunnitelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (Ympäristöministeriö ja sisäasiainministeriö 1999). Myös säädösehdotusten ympäristövaikutusten (Ympäristöministeriö 1998), taloudellisten vaikutusten (Valtiovarainministeriö 1998) ja yritysvaikutusten (Kauppa- ja teollisuusministeriö 1999) arvioinnista on annettu ohjeet. Eri hallinnonaloilla on valmisteltu myös muuta ohjeistusta.

Maankäyttö- ja rakennuslaki

Vuonna 2000 voimaantulleessa maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL, 132/1999) ja -asetuksessa (MRA, 895/1999) on toistaiseksi ajanmukaisimmat säännökset suunnitelmien ympäristövaikutusten arvioinnista. Laissa säädetään paitsi vaikutusten selvittämisestä kaavaa laadittaessa (9 §) myös kaavoitusmenettelyyn liittyvästä vuorovaikutuksesta ja viranomaisyhteistyöstä (62 § ja 66 §), kaavan vaihtoehtojen ja niiden vai vaikutusten raportoinnista kaavaselostuksessa (29 §, 40 § ja 55 §) sekä valtioiden rajat ylittävistä ympäristövaikutuksista (199 §).

MRL korostaa ympäristöasioita sekä kansalaisten osallistumista ja avoimuutta maankäytön suunnittelussa. Arviointia on systematisoitu ja osallistumista helpotettu edellyttämällä, että osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyistä ja kaavan vaikutusten arvioinnista laaditaan osallistumis- ja arviointisuunnitelma.

Lakia koskevaa hallituksen esitystä valmisteltaessa tuolloin vielä ehdotusvaiheessa ollut SEA-direktiivi voitiin ottaa työssä huomioon.

Luonnonsuojelulaki

Luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 §:ssä on määräykset muun muassa suunnitelmien arvioinnista. Siinä edellytetään vaikutusten arviointia, jos suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää tähän verkostoon. Arviointi-

velvoite koskee myös sellaista hanketta tai suunnitelmaa alueen ulkopuolella, jolla todennäköisesti on alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia. Luonnonsuojelulain 66 §:n mukaan viranomaisen ei ilman valtioneuvoston myöntämää poikkeusta saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen taikka hyväksyä tai vahvistaa suunnitelmaa, jos tämä arviointi- ja siihen liittyvä lausuntomenettely osoittaa hankkeen tai suunnitelman merkittävästi heikentävän edellä tarkoitettuja luonnonarvoja.

Natura -arviointeja on tehty sekä erillisinä, hankkeiden YVA -menettelyn yhteydessä, että kaavoituksen yhteydessä. YVA -menettelyn yhteydessä tehtävän arvioinnin vahvuutena on, että säädetty määrämuotoisuus tukee Natura -arvioinnin kirjallista raportointia ja varmistaa riittävän julkisuuden. Suunnitelmien ja ohjelmien yhteydessä tehdyistä Natura -arvioinneista on tähän mennessä käytännön kokemuksia ainoastaan kaavoituksen osalta eri kaavatasoilta aina maakuntakaavasta asema-kaavoihin.

Alueiden kehittämislaki

Yleisiä viittauksia vaikutusten arviointiin sisältyy vuoden 2003 alusta voimaan tulleeseen alueiden kehittämislakiin (602/2002) ja -asetuksen (1224/2002). Asetuksen 12 §:ssä todetaan, että alueiden kehittämissä tarkoitettujen ohjelmien ja suunnitelmien valmistelusta vastaavien viranomaisten on selvitettävä ja arvioitava ympäristövaikutukset riittävässä määrin.

Suunnitelmien tai ohjelmien laatimista koskevaa muuta lainsäädäntöä

Edellä kuvatut maankäyttö- ja rakennuslaki, luonnonsuojelulaki sekä alueiden kehittämislaki asettavat sekä suunnitelmien ja ohjelmien laatimisvelvoitteita että ympäristövaikutusten arviointivelvoitteita. Näiden lisäksi suunnitelmien tai ohjelmien laatimista koskevia määräyksiä sisältyy muun muassa ulkoilulakiin (606/1973), lakiin maa-alueilla tapahtuvasta öljyvahinkojen torjunnasta (378/1974), lakiin aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä (300/1979), kalastuslakiin (286/1982), lakiin valtion talousarviosta (423/1988), erämaalakiin (62/1991), lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta (733/1992), lakiin julkisista hankinnoista (1505/1992), jätelakiin (1072/1993), kuntalakiin (365/1995), maastoliikennelakiin (1710/1995), metsälakiin (1093/1996), lakiin pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnasta (1269/1996), maaseutuelinkeinojen rahoituslakiin (329/1999), lakiin rakennerrahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoimisesta (1353/1999), ympäristönsuojelulakiin (86/2000), vesihuoltolakiin (119/2001), arpajaislakiin (1047/2001) ja lakiin julkisesta työvoimapalvelusta (1295/2002). Valmisteltavana olevaan lakiin vesienhoidon järjestämisestä tulee myös sisältymään suunnitelmien ja ohjelmien laatimista koskevia määräyksiä. Lakien lisäksi joitakin velvoitteita on säädetty asetuksella tai valtioneuvoston päätöksellä.

Hallintolaki

Hallintolaki (434/2003), joka on hallintotoimintaa sääntelevä yleislaki, tulee voimaan 1.1.2004. Laki korvaa vuonna 1982 annetun hallintomenettelylain (598/1982). Samalla kumoutuvat asiakirjain lähettämisestä annettu laki (74/1954) ja tiedoksiantosta hallintoasioissa annettu laki (232/1966). Lakiin sisältyvät hyvää hallintoa koskevat keskeiset perusteet sekä hallintoasioissa noudatettavat menettelysäännökset. Hyvän hallinnon perusteisiin kuuluvat keskeisesti muun muassa hallinnon oikeusperiaatteet, palveluperiaate, neuvonta ja viranomaisten yhteistyö. Lailla pyritään selkiyttämään viranomaisten velvollisuuksia tehtäviensä hoitamisessa sekä edistämään yksilöiden mahdollisuuksia osallistua itseään koskeviin asioihin perustuslain edellyttämällä tavalla.

Lisäksi laissa säädetään asian vireilläolosta ilmoittamisesta ja vaikutusmahdollisuuksien varaamisesta (41 §). Lakiin sisältyvät säännökset muun muassa tiedoksi-

antotavoista (55 §) ja tiedoksiannossa noudatettavista menettelyistä (59 §-63 §) sekä päätöksen perustelemisesta (45 §).

2.2. Euroopan yhteisön lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset

SEA-direktiivi

YVA-direktiivi annettiin vuonna 1985. Direktiiviä muutettiin vuonna 1997. YVA-direktiivi edellyttää, että todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia aiheuttavien hankkeiden ympäristövaikutukset arvioidaan ennen kuin niiden toteuttamiseen myönnetään lupa. Vuonna 1993 EY:n komissio toimitti Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen YVA-direktiivin soveltamisesta ja tehokkuudesta. Yksi kertomuksen keskeisistä päätelmistä oli, että usein on liian myöhäistä arvioida ympäristövaikutuksia yksittäisten hankkeiden yhteydessä, koska hankkeen kannalta merkittäviä päätöksiä toimenpidevaihtoehdoista ja esimerkiksi sijaintivaihtoehdoista tehdään jo aikaisemmissa suunnitteluvaiheissa. Myös pienten mutta monilukuisten hankkeiden yhteisvaikutusten arviointi oli osoittautunut ongelmalliseksi. Komissio antoi vuonna 1996 ehdotuksen neuvoston direktiiviksi tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista. SEA-direktiivi, jonka lyhenne tulee englanninkielisestä termistä strategic environmental assessment, annettiin 27 päivänä kesäkuuta 2001 ja se tuli voimaan 21 päivänä heinäkuuta 2001.

SEA-direktiivin tavoitteena on edistää ympäristönäkökohtien huomioon ottamista suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa ja hyväksymisessä. Tähän pyritään yhtenäistämällä menettelytapoja, joiden mukaisesti ympäristöön todennäköisesti merkittävästi vaikuttavien, viranomaisten valmisteleminen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutukset arvioidaan.

Direktiivi edellyttää, että tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutukset selvitetään ja arvioidaan suunnitelman tai ohjelman valmistelun aikana ja ennen sen hyväksymistä. Suunnitelman tai ohjelman valmistelun yhteydessä laaditaan ympäristöselostus ja yleisölle sekä ympäristöasioista vastaaville viranomaisille annetaan mahdollisuus esittää kantansa. Jos suunnitelmalla tai ohjelmalla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia toisissa jäsenvaltioissa, niitä on kuuluttava, ja niiden yleisölle ja ympäristöasioista vastaaville viranomaisille on annettava mahdollisuus esittää näkemyksensä asiasta.

Arvioinnin tulokset on otettava huomioon suunnitelmaa tai ohjelmaa valmisteltaessa. Kun suunnitelma tai ohjelma on hyväksytty, yleisölle ja ympäristöasioista vastaaville viranomaisille sekä kuulluille jäsenvaltioille on toimitettava tiedot päätöksestä ja sen perusteluista.

SEA-direktiivissä on nimenomaisesti mainittu sen suhteesta joihinkin yhteisön säädöksiin. SEA-direktiivin 11 artiklan mukaan direktiivin mukaisesti suoritettulla ympäristöarvioinnilla ei rajoiteta YVA-direktiivin tai muiden yhteisön oikeuden mukaisten vaatimusten noudattamista. Tämä tarkoittaa, ettei SEA-direktiivin mukaisesti tehty arviointi vaikuta tarpeeseen soveltaa yksittäisiin hankkeisiin YVA-direktiiviä. Muutoin SEA-direktiivin soveltamisala on kytketty YVA-direktiiviin. SEA-direktiivin yhtenä soveltamisalaan liittyvänä ehtona on suunnitelmien ja ohjelmien valmistelu YVA-direktiivin kattamilla toimialoilla ja puitteiden luominen YVA-direktiivin liitteissä I ja II lueteltujen hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksille.

Jos velvoite tehdä suunnitelmien tai ohjelmien ympäristövaikutusten arviointeja johtuu samanaikaisesti sekä SEA-direktiivistä että muusta yhteisön lainsäädännöstä, jäsenmaat voivat säätää yhteensovitetuista tai yhteisistä menettelyistä, jotka täyttävät asiaa koskevan yhteisön lainsäädännön vaatimukset. Direktiivin johdanto-osassa on tässä yhteydessä mainittu luonnonvaraisten lintujen suojelusta annettu neuvoston direktiivi 79/409/ETY, jäljempänä lintudirektiivi, luontotyyppien sekä

luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annettu neuvoston direktiivi 92/43/ETY, jäljempänä luontodirektiivi, sekä yhteisön vesipolitiikan puitteista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/60/EY.

Luontodirektiivillä on kytkenä myös SEA-direktiivin soveltamisalaan, johon kuuluvat sellaiset suunnitelmat ja ohjelmat, joiden on katsottu edellyttävän luontodirektiivin 6 tai 7 artiklan mukaista arviointia.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi yleisön osallistumisesta tiettyjen ympäristöä koskevien suunnitelmien ja ohjelmien laatimiseen sekä neuvoston direktiivien 85/337/ETY ja 96/61/EY muuttamisesta yleisön osallistumisen sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeuden osalta (2003/35/EY) annettiin 26 päivänä toukokuuta 2003. Direktiivi on pantava täytäntöön jäsenvaltioissa kahden vuoden kuluessa sen voimaantulosta. Direktiiviä ei kuitenkaan sovelleta suunnitelmiin ja ohjelmiin, joiden osalta yleisön osallistuminen on järjestetty SEA-direktiivin mukaisesti.

SEA-direktiivin soveltamisalalla on kytkenä myös rakennerahastoja koskevista yleisistä säännöksistä 21 päivänä kesäkuuta 1999 annettuun neuvoston asetukseen (EY) N:o 1260/1999 sekä Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tuesta maaseudun kehittämiseen ja tiettyjen asetusten muuttamisesta ja kumoamisesta 17 päivänä toukokuuta annettuun neuvoston asetukseen (EY) N:o 1257/1999. SEA-direktiiviä ei sovelleta näiden asetusten nojalla laadittaviin suunnitelmiin ja ohjelmiin, joita yhteisrahoitetaan meneillään olevina ohjelmakausina 2000-2006 ja 2000-2007. Seuraavien ohjelmakausien osalta asia on avoin. SEA-direktiivissä todetaan, että komissio antaa kertomuksen SEA-direktiivin ja edellä mainittujen asetusten välisestä suhteesta hyvissä ajoin ennen meneillään olevien ohjelmakausien päättymistä.

SEA-direktiivi on pantava täytäntöön jäsenvaltioissa viimeistään kolmen vuoden kuluttua sen voimaantulosta. Tämä merkitsee, että jäsenvaltioiden on saatettava voimaan direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset 21 päivään heinäkuuta 2004 mennessä. Jäsenvaltiot ja komissio ovat valmistelleet direktiivin täytäntöönpanoa tukevaa ohjeistoa (Implementation of directive 2001/42/EC on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment; draft 8th April 2003).

SEA-pöytäkirja

SEA-pöytäkirja allekirjoitettiin Kiovassa 21.5.2003. Pöytäkirjan allekirjoitti Euroopan yhteisöt ja 33 valtiota mukaan lukien Suomi. Pöytäkirja tulee kansainvälisesti voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä sen jälkeen, jona kuudestoista ratifiomis-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu.

Pöytäkirjan lähtökohtana on luoda yleiset puitteet suunnitelmien ja ohjelmien sekä soveltuvin osin toimintaperiaatteiden ja säädösten ympäristövaikutusten arvioinnille ja näiden valmisteluun liittyvälle yleisön osallistumiselle. Pöytäkirjaa sovelletaan sellaisiin eri toimialoilla valmisteltaviin suunnitelmiin ja ohjelmiin, joilla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia. Pöytäkirja sisältää yksityiskohdaisia määräyksiä suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin eri vaiheista. Toimintaperiaatteiden ja säädösehdotusten osalta sopimuspuolten on pyrittävä varmistamaan, että ympäristönäkökohdat otetaan huomioon ja sisällytetään soveltuvin osin näiden valmisteluun.

Pöytäkirja perustuu SEA-direktiiviin. Pöytäkirjan suunnitelmia ja ohjelmia koskeva soveltamisala sekä ympäristöarvioinnissa noudatettavat menettelytavat ovat vähäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta yhdenmukaisia SEA-direktiivin kanssa eikä pöytäkirja tuo olennaisia lisävelvoitteita direktiiviin nähden. Pöytäkirjassa, kuten SEA-direktiivissäkin on otettu huomioon myös velvoitteet, jotka johtuvat ECE:n tiedonsaantia, kansalaisten osallistumisoikeutta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta koskevasta yleissopimuksesta, jäljempänä Århusin sopimus.

Pöytäkirjassa korostetaan terveysvaikutusten merkitystä osana ympäristövaikutuksia ja tähän liittyen terveysasioista vastaavien viranomaisten kuulemista. Pöytäkirjassa on myös suositusluonteisia määräyksiä yleisön osallistumisesta direktiiviä laajemmin ympäristöarvioinnin eri vaiheisiin. SEA-direktiiviin nähden uutta on myös ympäristönäkökohtien huomioon ottamista toimintaperiaatteiden ja säädosehdotusten valmistelussa koskeva suositusluonteinen määräys.

2.3. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia on kehitetty aktiivisesti sekä EU:n jäsenvaltioissa että muissa maissa 1990-luvulta lähtien. Kehitystyöhön on liittynyt runsaasti kansainvälistä yhteistyötä. Erityisesti on selvitetty ympäristövaikutusten arvioinnin soveltamisalaa, arviointimenettelyjä, viranomaisten tehtäviä ja vastuusuhteita, osallistumisen järjestämistä sekä arvioinnin sisällöllisiä vaatimuksia. EU:n jäsenvaltioiden on pantava SEA-direktiivi täytäntöön 21. heinäkuuta 2004 mennessä ja tähän tähtäävä työ on jäsenmaissa vielä kesken.

Arvioinnin soveltamisala

Kuudella EU:n jäsenvaltiolla (Hollanti, Iso-Britannia, Ranska, Ruotsi, Suomi, Tanska) on yleisvelvoitteita arvioida suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutuksia. Ranskassa, Hollannissa ja Tanskassa yleisvelvoite on rajattu lainsäädännön valmisteluun sekä hallituksen strategiaan suunnitelmiin. EU:n ulkopuolella yleisiä arviointivelvoitteita on muun muassa Norjassa, Kanadassa, Uudessa-Seelannissa, Australiassa ja USA:ssa. Yleisvelvoitteiden lisäksi on lähes kaikissa EU:n jäsenvaltioissa erillisiä ympäristövaikutusten selvittämisen- ja arviointivelvoitteita esimerkiksi liikennettä, jätehuoltoa, vesitaloutta, maataloutta, energiahuoltoa, yleistä kuntakehitystä sekä aluekehitystä koskevassa lainsäädännössä. Maankäytön suunnittelulle on kaikissa jäsenvaltioissa oma, myös ympäristövaikutusten selvittämisen- ja arviointivelvoitteita sisältävä lainsäädäntönsä. Suomen YVA-lain 24 §:n kaltaiset yleisvelvoitteet eri maiden lainsäädännössä säilynevät myös SEA-direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä.

Arviointimenettely

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yksityiskohtaisuus vaihtelee eri maissa. Esimerkiksi Hollannissa, Kreikassa ja osassa Espanjan alueita hanketason ympäristövaikutusten arviointimenettelyä on sovellettu sellaisenaan myös eräiden suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa. Norjassa sektoriviranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa noudatetaan maankäytön suunnittelumenettelyjä, mikäli tavoitteena on luoda puitteet hankkeiden toteutukselle. Ruotsissa ympäristökaari asettaa tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien valmistelulle eräitä menettelyllisiä, lähinnä viranomaisten välisiä neuvotteluja koskevia vaatimuksia. Laajempaa osallistumista vaatimukset eivät koske. Maankäytön suunnittelumenettely, johon kuuluu muun muassa kuuleminen, erillinen päätöksentekomenettely sekä valitusmenettelyt, on EU-maissa säädely verrattain yksityiskohtaisesti.

Selvästi oman ryhmänsä muodostavat ne arviointivelvoitteet, jotka liittyvät lainsäädäntöhankkeiden vaikutusten arviointiin. Tanskassa, Norjassa ja Hollannissa arviointimenettely on ollut kiinteä osa lainsäädännön valmistelua. Varsinaiset arviointiin liittyvät menettelyvaatimukset ovat suppeat ja koskevat lähinnä viranomais-ten välisiä neuvotteluja.

Viranomaisten tehtävät ja vastuusuhteet

EU:n jäsenvaltioissa yleisenä lähtökohtana on, että viranomainen, joka vastaa suunnitelman tai ohjelman valmistelusta vastaa myös arvioinnin toteuttamisesta. Muilla viranomaisilla on neuvova ja konsultoiva rooli suunnitelman tai ohjelman valmistelun eri vaiheissa. Ympäristöviranomaisten kanssa neuvotellaan erityisesti tarkasteltavista ympäristövaikutuksista ja arvioinnin muusta sisällöstä. Hollannissa on lainsäädännön ja politiikkatason suunnitelmien vaikutusten arviointia varten perustettu erityinen elin, joka tukee eri viranomaisten tekemiä arviointeja ja varmistaa niiden laadun.

Osallistuminen

Osallistuminen suunnitelmien ja ohjelmien valmisteluun ja ympäristövaikutusten arviointiin vaihtelee eri maissa ja vaihtelee myös toimialojen ja suunnittelujärjestelmien mukaan. Yleinen kehitys on kohti avoimempaa suunnittelua ja laajempaa osallistumista. Tähän kehitykseen vaikuttaa erityisesti kansalaisten osallistumista koskeva Århusin sopimus, jonka ratifiointia EU:ssa valmistellaan.

Sisällölliset vaatimukset

Yksittäisissä EU:n jäsenvaltioissa ei ole asetettu suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnille yhtenäisiä ja yksityiskohtaisia sisällöllisiä vaatimuksia, koska arviointivelvoitteet kattavat monentyyppisiä suunnitelmia ja ohjelmia. Yleisesti korostetaan vaihtoehtotarkastelun ja siihen liittyvän ympäristövaikutusten arvioinnin merkitystä. Arviointien sisällön määrittelyssä pidetään tärkeänä joustavuutta. Suunnitelmien ja ohjelmien yleinen arviointivelvoite on esimerkiksi Kanadassa liitetty laajempiin kestäväen kehityksen arviointeihin, joissa taloudellinen ja muu yhteiskunnallinen tarkastelu on olennainen osa kokonaisarviointia.

2.4. Nykytilan arviointi

YVA-laki

Suomessa viranomaiset valmistelevat eri hallinnonaloilla lukuisia erityyppisiä suunnitelmia ja ohjelmia. Suunnittelujärjestelmät poikkeavat toisistaan hallinnonaloittain. Lakiin tai asetukseen perustuvia, ympäristön kannalta merkityksellisiä suunnitteluelvoitteita on etenkin ympäristöministeriön ja sisäasiainministeriön hallinnonaloilla.

Ympäristövaikutuksia on selvitetty ja arvioitu YVA-lain 24 §:n nojalla kulloiseenkin suunnitelman tai ohjelman valmistelutilanteeseen sopivaksi katsotulla tavalla. Ympäristöministeriön vuonna 1998 antamien, YVA-lain soveltamista tukevien ohjeiden valmistelu perustui eri hallinnonaloilla meneillään olleista ja tehdyistä arvioinneista saatuihin kokemuksiin. Ohjeiden soveltamiseen liittyen on järjestetty koulutusta sekä koottu ja arvioitu soveltamiskokemuksia.

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointeja on tehty eri hallinnonaloilla sekä keskushallinnossa että aluehallinnossa. Kunnissa ympäristövaikutusten arviointi kaavoituksessa maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti on jo vakiintunut käytäntö. Arviointeja on tehty muun muassa liikennejärjestelmäsuunnitteluun liittyen, energia-, ilmasto- ja metsäpolitiikkaa käsittelevien ohjelmien yhteydessä, ympäristön- ja luonnonsuojelua koskevien suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa sekä alueellisten kehittämisohjelmien laadintaan liittyen.

Vuonna 2003 Suomen ympäristökeskus laati selvityksen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointikäytännöstä Suomessa. Selvityksessä analysoitiin kahtakymmentä vuosina 1996–2002 tehtyä arviointia, joita oli tehty liiken-

nettä, luonnonvarojen käyttöä, aluekehitystä, kaavoitusta sekä ympäristön- ja luonnonuojelua koskevien suunnitelmien ja ohjelmien valmistelun yhteydessä.

Selvityksen mukaan arviointi aloitettiin etenkin vanhempien suunnitelmien ja ohjelmien valmistelun yhteydessä liian myöhään, jolloin arvioinnin vaikutus suunnitelman tai ohjelman sisältöön jäi vähäiseksi. Sitten ympäristövaikutusten arvioinnit suunniteltiin ja aloitettiin yhä yleisemmin samanaikaisesti kuin muu suunnitelman tai ohjelman valmistelu.

Selvityksessä tarkasteltiin myös ympäristövaikutusten arviointien vaikutusta päätöksentekoon ja vaikutusten seurannan järjestämistä. Arvioinnit vaikuttivat itse suunnitelman tai ohjelman sisältöön etenkin tapauksissa, joissa arviointi aloitettiin riittävän aikaisin. Vaikutusta suunnitelman tai ohjelman toimeenpanoon on vaikeampi selkeästi osoittaa, koska se oli monessa tapauksessa epäsuora. Kaikkiin tarkasteltuihin suunnitelmiin ja ohjelmiin sisältyi ainakin viitteitä seurannan järjestämisestä, joissakin esitettiin suunnitelma seurattavista tekijöistä tai erityisen seurantaryhmän perustamista.

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnin periaatteet ja YVA-lain arviointivelvoite ovat vähitellen tulleet tutuiksi ja arviointeja tehdään eri tavoin ja sisällöltään vaihtelevasti sen mukaan, millaisesta suunnitelmasta tai ohjelmasta ja sen valmistelutavasta on kyse. YVA-lain yleistä ympäristövaikutusten arviointivelvollisuutta koskeva säännös ja siihen liittyvät ympäristöministeriön ohjeet ovat edistäneet viranomaisten valmistelemien suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia niin määrällisesti kuin laadullisestikin. Ympäristöministeriön ohjeiden mukaisesti tehty arviointi vastaa suurelta osin sekä menettelyllisesti että sisällöllisesti SEA-direktiivin ja SEA-pöytäkirjan vaatimuksia. SEA-direktiivi ja SEA-pöytäkirja edellyttävät kuitenkin nykyistä YVA-lakia tarkempia säännöksiä arviointimenettelystä ja arvioinnissa laadittavien asiakirjojen sisällöstä rajatulle joukolle suunnitelmia ja ohjelmia, joilla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Maankäyttö- ja rakennuslaki

Vuoden 2000 alusta voimaan tulleeseen maankäyttö- ja rakennuslakiin sisältyy säännökset kaavan vaikutusten selvittämisestä (9 §) sekä vuorovaikutuksesta (62 §). Yksityiskohtaisemmin vaikutusten selvittämisestä säädetään maankäyttö- ja rakennusasetuksen (895/1999) 1 §:ssä. Lain 63 §:n mukaan kaavaa laadittaessa on riittävän aikaisessa vaiheessa laadittava kaavan tarkoitukseen ja merkitykseen nähden tarpeellinen osallistumis- ja arviointisuunnitelma.

Maankäyttö- ja rakennuslain toimeenpanoon on liittynyt ympäristöministeriön ohjeistusta. Tähän saakka ilmestyneistä oppaista kaavan laatimiseen liittyvää vaikutusten arviointia ja siihen olennaisesti liittyvää vaihtoehtotarkastelua sekä osallistumista käsitellään erityisesti asemakaavan selostusta (vuodelta 2000), kaupan suuryksiköiden vaikutusta selvittämistä ja arviointia (vuodelta 2001) sekä osallistumista ja vaikutusten arviointia maakuntakaavoituksessa (vuodelta 2002) käsittelevissä oppaissa.

Lain voimassaoloaikana on ehditty jo saada kokemuksia, joiden perusteella on arvioitu järjestelmän toimivuutta myös vaikutusten arvioinnin ja osallistumisen kannalta. Ympäristöministeriö asetti vuonna 2000 laajan työryhmän, jonka tehtävänä oli yhteensovittaa eri tahoilla suoritettavaa lain toimeenpanon ja toimivuuden seurantaa. Suomen Kuntaliitto toteutti vuosien 2000 ja 2001 aikana tutkimushankkeen, jolla haluttiin selvittää maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteiden toteutumista ja säännösten toimivuutta kuntanäkökulmasta. Seurantojen tulokset julkaistiin toukokuussa vuonna 2002.

Seurantojen tulokset osoittavat, että osallistumis- ja arviointisuunnitelma on käyttökelpoinen väline sovitettaessa osallistuminen ja vaikutusten arviointi kaavan tarkoitukseen ja merkitykseen. Kaavoituksen avoimuus on lisääntynyt, tiedonkulku

parantunut ja mahdollisuuksia osallistumiseen on tarjottu aikaisempaa enemmän ja monipuolisemmin. Lain tavoite varhaisesta osallistumisesta näyttää toteutuneen hyvin.

Selvitysten ja vaikutusten arviointien merkityksen suunnitteluprosessissa on voitu todeta kasvaneen. Maankäyttö- ja rakennuslain lisäksi tämä johtuu myös muusta lainsäädännöstä ja yhteiskunnassa tapahtuneesta kehityksestä. Selvitysten ja vaikutusten arviointien riittävydestä on ollut erilaisia käsityksiä erityisesti kuntien ja alueellisten ympäristökeskusten, mutta myös muiden osallisten kesken. Kaavoituksessa tarpeellisten selvitysten tekemistä ja vaikutusten arviointia koskevat säännökset on kirjoitettu väljiksi. Selvitysten ja vaikutusten arvioinnin riittävyys arvioidaan jokaisessa kaavatyössä erikseen kaavan tehtävän ja tarkoituksen mukaan. On todettu, että selvitysten tarvetta arvioitaessa olisi syytä kiinnittää enemmän huomiota niihin kysymyksiin, joita kyseisellä kaavatasolla ja kaavalla ollaan ratkaisemassa. Oleellista on, että selvitysten pohjalta voidaan asianmukaisesti arvioida kaavan todennäköiset vaikutukset. Kaavoituksessa on aiheuttanut ongelmia, että selvitystarpeet eivät ole aina tulleet esille riittävän ajoissa. Tavoitteena kuitenkin on, että kaavoitusprosessin kokonaisuus ja eri työvaiheet ovat hallittavia ja kestoiltaan ennakoitavia. Katsottiin kuitenkin tarvittavan koulutusta, kokemusten vaihtoa, toimintatapojen kehittämistä ja ohjeistusta, jossa käsitellään selvitysten ja vaikutusten arviointien riittävyteen, kohdentamiseen ja rajaamiseen liittyviä keskeisiä tekijöitä eri kaavatasoilla.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Esityksellä pantaisiin täytäntöön SEA-direktiivi. Täytäntöönpanossa tavoitteena on sopeuttaa direktiivin toimeenpano nykyisiin käytäntöihin kuitenkin siten, että direktiivin velvoitteet toteutetaan mahdollisimman täsmällisesti. Ehdotus sisältäisi myös ne aineelliset säännökset, jotka ovat tarpeen SEA-pöytäkirjan hyväksymiseksi.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki, johon koottaisiin suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia koskevat säännökset. Lakiin sisällytettäisiin nykyisin YVA-laissa oleva viranomaisten valmistelemien suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia koskeva yleinen velvoite sekä SEA-direktiivin täytäntöönpanon edellyttämät säännökset.

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnin tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja yhtenäistä huomioon ottamista suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa ja hyväksymisessä samoin kuin lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumista. Ehdotettu laki edistäisi näitä tavoitteita ja jatkaisi kehitystä, jolle nykyinen YVA-laki ja sen soveltaminen ovat jo luoneet hyvät edellytykset.

Ehdotetulla lailla tavoitteita edistettäisiin edellyttämällä, että todennäköisesti merkittävästi ympäristöön vaikuttavien suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutukset arvioidaan osana muuta suunnitelman tai ohjelman valmistelua ja että valmistelun kuluessa kuullaan yleisöä ja muita tarpeellisiksi katsottavia tahoja. Myös ehdotetun lain säännökset arvioinnin tulosten raportoinnista ja päätösten perustelemisesta edistäisivät kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumista.

Ehdotetun lain yleinen ympäristövaikutusten selvittämis- ja arviointivelvollisuus koskisi YVA-lain 24 §:n tavoin laajasti kaikkia sellaisia viranomaisten valmistelemia suunnitelmia ja ohjelmia, joiden toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Tavoitteena on, että viranomaiset olisivat selvillä valmistelmiensa suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutuksista ja ottaisivat ne huomioon valmistelun eri vaiheissa.

Yleistä selvittämis- ja arviointivelvoitetta täydentäisivät yksityiskohtaisemmat säännökset SEA-direktiivin soveltamisalaan kuuluvien suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnista. Säännöksillä pantaisiin täytäntöön direktiivin vaatimukset arvioinnin menettelytavoista ja valmisteltavien asiakirjojen sisällöstä. Nämä säännökset koskisivat vain direktiivin edellytykset täyttäviä suunnitelmia ja ohjelmia, jotka yksilöitäisiin asetuksessa. Esitykseen sisältyvän asetusehdotuksen luettelo suunnitelmista ja ohjelmista perustuu järjestelmälliseen, eri hallinnonaloilla valmisteltujen ja valmisteltavien suunnitelmien ja ohjelmien kattavaan läpikäyntiin ja tarkasteluun.

Tarkastelun perusteella direktiivin tarkoittamia suunnitelmia ja ohjelmia on Suomessa vain rajallinen määrä. Tämän vuoksi esityksessä on säilytetty soveltamisalaltaan laajempi yleinen selvittämis- ja arviointivelvollisuus. Yleinen velvollisuus on kuitenkin pidetty erillään SEA-direktiivin edellyttämästä määrämuotoisesta menettelystä. Ratkaisulla pyritään siihen, että suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointia sovellettaisiin joustavasti ottaen huomioon valmisteltavan suunnitelman tai ohjelman tavoitteet, tarkoitus ja laatimismenettely. Tähän tavoitteeseen pyritään myös säätämällä mahdollisuudesta sovittaa yhteen ehdotetun lain ja muun lainsäädännön edellyttämiä arviointimenettelyjä sekä näihin liittyviä selvityksiä. Ehdotetun lain mukainen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointi tuottaisi aineistoa, jota voidaan hyödyntää myös hankkeiden ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä YVA-lain 3 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Lisäksi suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnissa laadittavien asiakirjojen sisältövaatimukset olisivat joustavat.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Lainsäädännön rakenne

Esityksen lakiteknisenä lähtökohtana on sisällyttää nykyinen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia koskeva yleinen YVA-lain 24 §:n säännös sekä SEA-direktiivin edellyttämät, tietyt tarkemmin määritellyt suunnitelmia ja ohjelmia koskevat säännökset ympäristöarvioinnista uuteen erilliseen lakiin. Koska kaavoitus on oma erikseen jo säädelty ja vakiintunut suunnittelumenettelynsä, SEA-direktiivi pantaisiin täytäntöön kaavoituksen osalta maankäyttö- ja rakennuslain säädännön muutoksilla.

Esityksen valmistelussa selvitettiin yhtenä lakiteknisenä vaihtoehtona direktiivin edellyttämien säännösten sisällyttämistä YVA-lakiin. Myös tämä vaihtoehto todettiin mahdolliseksi. YVA-laki koskee kuitenkin pääosin hankkeiden ympäristövaikutusten arviointimenettelyä ja asettaa velvoitteita myös yksityisille toiminnanharjoittajille. YVA-menettelyyn liittyy myös jo vakiintunut käsitteistö ympäristövaikutusten arviointiohjelmineen ja -selostuksineen sekä kansalaisten kuulemista menettelyn eri vaiheissa. Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointivelvoite kohdistuu yksinomaan viranomaisiin ja arviointiin liittyvät, menettelytapoja koskevat säännökset ovat erilaiset kuin yksittäisten hankkeiden arviointimenettelyä koskevat säännökset. SEA-direktiivin myötä käyttöön tulisi otettavaksi myös uusia käsitteitä, joiden käyttö rinnan nykyisten hankkeisiin liittyvien käsitteiden kanssa samassa laissa olisi omiaan aiheuttamaan epäselvyyttä. Direktiivin täytäntöönpanemiseksi tarpeellisten säännösten sisällyttäminen YVA-lakiin olisikin edellyttänyt YVA-lain laajempaa tarkistamista, mikä ei valmistelutyön toimeksiannon puitteissa ollut mahdollista. Valmistelussa päädyttiinkin siihen, että suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista säädetään oma erillinen lakinsa.

Lain soveltamisala

Ehdotettu laki koskisi yleisesti kaikkia sellaisia viranomaisen valmistelemia suunnitelmia ja ohjelmia, joiden toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Lain soveltamisala olisi näin SEA-direktiivin soveltamisalaa laajempi. Ehdotetun lain 3 § sisältäisi yleisen säännöksen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten selvittämisestä ja arvioinnista. Säännöksen soveltamisala vastaisi nykyistä YVAL 24 §:ää, jota ei olisi tarkoitus sisällöllisesti muuttaa. Muutoin ehdotetussa laissa säädettäisiin SEA-direktiivin tarkoittamasta suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnista, joka koskisi tiettyjä lain 4 §:ssä ja 6 §:ssä määriteltäviä suunnitelmia ja ohjelmia.

SEA-direktiivin soveltamisala on tarkasti rajattu. Direktiivin tarkoittaman suunnitelman tai ohjelman olisi oltava viranomaisen valmisteleva tai hyväksymä. Käytännössä tämä edellyttää jonkinasteista viranomaisen hyväksymistä, jotta direktiivin määräyksiä päätöksenteosta ja päätöksestä tiedottamisesta voitaisiin noudattaa. Ehdotetussa laissa ei määriteltäisi niitä viranomaisia, joiden valmistelemia suunnitelmia tai ohjelmia se koskisi, vaan lakia sovellettaessa viranomainen määräytyisi hallintolain viranomaismääritelmän mukaisesti. Hallintolain soveltaminen määräytyy tehtävien laadun perusteella. Valtion viranomaisten lisäksi lakia sovellettaisiin kunnallisiin viranomaisiin, jotka käsittäisivät kuntien ohella myös kuntayhtymät sekä kunnalliset liikelaitokset.

SEA-direktiivin mukaan suunnitelman tai ohjelman laatimisveloitteen olisi perustuttava lakiin, asetukseen tai hallinnolliseen määräykseen. Hallinnollisella määräyksellä tarkoitettaisiin ehdotetussa laissa valtioneuvoston yleisistunnon päätöstä. Valtioneuvosto voi yleistoimivaltansa perusteella antaa valtionhallinnolle eri hallinnonaloja koskevia niiden toimintaa ohjaavia velvoittavia määräyksiä asioiden valmistelusta ja hoidosta. Muunlaisia direktiivin tarkoittamia hallinnolliseksi määräykseksi katsottavia määräyksiä Suomessa ei voida katsoa olevan. Suomessa tällaisia lakiin, asetukseen tai valtioneuvostoon päätöksiin perustuvia, direktiivissä luetelluilla toimialoilla valmisteltavia suunnitelmia ja ohjelmia on vähän. Viranomaisten valmistelemat ympäristöön todennäköisesti merkittävästi vaikuttavat suunnitelmat tai ohjelmat perustuvat useimmiten lakisääteisyttä tai hallinnollista määräystä löyhempään toimeksiantoon tai viranomaisten itse havaitsemaan tarpeeseen. Tällaisiin vapaaehtoiselta pohjalta valmisteltaviin suunnitelmiin ja ohjelmiin ei myöskään aina liity selkeää hyväksymismenettelyä.

Lisäksi direktiivin tarkoittaman suunnitelman tai ohjelman tulisi luoda puitteet hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksille. Useissa viranomaisten valmistelemisissä suunnitelmissa ja ohjelmissa yhteys hankkeisiin on välillinen. Sen sijaan esimerkiksi kaavoituksessa hankeyhteys on kaavatasosta riippuen selvemmin todettavissa.

Ehdotetun lain mukaisen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin soveltamisala vastaisi mahdollisimman tarkoin SEA-direktiivin soveltamisalaa. Ratkaisulla pyritään varmistamaan ympäristöarvioinnin joustava ja tarkoituksenmukainen soveltaminen. Direktiivin mukaisen ympäristöarvioinnin soveltamisalan laajentamisen ongelmana olisi, että menettelyllisiä vaatimuksia sovellettaisiin myös sellaisiin suunnitelmiin ja ohjelmiin, joissa määrämuotoinen arviointimenettely olisi rasite ilman vastaavaa hyötyä.

Ehdotetun lain mukaista suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointia sovellettaisiin viranomaisten valmistelemiin suunnitelmiin ja ohjelmiin, joilla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia ja jotka perustuvat lakiin, asetukseen tai valtioneuvoston päätökseen ja jotka luovat puitteet tulevien hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksille. Arviointia aina edellyttävistä, direktiivissä luetelluilla toimialoilla laadittavista, suunnitelmista ja ohjelmista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Direktiivin tarkoittamat toimialat ovat maa-, metsä- ja kalatalous, energia, teollisuus, liikenne, jätehuolto, vesitalous, televiestintä, matkailu

sekä kaavoitus tai maankäyttö. Ehdotetussa laissa toimialaluetteloon kuuluisivat lisäksi ympäristönsuojelu ja luonnonsuojelu, koska näitä koskevilla suunnitelmilla ja ohjelmilla on usein todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia ja lakisäätöisiä laatimisvelvoitteita. Aluekehitysohjelmat ja -suunnitelmat kattavat yleensä useampia direktiivin tarkoittamia toimialoja ja aluekehitys mainittaisiin toimialaluettelossa erikseen. Direktiivin vaatimusten mukaisesti myös suunnitelmat ja ohjelmat, joiden on katsottu edellyttävän Natura-arviointia tulisivat lakiehdotuksen mukaan aina arvioinnin piiriin. Direktiivin soveltamisalaan sisältyvän kaavoituksen osalta direktiivin täytäntöönpano toteutettaisiin maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön muutoksilla.

Direktiivin vaatimusten mukaisesti jäsenvaltioiden on luotava menettely, jolla varmistetaan, että myös muut kuin aina arviointia edellyttävät suunnitelmat ja ohjelmat voisivat tulla ympäristöarvioinnin piiriin. Edellytys olisi, että suunnitelmalla tai ohjelmalla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia. Ehdotettu lain 6 § sisältäisikin säännökset arvioinnin soveltamisen harkinnasta näiden suunnitelmien ja ohjelmien osalta.

Direktiivissä luetellaan myös suunnitelmat ja ohjelmat, joita direktiivi ei koske. Direktiiviä vastaavasti ehdotetun lain 5 §:ssä säädettäisiin, ettei lakia sovelleta yksinomaan maanpuolustusta tai pelastustoimea varten laadittaviin suunnitelmiin tai ohjelmiin eikä rahoitus- tai talousarviosuunnitelmiin tai -ohjelmiin. YVA-lain 24 §:ää vastaava, ehdotetun lain 3 §:n mukainen yleinen ympäristövaikutusten selvitys- ja arviointivelvollisuus kuitenkin koskisi näitä suunnitelmia nykyiseen tapaan.

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointi

Ehdotetun lain 3 §:ssä säädettäisiin yleisestä velvollisuudesta selvittää ja arvioida ympäristövaikutukset. SEA-direktiivin tarkoittamien suunnitelmien ja ohjelmien valmistelua varten ehdotetaan säädettäväksi määrämuotoisesta ympäristöarvioinnista. Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointi olisi uusi käsite lainsäädännössä ja sen tarkoitus olisi selkeyttää yleisen ympäristövaikutusten arviointivelvollisuuden ja direktiivin mukaisen, soveltamisalaltaan rajoitetun arviointivelvollisuuden suhdetta. Vastaavaa ympäristöarviointi -käsitettä on käytetty myös direktiivissä ja SEA-pöytäkirjassa.

Ympäristöarvioinnissa suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava viranomaisen laatisi osana suunnitelman tai ohjelman muuta valmistelua ympäristöselostuksen, joka sisältäisi tiedot suunnitelman tai ohjelman sekä tarkasteltujen vaihtoehtojen ympäristövaikutuksista. Ympäristöselostuksen valmistelun aloittamisesta tiedotettaisiin ja varattaisiin yleisölle mahdollisuus esittää mielipiteitä. Suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta ja ympäristöselostuksesta kuultaisiin yleisöä sekä viranomaisia. Laki sisältäisi myös säännökset toiselle valtiolle tiedottamisesta ja toisen valtion kanssa neuvottelemisesta silloin, kun todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia ulottuisi sen alueelle.

Ehdotetussa laissa tiedottaminen ja kuuleminen koskisi viranomaisten lisäksi yleisöä. Käsite yleisö on vakiintunut Euroopan yhteisöjen lainsäädännössä ja sitä käytetään myös SEA-direktiivissä. Yleisöllä tarkoitettaisiin yksityishenkilöitä, yksityishenkilöiden yhteenliittymiä ja ryhmiä sekä yhteisöjä ja säätiöitä eli niitä tahoja, joille tiedotettaisiin suunnitelman tai ohjelman valmistelun aloittamisesta ja annettaisiin mahdollisuus mielipiteen esittämiseen sekä joita kuultaisiin suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta.

Lisäksi suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä koskevasta päätöksestä olisi tiedotettava niin, että kuulemisvaiheessa mielipiteensä esittäneet saavat päätöksestä tiedon. Ympäristöarvioinnin tulokset olisi otettava huomioon suunnitelman tai ohjelman valmistelussa. Suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä koskevasta päätöksestä olisi käytävä ilmi, miten ympäristöselostus ja siitä esitetyt mielipiteet ovat vaikuttaneet suunnitelman tai ohjelman sisältöön ja vaihtoehtojen valintaan. Ehdot-

tetulla lailla säädettäisiin myös suunnitelman tai ohjelman toteuttamiseen liittyen ympäristövaikutusten seurannasta.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Lakiehdotuksen mukaisten arviointivelvoitteiden kustannukset kohdistuisivat viranomaisiin. Sillä ei olisi kotitalouksiin, yksityisiin henkilöihin tai elinkeinoelämään kohdistuvia välittömiä taloudellisia vaikutuksia.

Lakiehdotus säilyttäisi nykyisen YVA-lain 24 §:n mukaisen yleisen arviointivelvoitteen ja edellyttäisi lisäksi säädetyt ehdot täyttäviltä suunnitelmilta ja ohjelmilta ympäristöarviointia, jonka sisällöstä ja menettelytavoista lakiehdotus sisältäisi säännökset. Ympäristöarviointia sovellettaisiin vuosittain verrattain pieneen joukkoon suunnitelmia ja ohjelmia, joiden vaikutuksia jo nykyisin arvioidaan YVA-lain 24 §:n mukaisesti. Lakiehdotuksen aiheuttamat kustannukset muodostuisivat nykyiseen käytäntöön verrattuna lisääntyvästä yhteistyöstä viranomaisten kesken, yleisön kuulemisesta aiheutuvista kustannuksista ja aiempaa tarkemmasta vaikutusten raportoinnista. Jos suunnitelman tai ohjelman ympäristövaikutuksia toisen valtion alueelle olisi arvioitava, myös aineiston kääntämisestä tulisi kustannuksia.

YVA-lain 24 §:n voimaantumisen jälkeen vuodesta 1994 muutamien kymmenien suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutukset on arvioitu seikkaperäisesti suunnittelun kuluessa. Lisäksi lukuisa joukko suunnitelmia ja ohjelmia on arvioitu yleispiirteisemmin suunnitelman tai ohjelman valmistelun yhteydessä tai suunnitelman tai ohjelman valmistumisen jälkeen.

Lakiehdotuksen mukaista ympäristöarviointia sovellettaisiin muun muassa eräisiin alueellisten viranomaisten kuten maakunnan liittojen ja ympäristökeskusten valmistelemiin suunnitelmiin ja ohjelmiin, jotka voisivat tulla laadittaviksi samanaikaisesti kaikissa vastaavissa alueviranomaisissa. Koska monet suunnitelmat ja ohjelmat ovat voimassa useita vuosia ja niitä laaditaan tietyin määräajoin, vaihtelisi ympäristöarviointien määrä vuosittain alle kymmenestä suunnitelmasta ja ohjelmasta runsaaseen 20 suunnitelmaan tai ohjelmaan. Ympäristöarviointia sovellettaisiin lisäksi harkinnan perusteella arviolta alle kymmeneen suunnitelmaan ja ohjelmaan vuosittain. Lakiehdotus koskisi SEA-direktiivin mukaisesti myös kaavoitusta ja eriaisteiset kaavat muodostaisivatkin Suomessa suurimman joukon direktiivin tarkoittamista arvioitavista suunnitelmista ja ohjelmista. Esimerkiksi vuonna 2002 hyväksyttiin kaksi maakuntakaavaa ja noin 130 yleiskaavaa. Kaavojen vaikutukset arvioidaan jo voimassaolevien säädösten mukaisesti eikä lakiehdotus toisi tähän sanottavia muutoksia.

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnin välittömistä kustannuksista on ainoastaan yleispiirteisiä tietoja. Suunnitteluprosessiin yhdistettyjen arviointien kustannukset ovat Suomessa vaihdelleet muutamista tuhansista euroista laajoissa valtakunnallisissa ohjelmissa enimmillään jopa 100 000 euroon. Kustannukset aiheutuivat teetetyistä selvityksistä. Lakiehdotus ei toisi nykytilanteeseen merkittäviä muutoksia. Jos suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava viranomainen tekee ympäristöarvioinnin muun valmistelutyön yhteydessä, arvioinnin aiheuttama kustannuslisäys jää pieneksi. Lakiehdotuksen mukainen mahdollisimman selväpiirteinen soveltamisala ja ehdotettu viranomaisten välinen yhteistyö parantaisivat mahdollisuutta varautua ajoissa arviointiin ja näin välttää kiireellisesti tehtävästä arvioinnista koituvia lisäkustannuksia.

Arviointi voisi myös säästää kustannuksia, kun vaikutuksia ennakoitaisiin ja vaihtoehtoja tarkasteltaisiin nykyistä järjestelmällisemmin suunnitelman tai ohjelman valmistelun aikana. Kuulemisen avulla saatu laajempi tietoperusta ja eri tahojen sitoutuminen suunnitelman tai ohjelman toteuttamiseen saattaisi säästää kus-

tannuksia toteuttamisvaiheessa. Ennakoimattomat seuraukset ja toteuttamisvaiheessa esille tulevat ristiriitaisuudet ja viivästymiset voivat aiheuttaa varsin merkittäviä kustannuksia sekä hallinnolle että yksityisille toimijoille.

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointi voisi lisätä arviointeihin erikoistuvien yritysten työtilaisuuksia. Lakiehdotuksen toimeenpanon edellyttämä arviointimetodiikan kehittäminen voisi myös tarjota tutkimus- ja kehitystyölle mahdollisuuksia. Koska SEA -direktiivin vaatimukset tulee täyttää kaikissa EU-maissa, tarjoutuisi myös suomalaisille yrityksille mahdollisuuksia vientitoimintaan.

Lakiehdotuksen mukainen YVA-lain 24 §:n tarkoittamaa arviointia täsmällisemmin säädetty arviointivelvoite kohdistuisi keskeisiin suunnitelmiin ja ohjelmiin, joilla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia. Kustannusten voidaan siksi arvioida kohdistuvan vaikuttavuudeltaan merkittävien suunnitelmien ja ohjelmien laadintaan.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Ehdotuksen mukainen ympäristöarviointi voisi edistää viranomaisten välistä yhteistyötä muuttamatta kuitenkaan viranomaisten välisiä toimivaltasuhteita. Lakiehdotuksen toimeenpano ei edellyttäisi uusien viranomaisorganisaatioiden perustamista. Suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten entistä parempi tunnistaminen saattaisi auttaa yhtenäistämään julkisen vallan eri toimijoiden tavoitteita ja välttämään vaikutuksiltaan ristiriitaisia toimia.

Ehdotettu ympäristöarviointi edellyttäisi suunnitelmia ja ohjelmia valmistelevalta viranomaisilta nykyistä enemmän osaamista ja aikaa paneutua arviointikysymyksiin. Tämä voisi edellyttää valmistelutyön organisoimista jossain määrin uudella tavalla ja voimavarojen kohdentamista arviointitehtäviin. Ympäristö- sekä sosiaali- ja terveystieteiden tehtäviin ehdotus merkitsisi lisäystä, mutta työ jakaantuisi usean eri organisaation kesken eikä ennalta arvioiden lakiehdotuksen toimeenpanon aiheuttama työmäärä missään yksikössä kasvaisi niin suureksi, että se sinänsä edellyttäisi uusien henkilöiden palkkaamista. Muiden viranomaisten tarve saada asiantuntija-apua ympäristö- sekä sosiaali- ja terveystieteiden toimialoilta todennäköisesti kasvaisi ja korostaisi molemminpuolista tiedonvaihtoa ja yhteistyötä suunnitelmien ja ohjelmien valmistelutyössä.

Arviointien laadun varmistaminen perustuisi kunkin ministeriön toimialallaan harjoittamaan ohjaukseen sekä yleiseen tutkimus- ja kehittämistoimintaan, jossa tarkasteltaisiin arviointitoiminnan vaikutuksia ja vaikuttavuutta. Ympäristöarvioinneissa sovellettavat yhtenäiset menettelytavat edistäisivät hallinnonalojen välistä tiedonvaihtoa ja kehittäisivät arviointien laatua. Lakiehdotuksen edellyttämää seurantaan varten ei ehdoteta uutta järjestelmää vaan tarkoitus olisi tukeutua olemassa oleviin seurantoihin ja niiden kehittämiseen siten, että ne toteuttaisivat lakiehdotuksen asettamat vaatimukset.

Lain sujuva toimeenpano sekä yhteistyön ja yhteisten menettelytapojen kehittyminen vähentäisivät sekä suunnitelmia ja ohjelmia valmistelevien viranomaisten että yhteistyö- ja lausunnonantotahoina toimivien viranomaisten työtä ja nopeuttaisivat uuden menettelyn omaksumista. Lakiehdotuksen toimeenpanovaiheessa tulisikin kiinnittää erityistä huomiota koulutukseen, opasmateriaaliin ja arviointimenetelmien kehittämiseen.

4.3. Ympäristövaikutukset

Lakiehdotuksen mukaista suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointia sovellettaisiin niihin suunnitelmiin ja ohjelmiin, joilla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia ja jotka ovat siinä määrin konkreettisia, että ne ohjaavat hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksiä. Lisäksi niiden tulisi perustua lakiin, asetukseen

tai valtioneuvoston päätökseen. Ehdotukseen sisältyisi myös nykyisen YVA-lain 24 §:n mukainen yleinen arviointivelvoite, joka ei tekisi eroa erityyppisten suunnitelmien ja ohjelmien välillä vaan edellyttäisi, että ympäristövaikutukset arvioidaan kaikista niistä suunnitelmista ja ohjelmista, joiden toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Koska suunnitelmien ja ohjelmien hankeyhteys ja valmistelun säädöstausta sääntelevät ympäristöarvioinnin soveltamisalaa, on mahdollista, että ympäristön kannalta tärkeitä strategisia suunnitelmia ja ohjelmia jää yleisen ympäristövaikutusten selvitys- ja arviointivelvoitteen varaan. Näiden osalta tilanne ei muuttuisi nykyisestä.

Ehdotettu suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointi edistäisi vaikutusten arvioinnin menetelmien ja käytäntöjen kehittämistä ja tukisi siten myös jo sovellettua YVA-lain 24 §:n mukaista arviointia. Jos ehdotettu arviointiprosessi ja raportointitapa parantavat myös vapaamuotoisten arviointien tasoa, vahvistaisi se lakiehdotuksella saavutettavia myönteisiä ympäristövaikutuksia.

4.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Lakiehdotuksen yhtenä tavoitteena on kansalaisten tiedonsaannin ja osallistumismahdollisuuksien parantaminen. Ehdotettu laki toteuttaisi näin perustuslaissakin säädettyä kansalaisten mahdollisuutta vaikuttaa omaan elinympäristöönsä. Lakiehdotuksen mukainen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointi varmistaisi avoimuuden ja osallistumismahdollisuudet nykyistä YVA-lain 24 §:ää paremmin.

Lakiehdotuksen mukainen arviointivelvoite kohdistuisi suunnitelmia ja ohjelmia valmisteleviin viranomaisiin ja arvioinnin hyödyt laajasti eri kansalaisryhmiin. Lakiehdotus takaisi suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinneissa eri kansalaisryhmille vaikutusmahdollisuuden. Lakiehdotuksen mukaan yleisöllä olisi mahdollisuus saada tieto ympäristöselostuksen valmistelun aloittamisesta ja saada tieto ja lausua mielipiteensä ympäristöselostuksesta.

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin selkeys ja helppotajuisuus sekä osallistumismahdollisuuksien tunteminen luovat perusedellytykset eri kansalaisryhmien osallistumiselle. Lakiehdotuksen toimeenpanovaiheessa tulisikin kiinnittää erityistä huomiota opasmateriaaliin, arviointi- ja osallistumismenetelmien kehittämiseen sekä suunnitelmien ja ohjelmien ymmärrettävyyteen.

4.5. Vaikutukset suunnittelukäytäntöihin

Lakiehdotuksen tavoitteena on parantaa suunnittelua ja suunnittelukäytäntöjä niin, että ympäristövaikutuksiin kiinnitetään riittävästi huomiota valmistelun aikana.

Lakiehdotuksen mukainen ratkaisu toisi tiettyä yhdenmukaisuutta suunnittelujärjestelmiin, mikä vaikuttaisi todennäköisesti myönteisesti myös suunnittelun laatuun. Asetettavat vaatimukset olisivat siinä määrin joustavia, että niiden täytäntöönpano olisi mahdollista muuttamatta ratkaisevasti nykyisiä hyvin toimivia suunnitteluprosesseja. Toimeenpano antaisi mahdollisuuden myös ottaa huomioon eri suunnittelujärjestelmien erityispiirteet ja tapauskohtaisesti harkita esimerkiksi lisäselvitysten tarvetta ja yhdistää seurantaan jo muussa yhteydessä tehtävään seurantaan.

Lakiehdotuksen vaatimukset voisivat muuttaa suunnittelukäytäntöjä sellaisten suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa, joissa avoimuus, vaihtoehtojen tarkastelu ja vaikutusten järjestelmällinen arviointi on ollut puutteellista. Yhtenäinen lainsäädäntöratkaisu helpottaisi koulutuksen järjestämistä, kokemusten vaihtoa eri suunnittelujärjestelmien välillä sekä arviointien laadun seuraamista ja arviointia.

Vaikutusten arviointi liitettynä joustavasti eri suunnittelujärjestelmiin auttaa parantamaan suunnittelun laatua. Lakiehdotuksessa on tunnistettu joukko viranomaissuunnittelun alueita, joissa ympäristövaikutusten huomioon ottaminen olisi

erityisen tärkeää. Ilmeistä on, että tarve ei rajoitu pelkästään SEA-direktiivin soveltamisalasta johdettuun ympäristöarvioinnin soveltamisalaan, joten lakiehdotuksessa on päädytty siihen, että nykyisen YVA-lain 24 §:n määrittelemä yleisvelvoite säilytettäisiin.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Ympäristöministeriö asetti 13.12.2001 työryhmän valmistelemaan SEA-direktiivin täytäntöönpanoa. Ryhmän tehtäväksi annettiin valmistella ehdotus tarvittaviksi lainsäädännön muutoksiksi sekä selvittää toimeenpanoon liittyvät hallinnolliset ja muut toimet. Lisäksi työryhmän tehtäväksi annettiin ympäristöministeriön kirjeellä 31.3.2003 SEA-pöytäkirjasta aiheutuvien lainsäädännön muutostarpeiden valmistelu.

Työryhmä järjesti kaksi kuulemistilaisuutta, joihin kutsuttiin keskeiset suunnitelmiä ja ohjelmia laativat valtion ja kuntien viranomaiset ja muita sidosryhmiä. Ensimmäinen tilaisuus järjestettiin työn esivalmisteluvaiheessa kesäkuussa 2002, jolloin keskusteltiin erityisesti direktiivin soveltamisalasta. Toinen kuulemistilaisuus pidettiin toukokuussa 2003, jolloin kuultiin työryhmän alustavista ehdotuksista.

Työn pohjaksi teetettiin kaksi konsulttiselvitystä: Julkishallinnon suunnitelmien ja ohjelmien kartoitus sekä suunnitelmien ja ohjelmien seuranta koskevan selvitys. Julkishallinnon suunnitelmien ja ohjelmien kartoituksen pohjalta työryhmä selvitti hallinnonaloittain suunnitelmien ja ohjelmien arviointitarvetta. Selvitys käsitti yli 200 julkishallinnossa tehtyä tai tehtävää suunnitelmaa ja ohjelmaa, joista noin kolmasosan valmistelu perustui laissa tai asetuksessa annettuun määräykseen. Valtioneuvoston päätökseen perustuvia toimeksiantoja tai valtioneuvoston hyväksymiä suunnitelmia ja ohjelmia oli vähän yli 10 prosenttia kartoitetuista suunnitelmista ja ohjelmista. Suurin osa julkishallinnon suunnitelmista ja ohjelmista tehdään organisaation omasta aloitteesta tarpeen mukaan.

Ehdotuksen vaikutusten arviointi yhdistettiin lainvalmisteluun alusta lähtien. Työryhmä arvioi erikseen lainsäädäntötekniisiä vaihtoehtoja ja soveltamisalavaihtoehtoja, koska näitä pidettiin periaatteellisesti merkittävimpinä ratkaisuinä. Lainsäädäntötekniisissä päävaihtoehtoissa tarkasteltiin säännösten hajauttamista suunnitelmien ja ohjelmien valmistelua ohjaaviin keskeisiin lakeihin, erillisen lain säätämistä suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista ja erillisen luvun lisäämistä voimassa olevaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettuun lakiin. Ympäristöarvioinnin soveltamisalaa tarkasteltiin lähtien SEA-direktiivin ja SEA-pöytäkirjan vaatimukset täyttävästä vaihtoehdosta vaihtoehtoon, jossa ympäristöarviointia olisi sovellettu kaikkiin YVA-lain 24 §:n tarkoittamiin suunnitelmiin ja ohjelmiin. Kaikkiin soveltamisalavaihtoehtoihin sisältyi nykyisen YVA-lain 24 §:n mukaisen yleisen arviointivelvoitteen säilyttäminen.

Lainvalmistelu jakaantui esivalmistelu-, perusvalmistelu- ja jatkovalmisteluvaiheeseen. Esivalmisteluvaihe keväällä 2002 sisälsi:

- vaihtoehtojen muodostamisen
- tiedonhankintaa
- vuorovaikutuksen ja tiedottamisen suunnittelun
- vaikutusten arvioinnin yhdistämisen osaksi valmistelua
- ensimmäisen kuulemistilaisuuden.

Kesään 2003 kestäneessä perusvalmisteluvaiheessa valmisteltiin työryhmän ehdotus hallituksen esitykseksi ja tämä työ sisälsi:

- tietopohjan täydentämisen
- vaihtoehtojen tarkentamisen ja vertailun
- säädösesitykset

- vaikutusten arvioinnin
- toisen kuulemistilaisuuden.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

6.1. Riippuvuus muista esityksistä

Euroopan unionissa voimaan tulleen vesipolitiikan puitedirektiivin toimeenpanoa selvittävä toimikunta valmistelee ympäristönsuojelulainsäädäntöön tehtäviä tarpeellisia muutoksia. Toimikunta valmistelee ehdotusta laiksi vesienhoidon järjestämisestä. Laissa säädettäisiin vesienhoidon järjestämisestä ja siihen liittyvästä selvitystyöstä, yhteistoiminnasta ja osallistumisesta vesienhoitoalueella. SEA-direktiivin ympäristöarviointia koskevat vaatimukset olisi tarkoitus sisällyttää tätä lakia koskevaan ehdotukseen. Toimikunnan määräaika päättyy 31.12.2003. Tätä esitystä on tältä osin mahdollisesti tarkistettava soveltamisalaan liittyen.

6.2. Kansainvälisten sopimusten ja velvoitteiden vaikutus

Ehdotus liittyy Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista ja se on tarpeen direktiivin täytäntöönpanemiseksi. Ehdotus liittyy myös Kiovassa 21.5.2003 allekirjoitetun, Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomission yleissopimukseen valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista liitetyn, strategista ympäristöarviointia koskevan pöytäkirjan voimaansaattamiseen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1.1. Laki suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista

1 §. *Tavoite.* Lakiehdotuksen tavoitteena on edistää ympäristönäkökohtien huomiointamista suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa. Ympäristöön todennäköisesti merkittävästi vaikuttavien suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutuksia selvitettäisiin ja arvioitaisiin nykyistä järjestelmällisemmin. Samalla varmistettaisiin yleisön tiedonsaanti ja osallistumismahdollisuus suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointiin. Laki koskisi valtion viranomaisten ja kunnallisten viranomaisten valmistelemia suunnitelmia ja ohjelmia. Ehdotetulla lailla pantaisiin täytäntöön SEA-direktiivi muilta kuin kaavoitusta koskevilta osin. Lakiehdotus sisältäisi myös ne aineelliset säännökset, joita SEA-pöytäkirjan hyväksyminen edellyttää.

2 §. *Määritelmiä.* Pykälässä määriteltäisiin ympäristöarvioinnissa käytettävät keskeiset käsitteet.

1) Ympäristövaikutuksen määritelmä olisi sama kuin YVA-laissa ja vastaisi sisältöltään SEA-direktiiviä ja SEA-pöytäkirjaa.

2) Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnilla tarkoitettaisiin ehdotetun lain 4, 6, 8-12 §:ien mukaista arviointia, jossa selvitettäisiin ja arvioitaisiin merkittävät ympäristövaikutukset, laadittaisiin ympäristöselostus, kuultaisiin suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta ja ympäristöselostuksesta viranomaisia ja yleisöä, otettaisiin huomioon ympäristöselostus ja kuulemisten tulokset sekä tiedotettaisiin päätöksestä. Ehdotettu menettely täyttäisi SEA-direktiivin ja SEA-pöytäkirjan vaatimukset.

3) Ympäristöselostuksella tarkoitettaisiin selvitystä ja arviota suunnitelman tai ohjelman ympäristövaikutuksista ja niiden merkittävydestä. Selostuksessa edellytettäisiin myös vaihtoehtojen ja niiden vaikutusten tarkastelua. Suunnitelman tai ohjelman valmistelusta vastaava viranomainen vastaisi myös ympäristöselostuksen laadinnasta.

4) Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavalla viranomaisella tarkoitettaisiin valtion viranomaista tai kunnallista viranomaista, jonka tehtävänä on valmistella tämän lain tarkoittama suunnitelma tai ohjelma. Jos sama tehtävä on annettu usealle viranomaiselle yhteistyönä hoidettavaksi, viranomaiset sopisivat keskenään, mikä viranomaisista on tässä laissa tarkoitettu vastaava viranomainen. Viranomaiskäsite vastaisi hallintolain 2 §:n mukaista viranomaiskäsitettä.

5) Käsitteellä ”yleisö” määriteltäisiin ne tahot, joilla ehdotetun lain 9 §:n 2 momentin mukaisesti olisi oikeus saada tietoja suunnitelman tai ohjelman ja siihen liittyvän ympäristöselostuksen valmistelun aloittamisesta ja 10 §:n 2 momentin mukaisesti tutustua suunnitelma- tai ohjelmaluonnokseen ja ympäristöselostukseen sekä esittää niiden johdosta mielipiteensä. Direktiivi edellyttää käsitteen määrittämistä ja käsite kattaisi yksityishenkilöt, yksityishenkilöiden yhteenliittymät ja erilaiset ryhmät sekä yhteisöt, kuten kansalaisjärjestöt. Lisäksi käsite kattaisi säätiöt. ”Yleisö” käsittäisi näin ollen asianosaisia laajemman tahot. Käsite ei sisältäisi viranomaisia. Maankäyttö- ja rakennuslain mukainen jo vakiintunut käsite ”osallinen” ei tässä yhteydessä soveltuisi käytettäväksi, koska se kattaa myös viranomaiset.

Yleisöön kuuluvat tahot olisivat aloittamisvaiheessa tiedotettaessa samat kuin ne tahot, joille olisi ehdotetun 10 §:n 2 momentin mukaan varattava mahdollisuus esittää mielipiteensä suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta sekä siihen liittyvästä

ympäristöselostuksesta ennen suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä. Lähtökohdaisesti yleisöön kuuluvien piiriä ei olisi aloitusvaiheesta tiedottamisen ja mielipiteen esittämismahdollisuuden osalta rajoitettu.

Yleisöksi katsottavat tahot määräytyisivät käytännössä kussakin tilanteessa asian merkityksen mukaan ja tiedotettaessa noudatettavan hallintolain säännösten perusteella.

3 §. *Yleinen velvollisuus selvittää ympäristövaikutukset.* Lakiehdotuksen lähtökohdiana on sisällyttää nykyinen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia koskeva säännös sekä SEA-direktiivin edellyttämät säännökset ympäristöarvioinnista samaan lakiin. Samalla muutettaisiin nykyisen YVA-lain 24§:n 1 momenttia siten, että siinä viitattaisiin ehdotettuun lakiin, jossa säädetään viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista.

Pykälä sisältäisi nykyistä YVAL 24 §:ää vastaavan yleisen selvitysvelvollisuuden, jonka mukaan valtion viranomaisten ja kunnallisten viranomaisten on selvitettävä ja arvioitava riittävässä määrin valmistelemiensa suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutukset. Arviointi olisi tehtävä sellaisista suunnitelmista ja ohjelmista, joiden toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Ympäristöministeriö on antanut YVAL 24 §:n 2 momentin nojalla asiasta tarkemmat ohjeet. Ympäristövaikutukset olisi selvitettävä ja arvioitava siinä laajuudessa ja sillä tarkkuudella kuin se kulloinkin on päätöksenteon kannalta tarpeellista. Arviointi tehtäisiin osana muuta suunnitelman tai ohjelman valmistelua ja siihen kuuluisi tarpeellisessa määrin vaihtoehtojen ja niiden vaikutusten selvittämistä sekä eri tahojen välistä yhteistyötä ja osallistumista.

Selvitys- ja arviointivelvoite koskisi sekä toimialakohtaista että yhteensovittavaa suunnittelua. Suunnitelmia ja ohjelmia, joiden toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia, ovat muun muassa vero-, maksu- ja tukipolitiikkaa, ympäristö-, energia-, liikenne-, teollisuus- sekä maa- ja metsätalouspolitiikkaa koskevat suunnitelmat ja ohjelmat. Pykälässä tarkoitettaisiin lisäksi hallinnon toimintaa ja taloutta koskevia suunnitelmia sekä alueellisia kehittämissuunnitelmia. Pykälää sovellettaisiin niihin eri toimialoilla valmisteltaviin suunnitelmiin ja ohjelmiin, jotka eivät tulisi arvioitaviksi ehdotetun lain 4 §:n ja 6 §:n perusteella.

Pykälän toisessa momentissa säädettäisiin valtuutuksesta antaa tarpeen vaatiessa suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten selvittämisestä ja arvioinnista tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Tämä vastaisi kumottavaksi ehdotetussa YVA-lain 24 §:n 2 momentissa annettua edellä selostettua valtuutusta valtioneuvoston oikeudesta antaa yleisiä ohjeita viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista.

4 §. *Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin soveltamisala.* Pykälässä ja sen nojalla annettavassa valtioneuvoston asetuksessa määriteltäisiin ne suunnitelmat ja ohjelmat, jotka edellyttäisivät SEA-direktiivin tarkoittamaa ympäristöarviointia. Direktiivin soveltamisala on määritelty direktiivin 2 artiklan a) kohdassa ja 3 artiklassa. Soveltamisalaan liittyy myös 6 §, jossa määriteltäisiin harkinnan kautta soveltamisalalle tulevat suunnitelmat ja ohjelmat.

Pykälän 1 momentin mukaan ympäristöarviointi koskisi sellaisia viranomaisen valmistelemia suunnitelmia ja ohjelmia, joiden toteuttamisella on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia. Ympäristöarviointi olisi tehtävä suunnitelmista ja ohjelmista, joiden laatimisvelvoite perustuu lakiin, asetukseen tai valtioneuvoston päätökseen. Ympäristöarviointia ei edellytettäisi suunnitelmilta ja ohjelmilta, joiden valmistelu on vapaaehtoista ja joiden valmistelua ei siten muodollisesti edellytetä.

Direktiivi edellyttää ympäristöarviointia lakiin tai asetukseen perustuvien suunnitelmien ja ohjelmien lisäksi hallinnolliseen määräykseen perustuvilta suunnitelmilta ja ohjelmilta. Suomessa oikeudellisesti sitovien sääntöjen antamista koskeva valta on tarkkaan määritelty perustuslain 80 §:ssä. Valtiojärjestyksemme perusteisiin kuuluu lähtökohta, jonka mukaan valta säätää yleisesti sitovia oikeussääntöjä

kuuluu eduskunnalle. Sen lisäksi tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa annetun valtuuden nojalla.

Edellä mainitun perustuslain 80 §:n mukaan muu viranomaisena voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Valtioneuvoston yleisistunnossa käsitellään ja ratkaistaan valtioneuvoston ohjesäännön mukaisesti muun muassa periaate- ja suunnittelupäätökset valtioneuvoston ja eri hallinnonalojen tehtävien ja toiminnan ohjaamisesta ja järjestämisestä sekä yleiset määräykset asioiden hoidosta ja valmistelusta valtion hallinnossa. Valtioneuvosto voi yleistoimivaltansa perusteella siten antaa eri hallinnonaloja koskevia niiden toimintaa ohjaavia velvoittavia määräyksiä (hallinnollisia määräyksiä) asioiden valmistelusta ja hoidosta. Määräyksiä voidaan antaa vain valtion hallinnolle. Valtioneuvoston yleisistunnossaan tekemä päätös olisi siten katsottava tällaiseksi direktiivin tarkoittamaksi hallinnolliseksi määräykseksi. Muita hallinnolliseksi määräykseksi katsottavia määräyksiä Suomessa ei voida katsoa olevan. Esimerkiksi valtioneuvoston periaatepäätöksessä toimista Itämeren suojelemiseksi annetaan ympäristöministeriölle tehtäväksi laatia ja hyväksyä toimenpideohjelma periaatepäätöksen toteuttamiseksi.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettujen suunnitelmien ja ohjelmien tulisi myös luoda puitteet hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksille. SEA-direktiivissä puitteiden luominen on kytketty YVA-direktiivin liitteissä I ja II lueteltujen hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksiin. Lakiehdotuksessa ei tällaista kytkentää ole tehty, koska Suomessa ei ole vastaavaa direktiivin II liitteen hankeluetteloa, vaan YVA-menettelyä voidaan edellyttää muiltakin todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia aiheuttavilta hankkeilta. Suunnitelman tai ohjelman katsottaisiin luovan puitteita tulevien hankkeiden lupa-, tai hyväksymispäätöksille, esimerkiksi jos suunnitelma tai ohjelma olisi edellytys hankkeen tai hankeryhmien suunnittelun aloittamiselle. Puite-ehto täytyisi myös, jos suunnitelmaan tai ohjelmaan tai sitä koskevaan lainsäädäntöön sisältyisi velvoite ottaa suunnitelma tai ohjelma huomioon tulevien hankkeiden suunnittelussa tai, jos suunnitelma tai ohjelma sisältäisi kriteerejä tai reunaehtoja, jotka viranomaisen olisi otettava huomioon hankkeiden lupa- tai hyväksymisharkinnassa.

Lisäksi 1 momentissa tarkoitettujen suunnitelman tai ohjelman tulisi täyttää joku 1 momentin kohdissa 1-2 luetelluista ehdoista. Ympäristöarviointi olisi aina tehtävä, jos suunnitelma tai ohjelma valmistellaan ympäristön kannalta keskeisellä 1 momentin 1 -kohdassa tarkoitettulla toimialalla. Toimialat olisivat samat kuin SEA-direktiivissä, kuitenkin siten, että useita eri toimialoja kattava aluekehitys mainittaisiin selvyuden vuoksi erikseen. Toimialaluetteloon lisättäisiin ympäristönsuojelu ja luonnonsuojelu, koska näitä koskevilla suunnitelmilla ja ohjelmilla on usein todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia ja lakisääteisiä laatimisvelvoitteita. Pykälän nojalla annettavassa valtioneuvoston asetuksessa on tarkoitus luetella ne tällä hetkellä voimassa oleviin lakeihin perustuvat suunnitelmat ja ohjelmat, joihin ehdotetun lain mukaista ympäristövaikutusten arviointia sovellettaisiin. Tällaisia olisivat esimerkiksi alueelliset jätesuunnitelmat, pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmää koskevat suunnitelmat, luonnonsuojeluohjelmat ja valtakunnalliset alueiden käyttötavoitteet.

SEA-direktiivi edellyttää, että direktiivin mukainen ympäristöarviointi on aina tehtävä suunnitelmista ja ohjelmista, joiden on katsottu edellyttävän luontodirektiivin mukaista arviointia. Ehdotetun lain mukaan ympäristöarviointi olisi aina tehtävä 1 momentin kohdassa 2 tarkoitettua luonnonsuojelulain 65 §:n mukaista Natura-arviointia edellyttävistä suunnitelmista. Suuri osa Natura-arviointia edellyttävistä suunnitelmista olisi maankäyttö- ja rakennuslain mukaisia kaavoja tai 1 momentin 1 -kohdassa tarkoitetuilla toimialoilla valmisteltavia suunnitelmia ja ohjelmia, jotka tulisivat ympäristöarvioinnin piiriin muutoinkin kuin Natura-kytkennän kautta.

Pykälän 2 momentin mukaan ympäristöarviointi koskisi myös suunnitelmien ja ohjelmien muutoksia. Ympäristöarviointia edellytettäisiin vähäisiltä muutoksilta sekä pienten alueiden käyttöä paikallisella tasolla koskevista suunnitelmilta ja ohjelmilta vain, jos se todetaan tarpeelliseksi 6 §:n mukaisessa harkinnassa. Ympäristöarviointia sovellettaisiin, jos näiden suunnitelmien tai ohjelmien toteuttamisella on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia.

5 §. *Poikkeukset lain soveltamisesta.* SEA-direktiivissä on määritelty suunnitelmat ja ohjelmat, joita direktiivi ei koske. Direktiiviä vastaavasti ehdotetaan, että lakia ei, lukuunottamatta 3 §:ää, sovellettaisi yksinomaan maanpuolustusta tai pelastustoi-
mea varten tehtäviin suunnitelmiin ja ohjelmiin eikä myöskään vuosittaiseen val-
tion tai kuntien tulo- ja menoarvioiden laadintaan eikä sellaisiin rahoitussuunnitel-
miin ja -ohjelmiin, joissa käsitellään vain rahoituksen järjestämistä tai suuntaamista
tiettyihin hankkeisiin tai toimintoihin. YVA-lain 24 pykälää vastaava lain 3 §:n
mukainen yleinen selvitys- ja arviointivelvollisuus koski nykyiseen tapaan myös
näitä suunnitelmia ja ohjelmia.

6 §. *Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin soveltaminen harkinnan perus-
teella.* SEA-direktiivi edellyttää, että myös muilta kuin 4 §:n 1 momentin kohdissa 1
ja 2 aina arviointia edellyttäviltä suunnitelmilta ja ohjelmilta tulisi voida edellyttää
ympäristöarviointia, jos niiden toteuttamisella on todennäköisesti merkittäviä ym-
päristövaikutuksia. Myös näiden suunnitelmien ja ohjelmien tulisi perustua lakiin,
asetukseen tai valtioneuvoston päätökseen ja niiden tulisi luoda puitteet hankkeiden
lupa- tai hyväksymispäätöksille. Kysymykseen voisivat tulla 4 §:n 1 momentin 1 -
kohdassa tarkoitetuilla toimialoilla valmisteltavat valtioneuvoston päätökseen pe-
rustuvat suunnitelmat ja ohjelmat, joita ei asetuksessa ole voitu ennakoida, tai muil-
la toimialoilla kuten terveydenhuollon tai kaupan alalla valmisteltavat suunnitel-
mat tai ohjelmat. Kysymykseen tulisivat myös 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen
suunnitelmien ja ohjelmien vähäiset muutokset sekä pienten alueiden käyttöä pai-
kallisella tasolla koskevat suunnitelmat ja ohjelmat. Viranomaisiin voisi järjestää
tämän harkinnan joko jokaisen valmisteltavan suunnitelman tai ohjelman osalta
erikseen tai esimerkiksi määräajoin muun toiminnan suunnittelun, kuten toiminta-
ja taloussuunnittelun tai tulosohjauksen yhteydessä, tai erillisenä kartoituksena.
Harkinnassa huomioon otettavista määrittelyperusteista säädettäisiin tarkemmin
valtioneuvoston asetuksella siten, että ne vastaisivat SEA-direktiivin liitettä II.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvi-
oinnin soveltamistarpeen harkintaa tehtäessä tapahtuvasta yhteydenpidosta mui-
hin viranomaisiin. Direktiivi edellyttää, että harkintaa tehdessään suunnitelmasta
tai ohjelmasta vastaava viranomaisiin kuuluu viranomaisia, joita suunnitelmien ja
ohjelmien toteuttamisesta aiheutuvat ympäristövaikutukset todennäköisesti koske-
vat sen vuoksi, että ne vastaavat erityisesti ympäristöasioista. Yhteydenpidolla muihin
viranomaisiin on mahdollisuus saada tärkeätä tietoa harkittaessa ympäristöarvi-
oinnin tarpeellisuutta. Yhteydenpito viranomaisiin voisi tapahtua lausuntomenet-
telyin tai vapaamuotoisemmin neuvotteluin. Neuvottelu voi olla tapauskohtainen
tai koskea useampaa valmisteltavaa suunnitelmaa tai ohjelmaa, jolloin se voi toteu-
tua myös määräajoin esimerkiksi vuosittain. Yhteydenpidosta muihin viranomai-
siin on tarkoitus säätää valtioneuvoston asetuksella. Viranomaisia ei olisi tarkoitus
asetuksessa määritellä tyhjentävästi. Varsinaisten ympäristöviranomaisten lisäksi
muita ympäristöasioista vastaavia viranomaisia voisi olla esimerkiksi museoviras-
to. Laaja ympäristövaikutuksen käsite sisältää myös sosiaaliset, kuten ihmisten elin-
oloihin ja viihtyvyyteen, liittyvät vaikutukset. Myös SEA-pöytäkirja korostaa ter-
veysvaikutusten merkitystä osana ympäristövaikutuksia ja vastaavasti terveysvi-
ranomaisten kuulemisen tärkeyttä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin direktiivin vaatimusten mukaisesti ympä-
ristöarvioinnin soveltamistarpeen harkinnan tulosten toimittamisesta yleisesti saa-
taville. Tämä tapahtuisi asian merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla.
Suomessa viranomaisten asiakirjat ovat pääsääntöisesti julkisia. Harkinnan tulok-

set voidaan sisällyttää suunnitelmaa tai ohjelmaa koskeviin asiakirjoihin taikka niiden hyväksymistä koskevaan päätökseen. Mikäli asian luonne sitä edellyttää, harkinnan tuloksista on tiedotettava myös muulla tavalla.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin valtuutuksesta antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella tässä pykälässä tarkoitetuista suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin soveltamistarpeen harkinnassa huomioon otettavista seikoista, harkinnan yhteydessä tapahtuvasta viranomaisen yhteydenpidosta muihin viranomaisiin sekä harkinnan tulosten yleisesti saataville toimittamisesta.

7 §. Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointi muun lain mukaisessa menettelyssä. Kaavoituksen osalta SEA-direktiivi ehdotetaan pantavaksi täytäntöön maankäyttö- ja rakennuslainsäädännöllä. Tämä olisi tarkoituksenmukaista, koska kaavoitus on oma erikseen jo tarkkaan säädely ja vakiintunut suunnittelumenettelynsä. Maankäyttö- ja rakennuslakia sekä -asetusta valmisteltaessa on otettu huomioon tuolloin luonnosvaiheessa olleen direktiivin vaatimukset. Näistä keskeisimpiä ovat vaikutusten selvittämistä kaavaa laadittaessa koskeva 9 § sekä vuorovaikutusta kaavaa valmisteltaessa koskevat säännökset. Direktiivin aiheuttamat vähäiset muutokset tehtäisiin maankäyttö- ja rakennuslainsäädäntöön.

8 §. Suhde muun lain mukaiseen arviointiin. Suunnitelmaan tai ohjelmaan ja sen ympäristövaikutuksiin liittyviä selvityksiä voidaan tehdä aikaisemmissa suunnitteluvaiheissa tai jonkun muun suunnitelman tai ohjelman laadinnan yhteydessä. Pykälä sisältäisi yleisen periaatteen siitä, että näitä muissa yhteyksissä tehtyjä selvityksiä käytettäisiin hyväksi eikä samoja selvityksiä vaadittaisi uudelleen.

Jos arviointia edellytettäisiin muussa lainsäädännössä, tämän lain ja muun lainsäädännön edellyttämät arvioinnit ja niihin liittyvien selvitysten laadinta sovitettaisiin yhteen. Esimerkiksi, jos suunnitelmasta olisi tehtävä luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-arviointi ja tämän lain mukainen ympäristöarviointi, selvitykset voitaisiin sovittaa yhteen ja arviointi tehdä yhteensovitettussa menettelyssä siten, että se täyttäisi kummankin lainsäädännön vaatimukset.

9 §. Ympäristöselostuksen laatiminen. Pykälän 1 momentin mukaan suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava viranomainen laatisi valmistelun kuluessa ympäristöselostuksen. Jotta arviointi voisi aidosti vaikuttaa suunnitelman tai ohjelman valmisteluun, se olisi aloitettava mahdollisimman varhaisessa valmisteluvaiheessa ja joka tapauksessa se olisi tehtävä ennen suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä. Ympäristöselostus olisi yhtenäinen kuvaus suunnitelman tai ohjelman ja tarkasteltujen vaihtoehtojen ympäristövaikutuksista. Suunnittelun kuluessa olisi tarkasteltava erilaisia vaihtoehtoja, jotka voisivat koskea esimerkiksi suunnitelmalle tai ohjelmalle asetettuja tavoitteita ja vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa näitä. Selostuksen valmistelu olisi osa itse suunnitelman tai ohjelman valmistelua. Ympäristöselostus voisi olla suunnitelman tai ohjelman selkeästi erotettavissa oleva osa tai erillinen asiakirja tai osa laajempaa, muitakin vaikutuksia kuin ympäristövaikutuksia, koskevaa asiakirjaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yleisön oikeudesta saada tietoja suunnitelman tai ohjelman ja siihen liittyvän ympäristöselostuksen lähtökohdista, tavoitteista ja valmistelusta sekä esittää mielipiteensä asiasta. Tiedottaminen tapahtuisi suunnitelmaa tai ohjelmaa koskevan lain säännösten mukaisesti. Mikäli kysymyksessä olevassa laissa ei ole asiasta säännöksiä, tiedottamiseen sovellettaisiin hallintolakia. Ehdotetun lain ja muun lain mukaiset menettelyt sovitettaisiin mahdollisuuksien mukaan yhteen eikä tarkoitus olisi luoda päällekkäisiä tai kaksinkertaisia menettelyjä myöskään tiedottamisen eikä kuulemisen osalta.

Oikeus tietojen saantiin ja mielipiteen esittämiseen vastaa perusoikeus uudistuksen keskeisiin tavoitteisiin kuulunutta periaatetta, jonka mukaan ihmisten on voitava aikaisempaa enemmän vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Asian vireillä olosota ilmoittaminen ja vaikutusmahdollisuuksien varaaminen on ollut hallintolain keskeisiä tavoitteita. Hallintolain 41 §:n 1 momentin mukaan, jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön tai

työntekoon, viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoa asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta.

Tiedottamistapa määräytyy hallintolain 55 §:n mukaisesti kussakin tapauksessa asian merkityksen edellyttämällä tavalla. Asian valmistelusta tiedottamisesta on tarkoitus säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 3 momentin mukaan ympäristöselostuksen sisällöstä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksessa edellytetyt tiedot vastaisivat SEA-direktiivin liitettä I. Koska valmisteltavat suunnitelmat ja ohjelmat voivat olla luonteeltaan hyvinkin erilaisia, ympäristöselostuksen sisältöä koskeva säännös olisi joustava. Tietojen tulisi kuitenkin olla kulloisenkin päätöksenteon kannalta riittävät. Lisäksi otettaisiin huomioon, mitä tietoja on kohtuudella saatavissa ja millaisia arviointimenetelmiä on käytettävissä. Myös aiemmin muussa yhteydessä laaditut suunnitelmat ja ohjelmat otettaisiin huomioon siten, että niissä ja niiden valmisteluasiakirjoissa esitetyt tiedot käytettäisiin hyväksi ympäristöselostuksen laadinnassa. Ympäristöselostuksessa kuvattaisiin muun muassa suunnitelma tai ohjelma ja tarkastellut vaihtoehdot mukaan lukien kehitys, joka toteutuu, jos suunnitelmaa tai ohjelmaa ei toteuteta, suunnitelman tai ohjelman ja tarkasteltujen vaihtoehtojen todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutukset, suunnitellut toimenpiteet haittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi, perustelut vaihtoehdon valinnalle sekä ympäristövaikutusten seuraamiseksi suunnitellut toimenpiteet.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin direktiivin vaatimusten mukaisesti viranomaisen velvollisuudesta kuulla ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta sellaisia viranomaisia, joita on pidettävä tehtäviensä ja tietämyksensä perusteella asian kannalta olennaisina. Kysymyksen tulisivat viranomaiset, joita suunnitelmien ja ohjelmien toteuttamisesta aiheutuvat ympäristövaikutukset todennäköisesti koskevat sen vuoksi, että ne vastaavat erityisesti ympäristöasioista. Kuulemisessa noudatettavasta menettelystä olisi tarkoitus säätää valtioneuvoston asetuksella. Viranomaisia ei olisi tarkoitus asetuksessa määrittellä tyhjentävästi. Muita ympäristöasioista vastaavia viranomaisia voisi olla esimerkiksi museovirasto. Laaja ympäristövaikutuksen käsite sisältää myös sosiaaliset, kuten ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen, liittyvät vaikutukset. Myös SEA-pöytäkirja korostaa terveysvaikutusten merkitystä osana ympäristövaikutuksia ja vastaavasti terveysviranomaisten kuulemisen tärkeyttä.

10 §. Suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta sekä ympäristöselostuksesta kuuleminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta ja ympäristöselostuksesta kuulemisesta. Direktiivi edellyttää, että ympäristöasioista vastaaville viranomaisille sekä yleisölle on annettava hyvissä ajoin todellinen mahdollisuus esittää asianmukaisen ajan kuluessa mielipiteensä suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta sekä siihen liittyvästä ympäristöselostuksesta ennen suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä. Mahdollisuus ja mielipiteen esittämismahdollisuus on varattava sellaisessa suunnitelman tai ohjelman valmistelun vaiheessa, että mielipiteillä on vielä mahdollista vaikuttaa suunnitelman tai ohjelman sisältöön.

Järjestettäessä mahdollisuus tutustua suunnitelma- tai ohjelmaluonnokseen ja siihen liittyvään ympäristöselostukseen sekä asiasta tiedottamisesta noudatettaisiin hallintolain säännöksiä kuten 9 §:ssä 2 momentissa säädettyssä valmistelun aloittamisesta tiedottamisessakin. Kuuleminen voisi tapahtua itse suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta muun lain nojalla tapahtuvan kuulemisen yhteydessä. Tiedottaminen tapahtuisi suunnitelman tai ohjelman merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla.

Pykälän toisessa momentissa säädettäisiin velvollisuudesta hankkia suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta sekä ympäristöselostuksesta muiden viranomaisten lausunnot. Viranomaisten lausuntojen hankkiminen määräytyy samoin perustein kuin yhteydenpito suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin soveltamistarvetta 6 §:n 3 momentin mukaan harkittaessa sekä ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta 9 §:n 4 mukaan päätettäessä.

Nähtäville asettamisesta ja mielipiteen esittämismahdollisuudesta sekä viranomaisten lausuntojen hankkimisesta on tarkoitus säätää valtioneuvoston asetuksella. Ehdotetun lain säännöksiä olisi noudatettava mahdollisen muun lain nojalla tapahtuvan lausuntojen pyytämistä koskevien säännösten ohella.

11 §. *Valtioiden rajat ylittävät vaikutukset.* SEA-direktiivin 7 artikla sisältää säännökset menettelystä toisen EU:n jäsenvaltion kanssa, jos suunnitelman tai ohjelman toteuttamisen merkittävät ympäristövaikutukset todennäköisesti ulottuvat toisen jäsenvaltion alueelle. Suomea velvoittavalla kansainvälisellä sopimuksella tarkoitettaisiin SEA-pöytäkirjaa, joka sisältää vastaavat määräykset, mutta jonka velvoitteet kohdistuvat pöytäkirjan sopimuspuoliin eli sen ratifioineisiin valtioihin. Pykälän 1 momentin mukaan ympäristöministeriö huolehtisi suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointeihin liittyvistä tiedottamis- ja neuvottelutehtävistä toisen valtion kanssa.

Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava viranomainen toimittaisi suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksen ja ympäristöselostuksen ympäristöministeriölle viipymättä ja mahdollisuuksien mukaan viimeistään, kun asiasta varataan mahdollisuus yleisölle mielipiteen esittämiseen ja pyydetään lausuntoja viranomaisilta Suomessa. Asiakirjat tai niiden osia olisi tarvittaessa käännettävä yhteisesti sovituille kielille. Käännöksistä aiheutuvista kustannuksista vastaisi suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava viranomainen.

Ympäristöministeriö ilmoittaisi ja toimittaisi asiakirjat toiselle valtiolle joko omasta aloitteestaan tai toisen valtion pyynnöstä tiedotettuaan asiasta ulkoasiainministeriölle. Toiselle valtiolle ilmoittamisesta, josta SEA-pöytäkirjassa on direktiiviä tarkemmat määräykset, säädettäisiin tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

Toisella valtiolla olisi mahdollisuus ilmoittaa asetetun määräajan kuluessa, haluaako se neuvotella asiasta. Neuvotteluissa käsiteltäisiin toisen valtion alueelle todennäköisesti ulottuvia ympäristövaikutuksia ja toimenpiteitä, joilla haitallisia vaikutuksia voitaisiin vähentää tai poistaa. Neuvottelutehtävistä huolehtisi ympäristöministeriö. Neuvottelut voitaisiin käydä myös kirjallisesti käyttäen esimerkiksi lausunnotmenettelyä.

Neuvotteluja aloitettaessa sovittaisiin neuvotteluiden aikataulusta sekä järjestelyistä, joiden avulla varataan toisen valtion viranomaisille ja yleisölle tilaisuus esittää mielipiteensä suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta ja ympäristöselostuksesta kohtuullisessa ajassa. Laaja ympäristövaikutuksen käsite sisältää myös sosiaaliset, kuten ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen, liittyvät vaikutukset. Myös SEA-pöytäkirja korostaa terveysvaikutusten merkitystä osana ympäristövaikutuksia ja vastaavasti terveysviranomaisten kuulemisen tärkeyttä.

12 §. *Suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä koskeva päätös ja päätöksestä tiedottaminen.* Pykälän 1 momentin mukaan suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä koskevasta päätöksestä taikka suunnitelmasta tai ohjelmasta olisi käytävä ilmi, miten ympäristöselostus, kuulemisen tulokset ja viranomaisten lausunnot sekä valtioiden välillä käytyjen neuvottelujen tulokset on otettu huomioon suunnitelmaa tai ohjelmaa valmisteltaessa ja ennen sen hyväksymistä. Hallintolain mukaan viranomaisen päätös on aina perusteltava. Nämä vaatimukset vastaisivat direktiiviä. Lisäksi päätöksestä taikka suunnitelmasta tai ohjelmasta kävisi direktiivin mukaisesti ilmi perusteet tietyn vaihtoehdon valinnalle sekä selvitys seurantaan koskevista toimenpiteistä. Seurannan järjestäminen on suunniteltava jo suunnitelmaa tai ohjelmaa valmisteltaessa ja siitä olisi esitettävä selvitys suunnitelmassa tai ohjelmassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä koskevasta päätöksestä tiedottamisesta ja 1 momentissa tarkoitettujen tietojen nähtäville saattamisesta. Direktiivi edellyttää päätöksestä ilmoittamista sekä päätökseen sisältyvien tietojen toimittamista yleisön, ympäristöasioista vastaavien viranomaisten sekä neuvotteluosapuolena olleen valtion saataville.

Suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä koskevasta päätöksestä tiedottaminen sekä suunnitelman tai ohjelman sekä hyväksymispäätöksen saataville toimitta-

minen tapahtuisi asettamalla nämä asiakirjat nähtäville. Asiasta olisi tiedotettava suunnitelman tai ohjelman merkityksen ja laajuuden kannalta sopivalla tavalla noudattaen hallintolain tiedoksiantoa koskevia säännöksiä samalla tavoin kuin ilmoitettaessa 10 §:n mukaisesti suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksen ja ympäristöselostuksen nähtäville asettamisesta ja mielipiteen esittämismahdollisuudesta.

Päätöksestä tiedottamisesta viranomaisille sekä neuvotteluosapuolena olleelle jäsenvaltiolle on tarkoitus säätää valtioneuvoston asetuksella. Pykälän tiedottamista koskevia säännöksiä noudatettaisiin muun lain nojalla tapahtuvan suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä koskevasta päätöksestä tiedottamisen ohella.

Ehdotetussa laissa ei säädettäisi valitusoikeudesta suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä koskevaan päätökseen sillä perusteella, ettei ympäristöarviointia ole suoritettu. Jos suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä koskevaan päätökseen on oikeus muun lain nojalla hakea muutosta, on katsottava, että muutoksenhakija voi valituksessaan vedota myös tämän lain mukaisen ympäristöarvioinnin puuttumiseen, jos sellainen olisi tullut tehdä.

13 §. *Ympäristövaikutusten seuranta.* Pykälä sisältäisi yleisen velvoitteen seurata suunnitelman tai ohjelman toteuttamista. Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava viranomainen huolehtisi seurannasta joko itse tai antaisi sen muun tahon tehtäväksi. Merkittävien ympäristövaikutusten seurannalla voitaisiin havaita mahdolliset haitalliset ympäristövaikutukset varhaisessa vaiheessa ja tulosten perusteella haittoja voitaisiin vähentää tai korjata. Seurannan suunnittelu olisi osa ympäristöselostuksen valmistelua. Seurattavat vaikutukset olisivat yleensä samoja, jotka on arvioitu ympäristöselostuksessa merkittäviksi. Seurattavat vaikutukset valittaisiin suunnitelman tai ohjelman sisällön ja yksityiskohtaisuuden mukaan. Yksittäisen suunnitelman tai ohjelman vaikutusten erottaminen ympäristössä muutoin tapahtuvista muutoksista ei ole yksiselitteistä. Seurannan järjestämisessä käytettäisiinkin tai täydennettäisiin mahdollisuuksien mukaan olemassa olevia seurantajärjestelmiä kuitenkin siten, että niillä saataisiin seurantatiedot merkittävistä ympäristövaikutuksista ja niiden kehittymisestä. Seurantatietoa voitaisiin kerätä joko suunnitelma- tai ohjelmakohtaisesti taikka yleisluonteisemman seurannan yhteydessä. Seuranta voitaisiin toteuttaa myös tarkistamalla tai päivittämällä suunnitelmaa tai ohjelmaa määrääjain seuraavaa suunnittelukautta varten.

14 §. *Ohjaus, yhteistyö ja kehittäminen.* Ympäristöministeriölle kuuluisi lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta sekä arvioinnin yleinen kehittäminen. Muut ministeriöt huolehtisivat toimialoillaan täytäntöönpanon ohjauksesta ja seurannasta sekä arvioinnin kehittämisestä ja ne voisivat tarvittaessa antaa arviointimenettelyä ja suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointia koskevia soveltamisohjeita.

Kaksinkertaisen arvioinnin välttäminen ja tämän lain sekä muun lainsäädännön mukaisesti tehtyjen selvitysten huomioon ottaminen ja arviointien yhteensovittaminen edellyttävät yhteistyötä valtion ja kuntien viranomaisten välillä.

15 §. *Voimaantulosäännökset.* Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosäännöksistä sekä direktiiviin perustuvasta soveltamisesta. Ympäristöarviointi koskisi niiden suunnitelmien ja ohjelmien laatimista, joiden valmistelun vireilläolosta on tiedotettu sen ajankohdan jälkeen, johon mennessä direktiivin edellyttämät lainsäädännön muutokset on annettava eli ennen 21.7.2004.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lain soveltamisesta sellaisiin suunnitelmiin ja ohjelmiin, joiden valmistelun vireilläolosta on tiedotettu 21.7.2004 jälkeen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lain soveltamisesta sellaisiin suunnitelmiin ja ohjelmiin, joiden valmistelun vireilläolosta on tiedotettu ennen 21.7.2004 ja jotka hyväksytään yli kaksi vuotta sen jälkeen.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin menettelystä sellaisessa tapauksessa, ettei suunnitelman tai ohjelman ympäristöarviointia ole mahdollista tehdä, vaikka sen valmistelun vireilläolosta on tiedotettu ennen 21.7.2004 ja suunnitelma tai ohjelma hyväksytään yli kaksi vuotta sen jälkeen.

Joissakin tapauksissa suunnitelman tai ohjelman ympäristöarviointi ei enää

tällaisessa tilanteessa ole mahdollista. Tällöin arviointivelvollisuus ei koskisi sellaista suunnitelmaa tai ohjelmaa, jonka valmistelun vireilläolosta on tiedotettu ennen edellä mainittua ajankohtaa ja joka hyväksytään yli kaksi vuotta sen jälkeen. Edellytyksenä ympäristöarvioinnin tekemättä jättämiselle olisi, että suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava perustellusta syystä katsoo, ettei ympäristöarviointia ole mahdollista tehdä. Tällaisia syitä voisivat olla esimerkiksi käytännön syyt, kuten valmistelun eteneminen niin pitkälle, ettei ympäristöarviointia todellisuudessa voida tässä laissa edellytetyllä tavalla suorittaa. Tällainen este voisi olla esimerkiksi se, etteivät oikea-aikainen ja tehokas osallistuminen ja riittävä vaihtoehtojen vertailu enää ole mahdollisia.

Mikäli suunnitelman tai ohjelman ympäristöarviointi edellä tarkoitetussa tapauksessa jätettäisiin tekemättä, suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan olisi ilmoitettava siitä. Samalla olisi ilmoitettava syy siihen, miksi ympäristöarviointia ei ole mahdollista tehdä. Ilmoittamisessa noudatettaisiin samaa menettelyä kuin ehdotetun lain 6 §:n mukaisessa arvioinnin soveltamistarpeen harkinnan tulosten tiedottamisessa. Tiedon olisi käytävä ilmi suunnitelmasta tai ohjelmasta taikka niiden hyväksymistä koskevasta päätöksestä. Jos asian luonne sitä edellyttää, harkinnan tuloksista olisi tiedotettava myös muulla tavalla.

1.2. Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta

24 §. *Ohjelmat ja suunnitelmat.* Pykälän 1 momentissa säädetään nykyisin viranomais-ten velvollisuudesta riittävässä määrin selvittää ja arvioida sellaisten valmistele-
misen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutukset, joiden toteuttamisella saat-
taa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Ehdotettuun lakiin suunnitelmien ja
ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista sisältyisi vastaavansisältöinen sään-
nös yleisestä ympäristövaikutusten selvitys- ja arviointivelvollisuudesta. Pykälän 1
momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että se sisältäisi viittauksen ehdotettuun
lakiin suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista.

Samalla kumottaisiin pykälän 2 momentti, jossa säädetään valtioneuvoston
mahdollisuudesta antaa yleisiä ohjeita suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaiku-
tusten arvioinnista. Ehdotetun lain 3 §:n 2 momentissa säädettäisiin valtioneuvos-
tolle vastaava asetuksenantovaltuus.

1.3. Laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

9 §. *Vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi
siten, että kaavaa laadittaessa selvitetään tarpeellisessa määrin myös tarkasteltavi-
en vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset. SEA-direktiivi edellyttää,
että ympäristöselostuksessa esitetään muun ohella suunnitelman tai ohjelman ta-
voitteet ja maantieteellinen ulottuvuus huomioon ottaen kohtuulliset vaihtoehdot
mukaan lukien kehitys, joka toteutuu, jos suunnitelmaa tai ohjelmaa ei toteuteta.
Vaihtoehtoja koskeva vaatimus olisi joustava. Tietojen tulisi kuitenkin olla kulloisen-
kin päätöksenteon kannalta riittävät. Vaihtoehdot voisivat olla erilaisia maankäyt-
töratkaisuja, joita on tarkoituksenmukaista tarkastella kaavan sisältö, merkitys ja
laajuus huomioon ottaen.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annettavan lain nojalla annettaisiin valtioneuvoston asetus suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista. Asetuksessa olisi säännökset ainakin ympäristöarvioinnin soveltamisalasta, ympäristöarvioinnin soveltamisesta harkinnan perusteella, ympäristöselostuksen sisällöstä, viranomaisten yhteydenpidosta, tiedottamisesta sekä kuulemisesta.

Lisäksi ehdotetun lain nojalla annettaisiin valtioneuvoston asetus maankäyttö- ja rakennusasetuksen muuttamisesta. Asetusta muutettaisiin ainakin maakuntakaavan, yleiskaavan ja asemakaavan kaavaselostuksen sisältöä koskevien vaatimusten sekä kaavan vireilletulosta ilmoittamisen osalta.

3. Voimaantulo

Uusi lainsäädäntö ehdotetaan tulevaksi voimaan 21 päivänä heinäkuuta 2004. Tämä päivämäärä on säädetty SEA-direktiivin 13 artiklan 1 kohdassa ajankohdaksi, johon mennessä jäsenvaltioiden on pantava täytäntöön direktiivin säännökset.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tavoite

Tämän lain tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja huomioon ottamista suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa ja hyväksymisessä, tukea kestävä kehityksen edistämistä sekä lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia.

2 §

Määritelmiä

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) ympäristövaikutuksella suunnitelman tai ohjelman todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia Suomessa ja sen alueen ulkopuolella:

a) ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen;

b) maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen;

c) yhdyskuntarakenteeseen, rakennuksiin, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön;

d) luonnonvarojen hyödyntämiseen sekä

e) a-d alakohdassa mainittujen tekijöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin;

2) suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnilla tämän lain mukaista ympäristöselostuksen laatimista, kuulemisten järjestämistä, ympäristöselostuksen ja kuulemisten tulosten huomioon ottamista päätöksenteossa sekä päätöksestä tiedottamista;

3) ympäristöselostuksella asiakirjaa tai sen osaa, jossa esitetään tiedot suunnitelmasta tai ohjelmasta ja tarkastelluista vaihtoehdoista sekä arvio niiden ympäristövaikutuksista;

4) suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavalla viranomaisella suunnitelman tai ohjelman laativaa viranomaista tai sitä, joka muutoin on vastuussa tässä laissa tarkoitetun suunnitelman tai ohjelman valmistelusta;

5) yleisöllä yksityishenkilöitä, yksityishenkilöiden yhteenliittymiä ja ryhmiä sekä yhteisöjä ja säätiöitä.

3 §

Yleinen velvollisuus selvittää ympäristövaikutukset

Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen on huolehdittava siitä, että suunnitelman tai ohjelman ympäristövaikutukset selvitetään ja arvioidaan riittävässä määrin valmistelun kuluessa, jos suunnitelman tai ohjelman toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetusta ympäristövaikutusten selvittämisestä ja arvioinnista.

4 §

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin soveltamisala

Lakiin, valtioneuvoston asetukseen tai valtioneuvoston päätökseen perustuvasta suunnitelmasta tai ohjelmasta on tehtävä tämän lain mukainen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointi, jos suunnitelman tai ohjelman toteuttamisella on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia ja se luo puitteet hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksille ja

1. kysymys on valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävästä maa-, metsä-, ja kalataloutta, energiaa, teollisuutta, liikennettä, jätehuoltoa, vesitaloutta, televiestintää, matkailua, aluekehitystä, alueidenkäyttöä, ympäristönsuojelua tai luonnonsuojelua varten laadittavasta suunnitelmasta tai ohjelmasta tai

2. suunnitelmaa tai ohjelmaa koskee luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 §:ssä tarkoitettu arviointivelvollisuus.

Mitä 1 momentissa säädetään suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin tarpeellisuudesta, koskee myös suunnitelmien ja ohjelmien muutoksia. Suunnitelmien ja ohjelmien vähäisistä muutoksista tai pienten alueiden käyttöä paikallisella tasolla koskevista suunnitelmista ja ohjelmista ympäristöarviointi on tehtävä vain, jos se todetaan tarpeelliseksi 6 §:n mukaisessa harkinnassa.

5 §

Poikkeukset lain soveltamisesta

Tätä lakia ei, lukuunottamatta 3 §:ää, sovelleta yksinomaan maanpuolustusta tai pelastustoimea varten laadittaviin suunnitelmiin tai ohjelmiin eikä rahoitus- tai talousarviosuunnitelmiin tai -ohjelmiin.

6 §

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin soveltaminen harkinnan perusteella

Valmisteltaessa muilla kuin 4 §:n 1 momentin 1 -kohdassa tarkoitetuilla toimialoilla lakiin, asetukseen tai valtioneuvoston päätökseen perustuvaa suunnitelmaa tai ohjelmaa, joka luo puitteet hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksille, suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen on harkittava, onko ympäristöarviointi tehtävä sen vuoksi, että tällaisella suunnitelmalla tai ohjelmalla tai sen muutoksella on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös 4 §:n 1 momentin 1 -kohdassa tarkoitetuilla toimialoilla valmisteltavia valtioneuvoston päätöksiin perustuvia vastaavia suunnitelmia ja ohjelmia sekä 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuja suunnitelmia ja ohjelmia.

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin soveltamista harkittaessa suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen on oltava yhteydessä muihin viranomaisiin.

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin soveltamisen harkinnan tulokset perusteluineen on toimitettava yleisesti saataville.

Tässä pykälässä tarkoitettujen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin soveltamisen harkinnassa huomioon otettavista seikoista, harkinnan yhteydessä tapahtuvasta viranomaisen yhteydenpidosta muihin viranomaisiin sekä harkinnan tulosten yleisesti saataville toimittamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

7 §

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointi muun lain mukaisessa menettelyssä

Tämän lain mukaista suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointia vastaavasta ympäristövaikutusten arvioinnista kaavojen laatimisen yhteydessä säädetään erikseen maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999).

8 §

Suhde muun lain mukaiseen arviointiin

Tätä lakia sovellettaessa otetaan huomioon, mitä suunnitelmasta tai ohjelmasta ja sen ympäristövaikutusten arvioinnista on muussa yhteydessä selvitetty, sekä sovitetaan mahdollisuuksien mukaan yhteen tässä laissa ja muussa lainsäädännössä edellytetyt selvitykset ja ympäristövaikutusten arviointi.

9 §

Ympäristöselostuksen laatiminen

Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava selvittää ja arvioi osana muuta valmistelua suunnitelman tai ohjelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutukset ja laatii ympäristöselostuksen ennen suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä.

Suunnitelman tai ohjelman valmistelu tulee järjestää siten, että yleisöllä on mahdollisuus saada tietoja suunnitelman tai ohjelman ja siihen liittyvän ympäristöselostuksen lähtökohdista, tavoitteista ja valmistelusta sekä esittää mielipiteensä asiasta. Suunnitelman tai ohjelman ja siihen liittyvän ympäristöselostuksen valmistelun aloittamisesta ja mielipiteen esittämismahdollisuudesta ilmoitettaessa sovelletaan, mitä hallintolaissa (434/2003) on säädetty.

Ympäristöselostuksessa on esitettävä ne tiedot, jotka ovat tarpeen ottaen huomioon suunnitelman tai ohjelman sisältö ja tarkoitus.

Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan on kuultava ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta muita viranomaisia.

Suunnitelman tai ohjelman ja siihen liittyvän ympäristöselostuksen valmistelun aloittamisesta ja mielipiteen esittämismahdollisuudesta ilmoittamisesta, ympäristöselostuksen sisällöstä sekä muiden viranomaisten kuulemisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

10 §

Suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta sekä ympäristöselostuksesta kuuleminen

Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen on varattava yleisölle, pitämällä suunnitelma- tai ohjelmaluonnos sekä ympäristöselostus nähtävillä vähintään 30 päivän ajan, mahdollisuus tutustua suunnitelma- tai ohjelmaluonnokseen ja ympäristöselostukseen sekä esittää niistä mielipiteensä. Nähtäville asettamiseen ja

mielipiteen esittämismahdollisuudesta ilmoittamiseen sovelletaan, mitä hallintolaisissa on säädetty. Lisäksi asiasta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta sekä ympäristöselostuksesta on sen lisäksi, mitä muualla on säädetty, pyydettävä lausunto muilta viranomaisilta siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

11 §

Valtioiden rajat ylittävät vaikutukset

Jos suunnitelman tai ohjelman toteuttamisella on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia Suomea velvoittavan kansainvälisen sopimuksen sopimuspuolen tai Euroopan unionin jäsenvaltion alueelle, ympäristöministeriön on huolehdittava suunnitelman tai ohjelman ympäristöarviointiin liittyvistä tiedottamis- ja neuvottelutehtävistä kyseisen valtion kanssa.

Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen on toimitettava viipymättä ympäristöministeriölle suunnitelma- tai ohjelmaluonnos ja ympäristöselostus toiselle valtiolle toimittamista varten. Asiakirjat tai niiden osia on tarvittaessa käännettävä asianomaisille kielille. Käännösten kustannuksista vastaa suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava viranomainen.

Jos ympäristöministeriö katsoo, että suunnitelmalla tai ohjelmalla on 1 momentissa tarkoitettuja ympäristövaikutuksia tai jos ympäristövaikutusten kohteena oleva valtio sitä pyytää, ympäristöministeriön on ilmoitettava arvioinnista ja toimitettava toiselle valtiolle jäljennös suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta ja ympäristöselostuksesta hyvissä ajoin ennen kuin suunnitelma tai ohjelma hyväksytään. Ympäristöministeriö tiedottaa toiselle valtiolle toimitettavasta aineistosta ulkoasiainministeriölle. Toiselle valtiolle ilmoittamisesta voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

Valtiolla, jolle on toimitettu jäljennös suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta ja ympäristöselostuksesta, on mahdollisuus 60 päivän kuluessa ilmoittaa, haluaako se neuvotella asiasta ennen suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä. Jos valtio ilmoittaa haluavansa neuvotella asiasta, ympäristöministeriön on aloitettava neuvottelut suunnitelman tai ohjelman toteuttamisen aiheuttamista todennäköisistä rajat ylittävistä ympäristövaikutuksista ja tällaisten vaikutusten vähentämiseksi tai poistamiseksi suunnitelluista toimenpiteistä.

Edellä 4 momentissa tarkoitettuja neuvotteluja aloitettaessa sovitaan järjestyistä, joita noudatetaan annettaessa viranomaisille sekä yleisölle valtiossa, johon kohdistuu todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia, tilaisuus esittää mielipiteensä kohtuullisessa ajassa.

12 §

Suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä koskeva päätös ja päätöksestä tiedottaminen

Suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä koskevasta päätöksestä taikka suunnitelmasta tai ohjelmasta on käytävä ilmi:

1. perusteltu kannanotto, miten ympäristöselostus, edellä 10 §:ssä tarkoitettujen mielipiteiden ja lausuntojen sekä 11 §:n mukaisesti käytyjen valtioiden välisten neuvottelujen tulokset on otettu huomioon sekä selvitys siitä, millä tavoin nämä sekä ympäristönäkökohdat ovat vaikuttaneet suunnitelman tai ohjelman sisältöön ja vaihtoehtojen valintaan sekä

2. selvitys 15 §:ssä tarkoitettua seurannasta.

Kun suunnitelma tai ohjelma hyväksytään, päätöksestä on sen lisäksi, mitä muualla on säädetty, tiedotettava sekä asetettava niitä koskevat asiakirjat nähtävil-

le. Päätöksen nähtäville asettamiseen ja siitä ilmoittamiseen sovelletaan, mitä hallintolaisissa on säädetty. Päätöksestä tiedottamisesta säädetään lisäksi valtioneuvoston asetuksella.

13 §

Ympäristövaikutusten seuranta

Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen on huolehdittava siitä, että suunnitelmien ja ohjelmien toteuttamista seurataan siten, että voidaan ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi tai vähentämiseksi.

14 §

Ohjaus, yhteistyö ja kehittäminen

Lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta sekä arvioinnin yleinen kehittäminen kuuluu ympäristöministeriölle. Muut ministeriöt huolehtivat täytäntöönpanon ohjauksesta ja seurannasta sekä arvioinnin kehittämisestä toimialoillaan ja voivat tarvittaessa antaa arviointimenettelyä ja suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointia koskevia soveltamisohjeita.

Valtion ja kuntien viranomaisten on oltava keskenään yhteistyössä tässä laissa säädetyn arviointimenettelyn ja suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin toteuttamiseksi ja yhteensovittamiseksi suunnitelmaa tai ohjelmaa koskevien muiden lakien mukaisiin menettelyihin.

15 §

Voimaantulosäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2004.

Tätä lakia sovelletaan suunnitelmiin ja ohjelmiin, joiden valmistelun vireilläolosta on tiedotettu 21.7.2004 jälkeen.

Lakia sovelletaan myös sellaisiin suunnitelmiin ja ohjelmiin, joiden valmistelun vireilläolosta on tiedotettu ennen 2 momentissa mainittua ajankohtaa ja jotka hyväksytään myöhemmin kuin kaksi vuotta tämän ajankohdan jälkeen, jollei suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava perustellusta syystä katso, ettei ympäristöarviointia ole mahdollista tehdä.

Jos ympäristöarviointi edellä 3 momentissa tarkoitettussa tapauksessa jätetään tekemättä, suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan on saatettava tätä koskeva tieto yleisesti saataville. Samalla on ilmoitettava syy siihen, miksi arviointia ei ole mahdollista tehdä.

2.

Laki

ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 10 päivänä kesäkuuta
1994 annetun lain (468/1994) 24 §:n 1 momentti ja
kumotaan 24 §:n 2 momentti seuraavasti:

24 §

Ohjelmat ja suunnitelmat

Viranomaisten valmistelemien suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista säädetään suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetussa laissa (/2004).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta .

3.

Laki

maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 5 päivänä helmikuuta 1999 annetun maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 9 § seuraavasti:

9 §

Vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

Kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta _____ .

Helsingissä _____ päivänä _____ kuuta _____ .

TASAVALLAN PRESIDENTTI

Ympäristöministeri

Valtioneuvoston asetus suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty ympäristöministeriön esittelystä, säädetään päivänä kuuta annetun suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (/) nojalla seuraavasti:

1 §

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin soveltamisala

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 4 § 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja suunnitelmia ja ohjelmia ovat:

- 1) maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 4 §:ssä tarkoitettut valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet;
- 2) vesienhoidon järjestämisestä annetun lain 13 ja 14 §:ssä tarkoitettut hoitosuunnitelma sekä toimenpideohjelma;
- 3) jätelain (1072/1993) 40 §:ssä tarkoitettut alueelliset jätesuunnitelmat;
- 4) pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnasta annetun lain (1269/1996) 2 §:n 3 -kohdassa tarkoitettut liikennejärjestelmää koskevat suunnitelmat;
- 5) alueiden kehittämislain (602/2002) 5 §:ssä tarkoitettu maakuntaohjelma;
- 6) luonnonsuojelulain (1096/1996) 8 §:ssä tarkoitettu luonnonsuojeluohjelma.

2 §

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin soveltaminen harkinnan perusteella

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 6 §:ssä tarkoitettussa suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin soveltamisen harkinnassa on otettava huomioon seuraavat määrittelyperusteet:

- 1) Suunnitelmien ja ohjelmien ominaispiirteet, ottaen huomioon erityisesti
 - a) missä määrin suunnitelmalla tai ohjelmalla vahvistetaan puitteet hankkeelle ja muulle toiminnalle sijainnin, luonteen, koon tai toimintaedellytysten osalta tai voimavaroja kohdentamalla;
 - b) missä määrin suunnitelma tai ohjelma vaikuttaa muihin suunnitelmiin ja ohjelmiin, mukaan lukien ne, jotka kuuluvat eriasteisten suunnitelmien ja ohjelmien kokonaisuuteen;
 - c) suunnitelman tai ohjelman merkitys ympäristönäkökohtien huomioon ottamisen ja erityisesti kestävä kehityksen edistämisen kannalta;
 - d) suunnitelman tai ohjelman kannalta merkitykselliset ympäristöongelmat;
 - e) suunnitelman tai ohjelman merkitys yhteisön ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon kannalta (esim. jätehuoltoon tai vesiensuojeluun liittyvät suunnitelmat tai ohjelmat);
- 2) Vaikutusten ja niiden todennäköisen kohdistumisalueen ominaispiirteet, ottaen huomioon erityisesti
 - a) vaikutusten todennäköisyys, kesto, toistuvuus ja palautuvuus;
 - b) vaikutusten kertyvyys;

- c) vaikutusten rajat ylittävä luonne;
- d) riskit ihmisten terveydelle tai ympäristölle (esim. onnettomuuksista johtuvat riskit);
- e) vaikutusten suuruus ja alueellinen laajuus (vaikutusten todennäköinen maantieteellinen kohdistumisalue ja sen väestön koko, johon vaikutukset todennäköisesti kohdistuvat);
- f) vaikutusten todennäköisen kohdistumisalueen arvo ja herkkyys, joka johtuu
 - erityisistä luonnon ominaispiirteistä tai kulttuuriperinnöstä,
 - ympäristön laatunormien tai raja-arvojen ylittymisestä;
 - voimaperäisestä maankäytöstä;
- g) vaikutukset alueisiin tai maisemiin, joilla on kansallisesti, yhteisössä tai kansainvälisesti tunnettu suojeluasema.

3 §

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin soveltamisen harkintaan liittyvä viranomaisten yhteydenpito

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 6 §:ssä tarkoitettua suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin soveltamista koskevaa harkintaa tehdessään suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen on oltava yhteydessä alueelliseen ympäristökeskukseen, lääninhallitukseen ja tarvittaessa kunnan asianomaisiin terveys- ja ympäristöviranomaisiin sekä muihin vaikutusalueella toimiviin viranomaisiin. Jos kysymyksessä on alueellisesti laajakantoinen tai muuten merkittävä suunnitelma tai ohjelma, on oltava yhteydessä myös ympäristöministeriöön sekä sosiaali- ja terveysministeriöön. Mikäli alueellinen ympäristökeskus on suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava, asiasta on oltava yhteydessä ympäristöministeriöön.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu yhteydenpito voidaan toteuttaa lausuntomenettelyin tai viranomaisten välisessä neuvottelussa. Neuvottelusta on laadittava muistio, josta ilmenevät keskeiset neuvottelussa esille tulleet asiat ja kannanotot.

4 §

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin soveltamisen harkinnan tulosten tiedoksi saattaminen

Suunnitelmasta tai ohjelmasta taikka niiden hyväksymistä koskevasta päätöksestä on käytävä ilmi suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 6 §:ssä tarkoitettujen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnin soveltamisen harkinnan tulokset. Mikäli asian luonne sitä edellyttää, harkinnan tuloksista on tiedotettava myös muulla tavalla.

5 §

Ympäristöarvioinnin aloittamisesta tiedottaminen

Sen lisäksi, mitä suunnitelman tai ohjelman ja siihen liittyvän ympäristöselostuksen valmistelun aloittamisesta sekä mielipiteen esittämismahdollisuudesta ilmoittamisesta on suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 9 §:ssä säädetty, asiasta on tarvittaessa pidettävä yleisötilaisuuksia. Milloin se viranomaisella olevien valmiuksien rajoissa on mahdollista, valmisteluaineisto on julkaistava myös sähköisesti. Lisäksi on käytävä ilmi, miten asiasta on saatavissa lisätietoja sekä minne asiasta on mahdollisuus esittää mielipiteensä.

Ympäristöselostuksen sisältö

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 9 §:ssä tarkoitettussa ympäristöselostuksessa on tarpeellisessa määrin esitettävä:

1) suunnitelman tai ohjelman pääasiallinen sisältö, päätavoitteet ja suhde muihin asiaan liittyviin suunnitelmiin ja ohjelmiin;

2) ympäristön nykytilaan liittyvät merkitykselliset näkökohdat ja sen todennäköinen kehitys, jos suunnitelmaa tai ohjelmaa ei toteuteta;

3) ympäristön ominaispiirteet sellaisten alueiden osalta, joihin todennäköisesti kohdistuu merkittäviä vaikutuksia;

4) kaikki suunnitelman tai ohjelman kannalta merkitykselliset olemassa olevat ympäristöongelmat, mukaan lukien erityisesti ne ongelmat, jotka koskevat alueita, joilla on erityistä ympäristöarvollista merkitystä, esimerkiksi lintudirektiivin (79/409/ETY) ja luontodirektiivin (92/43/ETY) mukaisesti nimetyt alueet;

5) kansainvälisesti, yhteisön tai jäsenvaltion tasolla vahvistetut suunnitelmat tai ohjelman kannalta merkitykselliset ympäristönsuojelutavoitteet ja tapa, jolla mainitut tavoitteet ja ympäristönäkökohdat on otettu valmistelussa huomioon;

6) todennäköiset merkittävät ympäristövaikutukset (niihin olisi luettava toissijaiset, kertyvät ja yhteisvaikutukset sekä lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin pysyvät ja tilapäiset, sekä myönteiset että kielteiset vaikutukset), mukaan lukien vaikutukset sellaisiin seikkoihin kuten luonnon monimuotoisuuteen, väestöön, ihmisten terveyteen, eliöstöön, kasvillisuuteen, maaperään, veteen, ilmaan, ilmastoteijöihin, aineelliseen omaisuuteen, kulttuuriperintöön arkkitehtooninen ja arkeologinen perintö mukaan lukien, maisemaan sekä edellä mainittujen tekijöiden välisiin suhteisiin;

7) suunnitellut toimenpiteet, joilla aiotaan ehkäistä suunnitelman tai ohjelman toteuttamisesta ympäristölle aiheutuvia haitallisia vaikutuksia, vähentää niitä tai poistaa ne mahdollisimman kattavasti;

8) selvitys siitä, miksi käsitellyt vaihtoehdot on valittu, sekä kuvaus siitä, miten arviointi on suoritettu, mukaan lukien kaikki vaikeudet (esim. tekniset puutteet tai osaamisen puute), joita on kohdattu vaadittujen tietoja koottaessa;

9) kuvaus suunnitelluista toimenpiteistä, jotka koskevat seurantaa suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 13 §:n mukaisesti;

10) yleistajuinen yhteenveto edellä mainituista tiedoista.

Ympäristöselostuksessa annettavista tiedoista kuuleminen

Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan on kuultava ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta alueellista ympäristökeskusta, lääninhallitusta ja tarvittaessa kunnan asianomaisia terveys- ja ympäristöviranomaisia sekä muita vaikutusalueella toimivia viranomaisia. Jos kysymyksessä on alueellisesti laajakantoinen tai muuten merkittävä suunnitelma tai ohjelma, on kuultava myös ympäristöministeriötä sekä sosiaali- ja terveysministeriötä. Mikäli alueellinen ympäristökeskus on suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava, ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta on kuultava ympäristöministeriötä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu viranomaisten kuuleminen voidaan toteuttaa myös viranomaisten välisessä neuvottelussa. Neuvottelusta on laadittava muistio, josta ilmenevät keskeiset neuvottelussa esille tulleet asiat ja kannanotot.

8 §

Ympäristöselostuksesta sekä suunnitelmasta tai ohjelmasta kuuleminen

Milloin se viranomaisella olevien valmiuksien rajoissa on mahdollista, suunnitelma- tai ohjelmaluonnosta sekä ympäristöselostusta koskevat asiakirjat on suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnista annetun lain 10 §:ssä 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa julkaistava myös sähköisesti. Tarvittaessa on asiasta järjestettävä myös yleisötilaisuuksia.

Suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta sekä ympäristöselostuksesta on sen lisäksi, mitä muualla on säädetty, pyydettävä lausunto alueelliselta ympäristökeskuksesta, lääninhallitukselta ja tarvittaessa kunnan asianomaisilta terveys- ja ympäristöviranomaisilta sekä muilta vaikutusalueella toimivilta viranomaisilta. Jos kysymyksessä on alueellisesti laajakantoinen tai muuten merkittävä suunnitelma tai ohjelma, on kuultava myös ympäristöministeriötä sekä sosiaali- ja terveysministeriötä. Mikäli alueellinen ympäristökeskus on suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava, lausunto on pyydettävä ympäristöministeriöltä.

9 §

Päätöksestä tiedottaminen

Suunnitelman tai ohjelman hyväksymisestä on toimitettava tieto alueelliselle ympäristökeskukselle sekä suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 11 §:n mukaisesti käytyjen neuvottelujen osapuolena olleelle valtiolle. Lisäksi tieto päätöksestä on toimitettava niille kunnan asianomaisille viranomaisille ja muille viranomaisille, joita asian käsittelyn aikaisemmissa vaiheissa on kuultu. Milloin se viranomaisella olevien valmiuksien rajoissa on mahdollista, suunnitelma tai ohjelma sekä päätös on julkaistava myös sähköisesti.

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 2004.

Valtioneuvoston asetus

maankäyttö- ja rakennusasetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty ympäristöministeriön esittelystä, *muutetaan* 10 päivänä syyskuuta 1999 annetun maankäyttö- ja rakennusasetuksen (895) 7 §:n 2 momentti, 10 §:n 1 momentin 7 -kohta ja 2 momentti, 17 §:n 7 -kohta ja 2 momentti, 25 §:n 7 -kohta ja 2 momentti sekä *lisätään* uusi 32 a § seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

7 §

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden valmistelu.

Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita valmisteltaessa on niiden ympäristö- ja muut vaikutukset selvitettävä ja arvioitava siten kuin suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetussa laissa (/2004) säädetään.

2 luku

Maakuntakaava

10 §

Kaavaseloitus

Maakuntakaavan selostuksessa esitetään:

7) valitun kaavaratkaisun keskeinen sisältö ja perusteet kaavaratkaisun valinnalle, selvitys siitä, miten vaikutus selvitysten tulokset ja eri mielipiteet on otettu huomioon sekä selvitys niistä toimenpiteistä, joilla aiotaan ehkäistä kaavan toteutamisesta mahdollisesti aiheutuvia haitallisia ympäristövaikutuksia;

Edellä 1 momentissa tarkoitettut seikat on kaavaseloituksessa esitettävä sillä tavalla ja siinä laajuudessa kuin kaavan tarkoitus edellyttää ja niin, että luodaan edellytykset

vuorovaikutuksen toteutumiseksi kaavan valmistelussa. Kaavaseloitukseen on liitettävä yhteenveto kaavaseloituksen keskeisestä sisällöstä.

3 luku

Yleiskaava

17 § *Kaavaseloitus*

Yleiskaavan selostuksessa esitetään:

7) valitun kaavaratkaisun keskeinen sisältö ja perusteet kaavaratkaisun valinnalle, selvitys siitä, miten vaikutusselvitysten tulokset ja eri mielipiteet on otettu huomioon sekä selvitys niistä toimenpiteistä, joilla aiotaan ehkäistä kaavan toteuttamisesta mahdollisesti aiheutuvia haitallisia ympäristövaikutuksia;

Edellä 1 momentissa tarkoitettut seikat on kaavaseloituksessa esitettävä sillä tavalla ja siinä laajuudessa kuin kaavan tarkoitus edellyttää ja niin, että luodaan edellytykset vuorovaikutuksen toteutumiselle kaavan valmistelussa. Kaavaseloitukseen on liitettävä yhteenveto kaavaseloituksen keskeisestä sisällöstä.

5 luku

Asemakaava

25 § *Kaavaseloitus*

Asemakaavan selostuksessa esitetään:

7) valitun kaavaratkaisun keskeinen sisältö ja perusteet kaavaratkaisun valinnalle, selvitys siitä, miten vaikutusselvitysten tulokset ja eri mielipiteet on otettu huomioon sekä selvitys niistä toimenpiteistä, joilla aiotaan ehkäistä kaavan toteuttamisesta mahdollisesti aiheutuvia haitallisia ympäristövaikutuksia;

Edellä 1 momentissa tarkoitettut seikat on kaavaseloituksessa esitettävä sillä tavalla ja siinä laajuudessa kuin kaavan tarkoitus edellyttää ja niin, että luodaan edellytykset vuorovaikutuksen toteutumiselle kaavan valmistelussa. Kaavaseloitukseen on tarpeen mukaan liitettävä yhteenveto kaavaseloituksen keskeisestä sisällöstä.

6 luku

Yhteiset säännökset vuorovaikutuksesta kaavoituksessa

32 a § *Sähköinen tiedottaminen ja mielipiteen esittäminen*

Kaavoituksen vireilletulosta on, mikäli se kunnalla olevien valmiuksien rajoissa on mahdollista, tiedotettava myös sähköisesti. Lisäksi ilmoituksesta on käytävä ilmi, miten asiasta on saatavissa lisätietoja sekä minne asiasta on mahdollisuus esittää mielipiteensä.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös kaavaehdotuksen nähtäville asettamisesta tiedottamista ja kaavaehdotuksen julkistamista sähköisesti.

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 2004.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/42/EY tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista

L 197/30

FI

Euroopan yhteisöjen virallinen lehti

21.7.2001

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI 2001/42/EY, annettu 27 päivänä kesäkuuta 2001, tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista

EUROOPAN PARLAMENTTI JA EUROOPAN UNIONIN
NEUVOSTO, jotka

ottavat huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 175 artiklan 1 kohdan,

ottavat huomioon komission ehdotuksen ⁽¹⁾,

ottavat huomioon talous- ja sosiaalikomitean lausunnon ⁽²⁾,

ottavat huomioon alueiden komitean lausunnon ⁽³⁾,

noudattavat perustamissopimuksen 251 artiklassa määrättyä menettelyä ⁽⁴⁾ ja ottavat huomioon sovittelukomitean 21 päivänä maaliskuuta 2001 hyväksymän yhteisen tekstin,

sekä katsovat seuraavaa:

- (1) Perustamissopimuksen 174 artiklassa määrätään, että yhteisön ympäristöpolitiikalla myötävaikutetaan muun ohella ympäristön laadun säilyttämiseen, suojeluun ja parantamiseen, ihmisten terveyden suojeluun sekä luonnonvarojen harkittuun ja järkevään käyttöön ja että se perustuu ennalta varautumisen periaatteeseen. Perustamissopimuksen 6 artiklassa määrätään, että ympäristönsuojelua koskevat vaatimukset on sisällytettävä yhteisön politiikan ja toiminnan määrittelyyn ja toteuttamiseen, erityisesti kestävän kehityksen edistämiseksi.
 - (2) Viidennessä ympäristöalan toimintaohjelmassa "Kohti kestävä kehitystä, Euroopan yhteisön ympäristöä ja kestävä kehitystä koskeva poliittinen toimintaohjelma" ⁽⁵⁾, jota on täydennetty sen tarkistuksesta tehdyllä neuvoston päätöksellä N:o 2179/98/EY ⁽⁶⁾, korostetaan suunnitelmien ja ohjelmien todennäköisten ympäristövaikutusten arvioinnin merkitystä.
 - (3) Biologista monimuotoisuutta koskevassa yleissopimuksessa edellytetään, että kukin sopimuspuoli sisällyttää käytön mahdollisimman hyvin ja asianmukaisesti yhteiskunnan eri sektoreiden sisäisiin ja niiden välisiin asiaankuuluviin suunnitelmiin ja ohjelmiin.
 - (4) EYVL C 129, 25.4.1997, s. 14 ja EYVL C 83, 25.3.1999, s. 13.
 - (5) EYVL C 287, 22.9.1997, s. 101.
 - (6) EYVL C 64, 27.2.1998, s. 63 ja EYVL C 374, 23.12.1999, s. 9.
 - (7) Euroopan parlamentin lausunto, annettu 20. lokakuuta 1998 (EYVL C 341, 9.11.1998, s. 18) ja vahvistettu 16. syyskuuta 1999 (EYVL C 54, 25.2.2000, s. 76), neuvoston yhteinen kanta, vahvistettu 30. maaliskuuta 2000 (EYVL C 137, 16.5.2000, s. 11), ja Euroopan parlamentin päätös, tehty 6. syyskuuta 2000 (EYVL C 135, 7.5.2001, s. 155). Euroopan parlamentin päätös, tehty 31. toukokuuta 2001, neuvoston päätös, tehty 5. kesäkuuta 2001.
 - (8) EYVL C 138, 17.5.1993, s. 5.
 - (9) EYVL L 275, 10.10.1998, s. 1.
- (4) Ympäristövaikutusten arviointi on tärkeä keino, jolla voidaan sisällyttää ympäristönäkökohtia tiettyjen sellaisten suunnitelmien ja ohjelmien valmisteluun ja hyväksymiseen, joilla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia jäsenvaltioissa, koska sillä varmistetaan, että tällaiset suunnitelmien ja ohjelmien toteuttamisen aiheuttamat vaikutukset otetaan huomioon niiden valmistelun kuluessa ja ennen niiden hyväksymistä.
 - (5) Ympäristöarviointimenettelyjen käytön suunnitelma- ja ohjelmatasolla olisi hyödytettävä yrityksiä tarjoamalla yhtenäisemmät toimintapuitteet siten, että päätöksenteossa otetaan huomioon asiaan liittyvä ympäristöä koskeva tieto. Kun päätöksiä tehtäessä otetaan huomioon useampia tekijöitä, olisi kestävämpien ja tehokkaampien ratkaisujen löydyttävä helpommin.
 - (6) Jäsenvaltioissa käytössä oleviin erilaisiin ympäristöarviointijärjestelmiin olisi sisällytettävä korkeatasoisen ympäristönsuojelun varmistamista varten tarvittavat yhteiset menettelyä koskevat vaatimukset.
 - (7) Valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista 25 päivänä helmikuuta 1991 tehdystä Yhdistyneiden Kansakuntien Euroopan talouskomission yleissopimuksessa, joka koskee sekä jäsenvaltioita että muita valtioita, kehoitetaan sopimuspuolia soveltamaan sen periaatteita myös ohjelmiin ja suunnitelmiin. Sofiassa 26—27 päivänä helmikuuta 2001 järjestetyssä yleissopimuksen osapuolten toisessa kokouksessa päätettiin laatia oikeudellisesti velvoittava, strategista ympäristöarviointia koskeva pöytäkirja, joka täydentäisi nykyisiä rajat ylittävien ympäristövaikutusten arviointia koskevia määräyksiä ja joka on tarkoitus hyväksyä viidennen "Environment for Europe" -ministerikonferenssin yhteydessä toukokuussa 2003 Kiovassa, Ukrainassa pidettäväksi suunnitellussa yleissopimuksen osapuolten ylimääräisessä kokouksessa. Yhteisössä käytössä olevien suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointijärjestelmien olisi varmistettava, että valtioiden välillä käydään riittävästi neuvotteluja, jos yhdessä jäsenvaltioissa valmistellaan olevan suunnitelman tai ohjelman toteuttaminen aiheuttaa todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia toisessa jäsenvaltiossa. Jäsenvaltioiden ja muiden valtioiden olisi toimitettava toisilleen vastavuoroisesti ja tasapuolisesti asianmukaisissa oikeudellisissa puitteissa tiedot suunnitelmista ja ohjelmista, joilla on merkittäviä ympäristövaikutuksia muissa valtioissa.

- (8) Tämän vuoksi tarvitaan yhteisön toimia sellaisten vähimmäistasoa olevien puitteiden säätämiseksi ympäristöarviointia varten, jossa vahvistetaan ympäristöarviointijärjestelmän yleiset periaatteet ja jätetään yksityiskohdat jäsenvaltioiden toimivaltaan toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Yhteisön toimet eivät ylitä sitä, mikä on tarpeen perustamissopimuksessa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.
- (9) Tämä direktiivi koskee menettelytapaa, ja sen vaatimukset olisi joko sisällytettävä jäsenvaltioiden nykyisiin menettelyihin tai otettava osaksi varta vasten perustettavia menettelyjä. Jäsenvaltioiden olisi kaksinkertaisen arvioinnin välttämiseksi otettava asianmukaisesti huomioon, että arvioinnit tehdään eriasteisten suunnitelmien ja ohjelmien kokonaisuuden eri tasoilla.
- (10) Suunnitelmilla ja ohjelmilla, joita valmistellaan eri aloja varten ja joissa vahvistetaan puitteet sellaisten tulevien hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksille, jotka on lueteltu tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista 27 päivänä kesäkuuta 1985 annetun neuvoston direktiivin 85/337/ETY⁽¹⁾ liitteessä I ja II, sekä suunnitelmilla ja ohjelmilla, joiden on määriteltävä edellyttävän luontotyypin sekä luonnonvaraisen elämistön ja kasviston suojelusta 21 päivänä toukokuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY⁽²⁾ mukaista arviointia, on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia, ja sen vuoksi niistä olisi yleensä tehtävä järjestelmällinen ympäristöarviointi. Jos näissä suunnitelmissa ja ohjelmissa määritellään pienten alueiden käyttö paikallisella tasolla tai jos niillä tehdään suunnitelmiin ja ohjelmiin vähäisiä muutoksia, arviointi olisi tehtävä vain, jos jäsenvaltiot määrittelevät, että suunnitelmilla ja ohjelmilla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia.
- (11) Muilla suunnitelmilla ja ohjelmilla, joissa vahvistetaan puitteet tulevien hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksille, ei aina ehkä ole merkittäviä ympäristövaikutuksia, joten niistä olisi tehtävä ympäristöarviointi vain, jos jäsenvaltiot määrittelevät, että niillä on todennäköisesti tällaisia vaikutuksia.
- (12) Kun jäsenvaltiot tekevät tällaisia määrittelyjä, niiden olisi otettava huomioon tässä direktiivissä säädetyt asiaankuuluvat arviointiperusteet.
- (13) Jotkut suunnitelmat ja ohjelmat eivät erityispiirteittensä vuoksi kuulu tämän direktiivin soveltamisalaa.
- (14) Jos tässä direktiivissä vaaditaan ympäristöarvioinnin tekemistä, olisi laadittava ympäristöselostus, joka sisältää tässä direktiivissä säädetyt asian kannalta merkitykselliset tiedot, ja jossa osoitetaan, kuvataan ja arvioidaan ohjelman tai suunnitelman toteuttamisen todennäköiset merkittävät ympäristövaikutukset sekä kohtuulliset vaihtoehdot, ottaen huomioon suunnitelman tai ohjelman tavoitteet ja maantieteellinen ulottuvuus. Jäsenvaltioiden olisi ilmoitettava komissiolle kaikista toteuttamistaan toimenpiteistä, jotka koskevat ympäristöselostusten laatua.
- (15) Päätöksenteon avoimuuden edistämiseksi ja sen varmistamiseksi, että arviointia varten toimitetut tiedot ovat kattavat ja luotettavat, on tarpeen säätää, että asianomaisia ympäristöstä vastaavia viranomaisia ja yleisöä kuullaan suunnitelmien ja ohjelmien arvioinnin kuluessa, ja että näille annetaan riittävä aika tulla kuulluksi ja esittää mielipiteensä.
- (16) Jos yhdessä jäsenvaltiossa valmistellun suunnitelman tai ohjelman toteuttaminen aiheuttaa todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia muissa jäsenvaltioissa, olisi säädettävä neuvottelujen aloittamisesta kyseisten jäsenvaltioiden kesken ja siitä, että asianomaisille viranomaisille sekä yleisölle annetaan tietoja ja mahdollisuus ilmaista mielipiteensä.
- (17) Ympäristöselostus ja asianomaisten viranomaisten sekä yleisön esittämät mielipiteet samoin kuin valtioiden välisten neuvottelujen tulokset olisi otettava huomioon suunnitelmaa tai ohjelmaa valmisteltaessa ja ennen sen hyväksymistä tai sitä koskevan lainsäädäntömenettelyn aloittamista.
- (18) Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että kun suunnitelma tai ohjelma hyväksytään, siitä ilmoitetaan asianomaisille viranomaisille sekä yleisölle, ja että nämä voivat saada siitä tietoja.
- (19) Jotta vältetään kaksinkertainen arviointityö, jäsenvaltiot voivat määrätä yhteensovitusta tai yhteisistä menettelyistä, jotka täyttävät asiaa koskevan yhteisön lainsäädännön vaatimukset, jos velvoite arvioida ympäristövaikutuksia johtuu samanaikaisesti sekä tästä direktiivistä että muusta yhteisön lainsäädännöstä, kuten luonnonvaraisen lintujen suojelusta 2 päivänä huhtikuuta 1979 annetusta neuvoston direktiivistä 79/409/ETY⁽³⁾, direktiivistä 92/43/ETY tai yhteisön vesipolitiikan puitteista 23 päivänä lokakuuta 2000 annetusta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivistä 2000/60/EY⁽⁴⁾.
- (20) Komission olisi laadittava kertomus tämän direktiivin soveltamisesta ja toimivuudesta ensimmäisen kerran viiden vuoden kuluttua sen voimaantulosta ja tämän jälkeen seitsemän vuoden välein. Ensimmäiseen kertomukseen olisi tarvittaessa liitettävä ehdotuksia tämän direktiivin muuttamiseksi erityisesti siltä osin kuin on kyse mahdollisuudesta laajentaa tämän direktiivin soveltamisalaa muille alueille tai aloille ja muuntotyypisiin suunnitelmiin tai ohjelmiin, jotta ympäristönsuojelua koskevat vaatimukset voidaan ottaa entistä paremmin huomioon sekä ottaen huomioon saadut kokemukset,

(¹) EYVL L 175, 5.7.1985, s. 40, direktiivi sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 97/11/EY (EYVL L 73, 14.3.1997, s. 5).

(²) EYVL L 206, 22.7.1992, s. 7, direktiivi sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna direktiivillä 97/62/EY (EYVL L 305, 8.11.1997, s. 42).

(³) EYVL L 103, 25.4.1979, s. 1, direktiivi sellaisena kuin se viimeksi muutettuna direktiivillä 97/49/EY (EYVL L 223, 13.8.1997, s. 9).

(⁴) EYVL L 327, 22.12.2000, s. 1.

OVAT ANTANEET TÄMÄN DIREKTIIVIN:

1 artikla

Tavoitteet

Tämän direktiivin tarkoituksena on taata korkeatasoinen ympäristönsuojelu ja edistää ympäristönäkökohtien huomioon ottamista suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa ja hyväksymisessä kestävä kehityksen edistämiseksi varmistamalla, että tietyistä suunnitelmista ja ohjelmista, joilla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia, tehdään ympäristöarviointi tämän direktiivin mukaisesti.

2 artikla

Määritelmät

Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

- a) "suunnitelmilla ja ohjelmilla" sellaisia suunnitelmia ja ohjelmia, mukaan lukien Euroopan yhteisön yhteisrahoittamat suunnitelmat ja ohjelmat, sekä niitä koskevia muutoksia
 - jotka kansallinen, alueellinen tai paikallinen viranomainen valmistelee ja/tai hyväksyy tai jotka viranomainen valmistelee kansanedustuslaitoksen tai hallituksen hyväksyttäväksi lainsäädäntömenettelyllä, ja
 - joita lait, asetukset tai hallinnolliset määräykset edellyttävät;
- b) "ympäristöarvioinnilla" 4—9 artiklan mukaista ympäristöselostuksen laatimista, kuulemisten järjestämistä, ympäristöselostuksen ja kuulemisten tulosten huomioon ottamista päätöksenteossa sekä päätöksestä tiedottamista;
- c) "ympäristöselostuksella" suunnitelmaa tai ohjelmaa koskeviin asiakirjoihin kuuluvaa osaa, joka sisältää 5 artiklassa ja liitteessä I vaaditut tiedot;
- d) "yleisöllä" yhtä tai useampaan luonnollista tai oikeushenkilöä sekä kansallisen lainsäädännön tai käytännön mukaisesti näiden yhteenliittymiä, järjestöjä tai ryhmiä.

3 artikla

Soveltamisala

1. Jäljempänä 4—9 artiklan mukainen ympäristöarviointi on tehtävä 2—4 kohdassa tarkoitetuista suunnitelmista ja ohjel-

mista, joilla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia.

2. Jollei 3 kohdasta muuta johdu, ympäristöarviointi on tehtävä kaikista suunnitelmista ja ohjelmista,

a) joita valmistellaan maa-, metsä- ja kalataloutta, energiaa, teollisuutta, liikennettä, jätehuoltoa, vesitaloutta, televiestintää, matkailua, kaavoitusta tai maankäyttöä varten ja joissa vahvistetaan puitteet direktiivin 85/337/ETY liitteessä I ja II lueteltujen tulevien hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksille, tai

b) joiden on katsottu edellyttävän direktiivin 92/43/ETY 6 tai 7 artiklan mukaista arviointia sen todennäköisen vaikutetuilla johdosta, joka niillä on mainituissa artikloissa tarkoitetuilla alueilla.

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitettujen sellaisten suunnitelmien ja ohjelmien, joissa määritellään pienten alueiden käyttö paikallisella tasolla sekä 2 kohdassa tarkoitettujen suunnitelmien ja ohjelmien vähäisten muutosten osalta edellytetään ympäristöarviointia ainoastaan, jos jäsenvaltiot määrittelevät, että niillä on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia.

4. Jäsenvaltioiden on määriteltävä, onko sellaisilla muilla kuin 2 kohdassa tarkoitetuilla suunnitelmilla ja ohjelmilla, joilla vahvistetaan puitteet sellaisten tulevien hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätökselle, todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia.

5. Jäsenvaltioiden on määriteltävä, onko edellä 3 ja 4 kohdassa tarkoitetuilla suunnitelmilla ja ohjelmilla todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia, joko tapauskohtaisen tarkastelun perusteella tai määrittelemällä suunnitelma- ja ohjelmatyyppejä, taikka molempia keinoja yhdistelemällä. Jäsenvaltioiden on tätä varten otettava kaikissa tapauksissa huomioon liitteessä II vahvistetut asiaankuuluvat perusteet, jotta voidaan varmistaa, että suunnitelmat ja ohjelmat, joilla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia, kuuluvat tämän direktiivin soveltamisalaan.

6. Edellä 5 kohdassa tarkoitettua tapauskohtaisessa tarkastelussa sekä suunnitelma- ja ohjelmatyyppeiden määrittelyssä on kuultava 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja viranomaisia.

7. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lopputulokset, joihin on 5 kohdan nojalla päädytty, ovat yleisön saatavilla, mukaan lukien perusteet, joiden vuoksi 4—9 artiklan mukaista ympäristöarviointia ei ole vaadittu.

8. Tämä direktiivi ei koske seuraavia suunnitelmia ja ohjelmia:

- yksinomaan maanpuolustusta tai siviilivalmiutta varten tehdyt suunnitelmat ja ohjelmat,
- rahoitus- tai talousarviosuunnitelmat ja -ohjelmat,

9. Tätä direktiiviä ei sovelleta suunnitelmiin ja ohjelmiin, joita yhteisrahoitetaan nyt käynnissä olevina ohjelmakausina ⁽¹⁾ neuvoston asetusten (EY) N:o 1260/1999 ⁽²⁾ ja (EY) N:o 1257/1999 ⁽³⁾ mukaisesti.

⁽¹⁾ Asetuksessa (EY) N:o 1260/1999 säädetty ohjelmakausi on 2000—2006, ja asetuksessa (EY) N:o 1257/1999 säädetty ohjelmakaudet ovat 2000—2006 ja 2000—2007.

⁽²⁾ Rakennerahastoja koskevista yleisistä säännöksistä 21 päivänä kesäkuuta 1999 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1260/1999 (EYVL L 161, 26.6.1999, s. 1).

⁽³⁾ Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tuesta maaseudun kehittämiseen ja tiettyjen asetusten muuttamisesta ja kumoamisesta 17 päivänä toukokuuta 1999 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 1257/1999 (EYVL L 160, 26.6.1999, s. 80).

4 artikla

Yleiset velvoitteet

1. Edellä 3 artiklassa tarkoitettu ympäristöarviointi on tehtävä suunnitelman tai ohjelman valmistelun kuluessa ja ennen sen hyväksymistä tai sitä koskevan lainsäädäntömenettelyn aloittamista.
2. Tämän direktiivin vaatimukset on joko sisällytettävä jäsenvaltioiden olemassa olevien suunnitelmien ja ohjelmien hyväksymismenettelyihin tai otettava osaksi tämän direktiivin noudattamiseksi perustettavia menettelyjä.
3. Suunnitelmien ja ohjelmien ollessa osa eriasteisten suunnitelmien ja ohjelmien kokonaisuutta jäsenvaltioiden on kaksinkertaisen arvioinnin välttämiseksi otettava huomioon se, että arviointi tehdään tämän direktiivin mukaisesti kokonaisuuden eri tasoilla. Jäsenvaltioiden on muun muassa kaksinkertaisen arvioinnin välttämiseksi sovellettava 5 artiklan 2 ja 3 kohtaa.

5 artikla

Ympäristöselostus

1. Jos 3 artiklan 1 kohdan nojalla on tehtävä ympäristöarviointi, on laadittava ympäristöselostus, jossa osoitetaan, kuvataan ja arvioidaan suunnitelman tai ohjelman toteuttamisen todennäköiset merkittävät ympäristövaikutukset sekä suunnitelman tai ohjelman tavoitteet ja maantieteellinen ulottuvuus huomioon ottaen kohtuulliset vaihtoehdot. Tätä varten on annettava liitteessä I tarkoitettut tiedot.
2. Edellä 1 kohdan mukaisesti laaditussa ympäristöselostuksessa on oltava ne tiedot, joita kohtuudella voidaan vaatia, kun otetaan huomioon viimeisimmät tiedot ja arviointimenetelmät, suunnitelman tai ohjelman sisältö ja yksityiskohtaisuus sekä se, missä vaiheessa se on päätöksentekomenettelyssä ja se, missä määrin tiettyjä asioita voidaan arvioida asianmukaisemmin tuon menettelyn eri vaiheissa, jotta vältetään kaksinkertainen arviointi.
3. Muilta päätöksentekotasoilta tai yhteisön muun lainsäädännön kautta saatuja asiaan vaikuttavia tietoja suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutuksista voidaan käyttää liitteessä I tarkoitettujen tietojen antamiseen.
4. Tämän direktiivin 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja viranomaisia on kuultava, kun päätetään ympäristöselostuksessa annettavien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta.

6 artikla

Kuuleminen

1. Suunnitelma- tai ohjelmaluonnos ja 5 artiklan mukaisesti laadittu ympäristöselostus on saatettava 3 kohdassa tarkoitettujen viranomaisten sekä yleisön saataville.
2. Jäljempänä 3 kohdassa tarkoitetuille viranomaisille ja 4 kohdassa tarkoitetuille yleisölle on annettava hyvissä ajoin todellinen mahdollisuus esittää asianmukaisen ajan kuluessa

mielipiteensä suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta sekä siihen liitetystä ympäristöselostuksesta ennen suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä tai sitä koskevan lainsäädäntömenettelyn aloittamista.

3. Jäsenvaltioiden on nimettävä ne asiassa kuultavat viranomaiset, joita suunnitelmien ja ohjelmien toteuttamisesta aiheutuvat ympäristövaikutukset todennäköisesti koskevat sen vuoksi, että ne vastaavat erityisesti ympäristöasioista.
4. Jäsenvaltioiden on määritettävä 2 kohdan soveltamista varten yleisö, mukaan lukien yleisö, joihin tämän direktiivin soveltamisalaa kuuluva päätöksenteko vaikuttaa tai todennäköisesti vaikuttaa tai joita se koskee, mukaan lukien asiaankuuluvat valtioista riippumattomat järjestöt, kuten ympäristönsuojelua edistävät tai muut kyseeseen tulevat järjestöt.
5. Jäsenvaltioiden on määriteltävä viranomaisille ja yleisölle tiedottamista ja näiden kuulemista koskevat yksityiskohtaiset järjestelyt.

7 artikla

Valtioiden väliset neuvottelut

1. Jos jäsenvaltio katsoo, että sen aluetta koskevan, valmiilla olevan suunnitelman tai ohjelman toteuttamisella on todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia toisen jäsenvaltion ympäristöön, tai jos jäsenvaltio, jolle todennäköisesti aiheutuu merkittäviä ympäristövaikutuksia, sitä pyytää, on sen jäsenvaltion, jonka alueella suunnitelma tai ohjelma on valmisteilla, toimitettava tälle toiselle jäsenvaltiolle jäljennös suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta ja asiaankuuluvasta ympäristöselostuksesta ennen suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä tai sitä koskevan lainsäädäntömenettelyn aloittamista.
2. Jos jäsenvaltiolle on 1 kohdan mukaisesti lähetetty jäljennös suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta sekä ympäristöselostuksesta, sen on ilmoitettava toiselle jäsenvaltiolle, haluaako se neuvotella asiasta ennen suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä tai sitä koskevan lainsäädäntömenettelyn aloittamista. Jos se ilmoittaa haluavansa neuvotella asiasta, asianomaisten jäsenvaltioiden on aloitettava neuvottelut suunnitelman tai ohjelman toteuttamisen aiheuttamista todennäköisistä rajat ylittävistä ympäristövaikutuksista ja tällaisten vaikutusten vähentämiseksi tai poistamiseksi suunnitelluista toimenpiteistä.

Jos tällaisia neuvotteluja käydään, asianomaisten jäsenvaltioiden on sovittava yksityiskohtaisista järjestelyistä sen varmistamiseksi, että 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuille viranomaisille ja 6 artiklan 4 kohdassa tarkoitetuille yleisölle siinä jäsenvaltiossa, johon kohdistuu todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia, ilmoitetaan asiasta ja annetaan tilaisuus esittää mielipiteensä kohtuullisessa ajassa.

3. Jos jäsenvaltioiden on aloitettava neuvottelut tämän artiklan mukaisesti, niiden on neuvottelujen alkaessa sovittava kohtuullisesta neuvotteluaikataulusta.

8 artikla

Päätöksenteko

Tämän direktiivin 5 artiklan mukaisesti laadittu ympäristöselostus, 6 artiklan mukaisesti esitetyt mielipiteet ja 7 artiklan mukaisesti käytyjen valtioiden välisten neuvottelujen tulokset on otettava huomioon suunnitelmaa tai ohjelmaa valmisteltaessa ja ennen sen hyväksymistä tai sitä koskevan lainsäädäntömenettelyn aloittamista.

9 artikla

Päätöksestä tiedottaminen

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun suunnitelma tai ohjelma hyväksytään, 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuille viranomaisille, yleisölle ja 7 artiklan mukaisesti neuvotteluosapuolena olleelle jäsenvaltiolle ilmoitetaan asiasta, sekä että tällaisen ilmoituksen saaneiden saataville toimitetaan seuraavat asiakirjat:

- a) hyväksytty suunnitelma tai ohjelma,
 - b) lausunto siitä, miten ympäristönäkökohdat on otettu suunnitelmassa tai ohjelmassa huomioon ja miten 5 artiklan mukaisesti laadittu ympäristöselostus, 6 artiklan mukaisesti esitetyt mielipiteet ja 7 artiklan mukaisesti käytyjen neuvottelujen tulokset on 8 artiklan mukaisesti otettu huomioon, sekä syyt siihen, miksi hyväksytty suunnitelma tai ohjelma on valittu, kun otetaan huomioon muut käsitellyt kohtuulliset vaihtoehdot,
 - c) seurantaa koskevat toimenpiteet, joista on päätetty 10 artiklan mukaisesti.
2. Jäsenvaltioiden on määriteltävä 1 kohdassa tarkoitettujen tietojen antamista koskevat yksityiskohtaiset järjestelyt.

10 artikla

Seuranta

1. Jäsenvaltioiden on seurattava suunnitelmien ja ohjelmien toteuttamisen merkittäviä ympäristövaikutuksia, jotta ne voivat muun muassa osoittaa odottamattomat haitalliset vaikutukset aikaisessa vaiheessa ja ryhtyä tarpeellisiin parannustoimiin.
2. Olemassa olevia seurantarjestelyjä voidaan tarvittaessa käyttää 1 kohdan noudattamiseksi, jotta päällekkäisyydet seurannassa voidaan välttää.

11 artikla

Suhde yhteisön muuhun lainsäädäntöön

1. Tämän direktiivin mukaisesti suoritettulla ympäristöarviointilla ei rajoiteta direktiivin 85/337/ETY tai muiden yhteisön oikeuden mukaisten vaatimusten noudattamista.

2. Jotta vältetään muun muassa kaksinkertainen arviointi, jäsenvaltiot voivat sellaisten suunnitelmien ja ohjelmien osalta, joita koskeva velvoite tehdä arviointeja ympäristövaikutuksista johtuu samanaikaisesti sekä tästä direktiivistä että muusta yhteisön lainsäädännöstä, säätää yhteensovitetuista tai yhteisistä menettelyistä, jotka täyttävät asiaa koskevan yhteisön lainsäädännön vaatimukset.

3. Euroopan yhteisön yhteisrahoittamien suunnitelmien ja ohjelmien osalta on tämän direktiivin mukainen ympäristöarviointi tehtävä sovellettavan yhteisön lainsäädännön erityisäännösten mukaisesti.

12 artikla

Tietojen vaihto, kertomukset ja tarkistaminen

1. Jäsenvaltiot ja komissio vaihtavat tietoja tämän direktiivin soveltamisesta saaduista kokemuksista.

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että ympäristöselostusten laatu täyttää tämän direktiivin vaatimukset, ja ilmoitettava komissiolle kaikista näiden selostusten laatua koskevista toimenpiteistään.

3. Komissio lähettää ennen 21 päivää heinäkuuta 2006 Euroopan parlamentille ja neuvostolle ensimmäisen kertomuksen direktiivin soveltamisesta ja toimivuudesta.

Kertomukseen liitetään tarvittaessa ehdotuksia tämän direktiivin muuttamiseksi, jotta ympäristönsuojelua koskevat vaatimukset voidaan ottaa entistä paremmin huomioon perustamis-sopimuksen 6 artiklan mukaisesti, sekä jotta voidaan ottaa huomioon jäsenvaltioissa tämän direktiivin soveltamisesta saadut kokemukset. Komissio tarkastelee erityisesti mahdollisuutta laajentaa tämän direktiivin soveltamisalaa muille alueille tai aloille ja muun tyyppisiin suunnitelmiin tai ohjelmiin.

Uusi arviointikertomus toimitetaan tämän jälkeen seitsemän vuoden välein.

4. Komissio antaa kertomuksen tämän direktiivin sekä asetusten (EY) N:o 1260/1999 ja (EY) N:o 1257/1999 välisestä suhteesta hyvissä ajoin ennen kyseisissä asetuksissa säädettyjen ohjelmakausien päättymistä, jotta varmistetaan tässä direktiivissä ja myöhemmissä yhteisön asetuksissa omaksuttujen lähestymistapojen johdonmukaisuus.

13 artikla

Direktiivin täytäntöönpano

1. Jäsenvaltioiden on annettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset ennen 21 päivää heinäkuuta 2004. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä.

2. Näissä jäsenvaltioiden antamissa säännöksissä on viitattava tähän direktiiviin tai niihin on liitettävä tällainen viittaus, kun ne virallisesti julkaistaan. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset tehdään.

3. Edellä 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu velvoite koskee niitä suunnitelmia ja ohjelmia, joiden ensimmäinen virallinen valmisteluasiakirja valmistuu 1 kohdassa tarkoitetun päivän jälkeen. Niiden suunnitelmien ja ohjelmien osalta, joiden ensimmäinen valmisteluasiakirja valmistuu ennen kyseistä päivää ja jotka hyväksytään tai joita koskeva lainsäädäntämenettely aloitetaan yli 24 kuukautta sen jälkeen, on noudatettava 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua velvoitetta, jolleivät jäsenvaltiot pääätä tapauskohtaisesti, ettei tämä ole mahdollista, ja ilmoita päätöksestään yleisölle.

4. Jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle ennen 21 päivää heinäkuuta 2004 1 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden lisäksi erikseen tiedot suunnitelma- ja ohjelmatyypeistä, joista 3 artiklan mukaisesti tehdään tämän direktiivin nojalla

ympäristöarviointi. Komissio toimittaa nämä tiedot jäsenvaltioiden käyttöön. Tiedot päivitetään säännöllisesti.

14 artikla

Voimaantulo

Tämä direktiivi tulee voimaan päivänä, jona se julkaistaan Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä.

15 artikla

Osoitus

Tämä direktiivi on osoitettu kaikille jäsenvaltioille.

Tehty Luxemburgissa 27 päivänä kesäkuuta 2001.

Euroopan parlamentin puolesta

Puhemies

N. FONTAINE

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

B. ROSENGREN

LIITE I

5 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut tiedot

Tiedot, jotka on annettava 5 artiklan 1 kohdan mukaisesti, jollei 5 artiklan 2 ja 3 kohdasta muuta johdu:

- a) suunnitelman tai ohjelman pääasiallinen sisältö, päätavoitteet ja suhde muihin asiaan liittyviin suunnitelmiin ja ohjelmiin,
- b) ympäristön nykytilaan liittyvät merkitykselliset näkökohdat ja sen todennäköinen kehitys, jos suunnitelmaa tai ohjelmaa ei toteuteta,
- c) ympäristön ominaispiirteet sellaisten alueiden osalta, joihin todennäköisesti kohdistuu merkittäviä vaikutuksia,
- d) kaikki suunnitelman tai ohjelman kannalta merkitykselliset olemassa olevat ympäristöongelmat, mukaan lukien erityisesti ne ongelmat, jotka koskevat alueita, joilla on erityistä ympäristöllistä merkitystä, esimerkiksi direktiivin 79/409/ETY ja 92/43/ETY mukaisesti nimetyt alueet,
- e) kansainvälisesti, yhteisön tai jäsenvaltioiden tasolla vahvistetut suunnitelman tai ohjelman kannalta merkitykselliset ympäristönsuojelutavoitteet ja tapa, jolla mainitut tavoitteet ja ympäristönäkökohdat on otettu valmistelussa huomioon,
- f) todennäköiset merkittävät ympäristövaikutukset ⁽¹⁾, mukaan lukien vaikutukset sellaisiin seikkoihin kuten biologiseen monimuotoisuuteen, väestöön, ihmisten terveyteen, eläimistöön, kasvistoon, maaperään, veteen, ilmaan, ilmastotekijöihin, aineelliseen omaisuuteen, kulttuuriperintöön arkkitehtoninen ja arkeologinen perintö mukaan lukien, maisemaan sekä edellä mainittujen tekijöiden välisiin suhteisiin,
- g) suunnitellut toimenpiteet, joilla aiotaan ehkäistä suunnitelman tai ohjelman toteuttamisesta ympäristölle aiheutuvia haitallisia vaikutuksia, vähentää niitä tai poistaa ne mahdollisimman kattavasti,
- h) selvitys siitä, miksi käsitellyt vaihtoehdot on valittu, sekä kuvaus siitä, miten arviointi on suoritettu, mukaan lukien kaikki vaikeudet (esimerkiksi tekniset puutteet tai osaamisen puute), joita on kohdattu vaadittuja tietoja koottaessa,
- i) kuvaus suunnitelluista toimenpiteistä, jotka koskevat seurantaan 10 artiklan mukaisesti,
- j) yleistajuinen yhteenveto edellä mainituista tiedoista.

⁽¹⁾ Näihin olisi luettava toissijaiset, kertyvät ja yhteisvaikutukset sekä lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin pysyvät ja tilapäiset, sekä myönteiset että kielteiset vaikutukset.

LIITE II

Perusteet 3 artiklan 5 kohdassa tarkoitettujen vaikutusten todennäköisen merkittävyyden määrittelyä varten

1. Suunnitelmien ja ohjelmien ominaispiirteet, ottaen huomioon erityisesti
 - missä määrin suunnitelmalla tai ohjelmalla vahvistetaan puitteet hankkeille ja muulle toiminnalle sijainnin, luon-
teen, koon tai toimintaedellytysten osalta tai voimavaroja kohdentamalla,
 - missä määrin suunnitelma tai ohjelma vaikuttaa muihin suunnitelmiin ja ohjelmiin, mukaan lukien ne, jotka
kuuluvat eriasteisten suunnitelmien ja ohjelmien kokonaisuuteen,
 - suunnitelman tai ohjelman merkitys ympäristönäkökohtien huomioon ottamisen ja erityisesti kestävän kehityksen
edistämisen kannalta,
 - suunnitelman tai ohjelman kannalta merkitykselliset ympäristöongelmat,
 - suunnitelman tai ohjelman merkitys yhteisön ympäristölainsäädännön täytäntöönpanon kannalta (esim. jätehuol-
toon tai vesiensuojeluun liittyvät suunnitelmat ja ohjelmat).
2. Vaikutusten ja niiden todennäköisen kohdistumisalueen ominaispiirteet, ottaen huomioon erityisesti
 - vaikutusten todennäköisyys, kesto, toistuvuus ja palautuvuus,
 - vaikutusten kertyvyys,
 - vaikutusten rajat ylittävä luonne,
 - riskit ihmisten terveydelle tai ympäristölle (esim. onnettomuuksista johtuvat riskit),
 - vaikutusten suuruus ja alueellinen laajuus (vaikutusten todennäköinen maantieteellinen kohdistumisalue ja sen
väestön koko, johon vaikutukset todennäköisesti kohdistuvat),
 - vaikutusten todennäköisen kohdistumisalueen arvo ja herkkyys, joka johtuu
 - erityisistä luonnon ominaispiirteistä tai kulttuuriperinnöstä,
 - ympäristön laatu- tai raja-arvojen ylittymisestä,
 - voimaperäisestä maankäytöstä,
 - vaikutukset alueisiin tai maisemiin, joilla on kansallisesti, yhteisössä tai kansainvälisesti tunnustettu suojeluasema.

Yhdistyneitten kansakuntien Euroopan talouskomission yleissopimukseen valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista (Espoon sopimus, SopS 67/1997) liitettävä strategista ympäristöarviointia koskeva pöytäkirja

YHDISTYNEET KANSAKUNNAT

EUROOPAN TALOUSKOMISSIO

MP.EIA/2003/1

13. helmikuuta 2003

LUONNOS

**PÖYTÄKIRJA
STRATEGISESTA YMPÄRISTÖARVIOINNISTA***

Tämän pöytäkirjan sopimuspuolet, jotka

ovat tietoisia siitä, että ympäristönäkökohtien, mukaan lukien terveysnäkökohdat, sisällyttäminen suunnitelmiin ja ohjelmiin sekä soveltuvin osin toimintaperiaatteiden ja säädösten valmisteluun ja hyväksymiseen on tärkeää,

sitoutuvat edistämään kestävästä kehityksestä ja nojautuvat siten Yhdistyneiden Kansakuntien ympäristö- ja kehityskonferenssin (Rio de Janeiro, Brasilia, 1992) päätelmiin, erityisesti ympäristöä ja kehityksestä koskevan Rion julistuksen 4 ja 10 periaatteen ja Agenda 21 -toimintaohjelmaan, sekä kolmannen ympäristöä ja terveyttä käsitelleen ministerikonferenssin (Lontoo, 1999) ja maailman kestävästä kehityksestä huippukokouksen (Johannesburg, Etelä-Afrikka, 2002) tuloksiin,

pitävät mielessä Espoossa, Suomessa, 25 päivänä helmikuuta 1991 tehdyn yleissopimuksen valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista ja sen sopimuspuolten Sofiassa 26 ja 27 päivänä helmikuuta 2001 tekemän päätöksen II/9, jolla päätettiin laatia oikeudellisesti sitova pöytäkirja strategisesta ympäristöarvioinnista,

ovat tietoisia siitä, että strategisen ympäristöarvioinnin olisi oltava oleellinen osa suunnitelmien, ohjelmien ja soveltuvin osin toimintaperiaatteiden ja säädösten valmistelua ja hyväksymistä ja että ympäristövaikutusten arvioinnin periaatteiden laajempi soveltaminen suunnitelmiin, ohjelmiin, toimintaperiaatteisiin ja säädöksiin tehostaa entisestään niiden merkittävien ympäristövaikutusten järjestelmällistä analysointia,

ovat tietoisia Århusissa, Tanskassa, 25 päivänä kesäkuuta 1998 tehdystä yleissopimuksesta, joka koskee tiedon saantia, kansalaisten osallistumisoikeutta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta ympäristöasioissa, ja ottavat huomioon yleissopimuksen sopimuspuolten ensimmäisessä kokouksessa hyväksytyyn Luccan julistuksen asiaan liittyvät kappaleet,

ovat siten tietoisia siitä, että yleisölle tulisi antaa mahdollisuus osallistua strategiseen ympäristöarviointiin,

* Laatinut strategista ympäristöarviointia koskevaa pöytäkirjaa käsittelevä ad hoc - työryhmä hyväksyttäväksi yleissopimuksen sopimuspuolten ylimääräisessä kokouksessa.

ovat tietoisia siitä hyödyistä, joka koituu nykyisten ja tulevien sukupolvien terveydelle ja hyvinvoinnille, jos tarve suojella ja parantaa ihmisten terveyttä otetaan huomioon erottamattomana osana strategista ympäristöarviointia, ja ovat tietoisia Maailman terveysjärjestön tällä alalla tekemästä työstä,

ovat tietoisia siitä, että kansainvälisen yhteistyön tehostaminen on tarpeellista ja tärkeää arvioitaessa ehdotettujen suunnitelmien ja ohjelmien sekä soveltuvin osin toimintaperiaatteiden ja säädösten valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia, mukaan lukien terveysvaikutukset,

ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

TAVOITE

Tämän pöytäkirjan tavoitteena on määrätä ympäristön suojelun korkeasta tasosta, mukaan lukien terveydensuojelu,

a) varmistamalla, että ympäristönäkökohdat, mukaan lukien terveysnäkökohdat, otetaan perusteellisesti huomioon kehitettäessä suunnitelmia ja ohjelmia,

b) edistämällä ympäristönäkökohtien, mukaan lukien terveysnäkökohdat, huomioon ottamista toimintaperiaatteiden ja säädösten valmistelussa,

c) ottamalla käyttöön selkeät, avoimet ja tehokkaat strategisen ympäristöarvioinnin menettelyt,

d) määräämällä yleisön osallistumisesta strategiseen ympäristöarviointiin ja

e) sisällyttämällä näillä keinoin ympäristöasiat, mukaan lukien terveysasiat, kestävä kehityksen edistämiseksi tarkoitettuihin toimenpiteisiin ja asiakirjoihin.

2 artikla

MÄÄRITELMÄT

Tässä pöytäkirjassa

1. "yleissopimus" tarkoittaa yleissopimusta valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista,

2. "sopimuspuoli" tarkoittaa tämän pöytäkirjan sopimuspuolta, jollei tekstissä toisin mainita,

3. "aiheuttajaosapuoli" tarkoittaa yhtä tai useampaa tämän pöytäkirjan sopimuspuolta, jonka lainkäyttövallan piirissä suunnitelma tai ohjelma aiotaan valmistella,

4. "kohdeosapuoli" tarkoittaa yhtä tai useampaa tämän pöytäkirjan sopimuspuolta, johon suunnitelman tai ohjelman valtioiden rajat ylittävät ympäristövaikutukset todennäköisesti kohdistuvat, mukaan lukien terveysvaikutukset,

5. "suunnitelmat ja ohjelmat" tarkoittavat sellaisia suunnitelmia ja ohjelmia sekä niiden muutoksia,

(a) joita lait, muut säädökset tai hallinnolliset määräykset edellyttävät, ja

(b) jotka viranomaisen valmistele ja/tai hyväksyy tai jotka viranomaisen valmistele kansanedustuslaitoksen tai hallituksen hyväksyttäväksi virallisella menettelyllä,

6. "strateginen ympäristöarviointi" tarkoittaa todennäköisten ympäristövaikutusten arviointia, mukaan lukien terveysvaikutusten arviointi, johon kuuluu ympäristöselostuksen sisällön määrittäminen ja selostuksen laadinta, yleisön osallistumisen ja kuulemisen toteuttaminen sekä ympäristöselostuksen ja yleisön osallistumisen ja kuulemisen tulosten huomioon ottaminen suunnitelmassa tai ohjelmassa,

7. "ympäristövaikutus, mukaan lukien terveysvaikutus" tarkoittaa vaikutusta ympäristöön, mukaan lukien vaikutus ihmisten terveyteen, kasveihin, eläimiin, biologiseen monimuotoisuuteen, maaperään, ilmastoon, ilmaan, veteen, maisemaan,

luontokohteisiin, aineelliseen omaisuuteen, ja kulttuuriperintöön sekä näiden tekijöiden vaikutukset toisiinsa,

8. "yleisö" tarkoittaa yhtä tai useampaa luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä sekä kansallisen lainsäädännön tai käytännön mukaisesti näiden yhteenliittymiä, järjestöjä tai ryhmiä.

3 artikla

YLEISET MÄÄRÄYKSET

1. Kukin sopimuspuoli toteuttaa lainsäädäntö-, sääntely- ja muut asianmukaiset toimenpiteet, jotka ovat tarpeen tämän pöytäkirjan määräysten täytäntöönpanemiseksi selkeästi ja avoimesti.

2. Kukin sopimuspuoli pyrkii varmistamaan, että virkamiehet ja viranomaiset avustavat ja neuvovat yleisöä tämän pöytäkirjan soveltamisalaan kuuluvissa asioissa.

3. Kukin sopimuspuoli tunnustaa ja tukee asianmukaisesti yhteenliittymiä, järjestöjä tai ryhmiä, jotka edistävät ympäristönsuojelua, mukaan lukien terveyden suojele, tämän pöytäkirjan mukaisesti.

4. Tämän pöytäkirjan määräykset eivät vaikuta sopimuspuolen oikeuteen ylläpitää tai ottaa käyttöön lisätoimenpiteitä, jotka liittyvät tämän pöytäkirjan soveltamisalaan kuuluviin asioihin.

5. Kukin sopimuspuoli edistää tämän pöytäkirjan tavoitteita asiaan liittyvissä kansainvälisissä päätöksentekoprosesseissa ja kansainvälisissä järjestöissä.

6. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että tämän pöytäkirjan määräysten mukaisesti oikeuksiaan käyttäviä henkilöitä ei millään tavoin rankaista, vainota tai ahdistella heidän toimintansa vuoksi. Tämä määräys ei vaikuta kansallisten tuomioistuinten toimivaltaan määrätä kohtuulliset oikeudenkäyntikulut korvattavaksi.

7. Yleisö voi käyttää oikeuksiaan tämän pöytäkirjan sovellettavien määräysten mukaisesti ilman kansalaisuuteen, kansallisuuteen tai kotipaikkaan liittyvää syrjintää ja oikeushenkilön ollessa kyseessä ilman syrjintää sen perusteella, missä sillä on rekisteröity kotipaikka tai toiminnan tosiasiallinen keskuspaikka.

4 artikla

SOVELTAMISALAAN KUULUVAT SUUNNITELMAT JA OHJELMAT

1. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että strateginen ympäristöarviointi tehdään sellaisista 2, 3 ja 4 kappaleessa tarkoitetuista suunnitelmista ja ohjelmista, joilla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia, mukaan lukien terveysvaikutukset.

2. Strateginen ympäristöarviointi tehdään sellaisista suunnitelmista ja ohjelmista, jotka laaditaan maataloutta, metsätaloutta, kalastusta, energiaa, teollisuutta ja kaivostoimintaa, liikennettä, aluekehittämistä, jätehuoltoa, vesitaloutta, televiestintää, matkailua, kaavoitusta tai maankäyttöä varten ja joissa määritetään puitteet I liitteessä lueteltujen ja muiden, II liitteessä lueteltujen kansallisen lainsäädännön mukaan ympäristövaikutusten arviointia edellyttävien hankkeiden tuleville lupatai hyväksymispäätöksille.

3. Muista kuin 2 kappaleessa tarkoitetuista suunnitelmista ja ohjelmista, joissa määritetään puitteet tuleville hankkeiden lupa- tai hyväksymispäätöksille, tehdään strateginen ympäristöarviointi, jos sopimuspuoli niin päättää 5 artiklan 1 kappaleen mukaisesti.

4. Sellaisista 2 kappaleessa tarkoitetuista suunnitelmista ja ohjelmista, joissa määrätään pienten alueiden käytöstä paikallisella tasolla, ja 2 kappaleessa tarkoitettujen suunnitelmien ja ohjelmien pienistä muutoksista tehdään strateginen ympä-

ristöarviointi ainoastaan, jos sopimuspuoli niin päättää 5 artiklan 1 kappaleen mukaisesti.

5. Tämä pöytäkirja ei koske seuraavia suunnitelmia ja ohjelmia:

(a) yksinomaan maanpuolustusta tai siviilivalmiutta varten tehdyt suunnitelmat ja ohjelmat,

(b) rahoitus- tai talousarviosuunnitelmat ja -ohjelmat.

5 artikla

SEULONTA

1. Kukin sopimuspuoli arvioi, onko 4 artiklan 3 ja 4 kappaleessa tarkoitetuilla suunnitelmilla ja ohjelmilla todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia, mukaan lukien terveysvaikutukset, joko tarkastelemalla niitä tapauskohtaisesti tai määrittelemällä suunnitelma- ja ohjelmatyyppejä taikka yhdistämällä nämä menetelmät. Tätä varten sopimuspuolet ottavat kaikissa tapauksissa huomioon III liitteessä mainitut perusteet.

2. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että sovellettaessa 1 kappaleessa tarkoitettuja menettelyjä kuullaan 9 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettuja ympäristö- ja terveysviranomaisia.

3. Kukin sopimuspuoli pyrkii mahdollisuuksien mukaan antamaan yleisölle, jota asia koskee, tilaisuuden osallistua suunnitelmien ja ohjelmien seulontaan tämän artiklan mukaisesti.

4. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että 1 kappaleen mukaisen arvioinnin tulokset, mukaan lukien perustelut silloin kuin strategista ympäristöarviointia ei ole edellytetty, ovat hyvissä ajoin yleisön saatavilla joko julkisten ilmoitusten välityksellä tai muiden asianmukaisten keinojen, kuten sähköisten viestimien, välityksellä.

6 artikla

YMPÄRISTÖSELOSTUKSEN SISÄLLÖN MÄÄRITTÄMINEN

1. Kukin sopimuspuoli ottaa käyttöön järjestelyt ympäristöselostukseen 7 artiklan 2 kappaleen mukaisesti sisällytettävien asiaan liittyvien tietojen määrittämiseksi.

2. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että 9 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettuja ympäristö- ja terveysviranomaisia kuullaan määrittäessä ympäristöselostukseen sisällytettäviä asiaan liittyviä tietoja.

3. Kukin sopimuspuoli pyrkii mahdollisuuksien mukaan antamaan yleisölle, jota asia koskee, tilaisuuden osallistua ympäristöselostukseen sisällytettävien asiaan liittyvien tietojen määrittämiseen.

7 artikla

YMPÄRISTÖSELOSTUS

1. Kukin sopimuspuoli varmistaa ympäristöselostuksen laatimisen sellaisten suunnitelmien ja ohjelmien osalta, joista tehdään strateginen ympäristöarviointi.

2. Ympäristöselostuksessa määritetään, selitetään ja arvioidaan 6 artiklassa tarkoitettujen ympäristöselostuksen sisällön perusteella ne merkittävät ympäristövaikutukset, mukaan lukien terveysvaikutukset, joita suunnitelman tai ohjelman ja sen kohtuullisten vaihtoehtojen toteuttamisella todennäköisesti on. Selostukseen on sisällytettävä sellaiset IV liitteessä mainitut tiedot, joita voidaan kohtuudella vaatia ottaen huomioon

- (a) kulloinenkin tietämys ja arviointimenetelmät,
 - (b) suunnitelman tai ohjelman sisältö ja yksityiskohtaisuus ja sitä koskevan päätöksentekoprosessin vaihe,
 - (c) yleisön edut ja
 - (d) päättävän elimen tiedontarpeet.
3. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että ympäristöselostukset ovat riittävän hyvälaatuisia tämän pöytäkirjan vaatimusten täyttämiseksi.

8 artikla

YLEISÖN OSALLISTUMINEN

1. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että yleisöllä on mahdollisuus osallistua aikaisessa vaiheessa, sopivana ajankohtana ja tehokkaasti suunnitelmien ja ohjelmien strategiseen ympäristöarviointiin kaikkien vaihtoehtojen ollessa avoinna.
2. Kukin sopimuspuoli varmistaa sähköisten viestinten avulla tai muulla asianmukaisella tavalla, että suunnitelma- tai ohjelmaluonnos ja ympäristöselostus ovat hyvissä ajoin yleisön saatavilla.
3. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että 1 ja 4 kappaleen soveltamiseksi määritetään se yleisö, jota asia koskee, mukaan lukien asiaan liittyvät kansalaisjärjestöt.
4. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että 3 kappaleessa tarkoitettulla yleisöllä on tilaisuus ilmaista mielipiteensä suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta ja ympäristöselostuksesta kohtuullisessa ajassa.
5. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että tietojen antamiseksi yleisölle ja niiden yleisön jäsenten kuulemiseksi, joita asia koskee, päätetään yksityiskohtaisista järjestelyistä, joista tiedotetaan julkisesti. Tätä varten kukin sopimuspuoli ottaa soveltuvin osin huomioon V liitteessä luetellut tiedot.

9 artikla

YMPÄRISTÖ- JA TERVEYSVIRANOMAISTEN KUULEMINEN

1. Kukin sopimuspuoli nimeää kuultavat viranomaiset, joita suunnitelman tai ohjelman toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien terveysvaikutukset, todennäköisesti koskevat niiden erityisten ympäristö- tai terveysasioihin liittyvien tehtävien vuoksi.
2. Suunnitelma- tai ohjelmaluonnos ja ympäristöselostus saatetaan 1 kappaleessa tarkoitettujen viranomaisten käyttöön.
3. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että 1 kappaleessa tarkoitetuille viranomaisille annetaan aikaisessa vaiheessa, sopivana ajankohtana ja tehokkaasti tilaisuus ilmaista mielipiteensä suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta ja ympäristöselostuksesta.
4. Kukin sopimuspuoli päättää yksityiskohtaisista järjestelyistä tietojen antamiseksi 1 kappaleessa tarkoitetuille ympäristö- ja terveysviranomaisille sekä näiden kuulemiseksi.

10 artikla

VALTIOIDEN VÄLISET NEUVOTTELUT

1. Jos aiheuttajaosapuoli katsoo, että suunnitelman tai ohjelman toteuttamisella on todennäköisesti merkittäviä valtioiden rajat ylittäviä ympäristövaikutuksia,

mukaan lukien terveysvaikutukset, tai jos sopimuspuoli, johon todennäköisesti kohdistuu merkittäviä vaikutuksia, sitä pyytää, aiheuttajaosapuoli ilmoittaa vaikutuksista kohdeosapuolelle mahdollisimman aikaisin ennen suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä.

2. Edellä tarkoitetun ilmoituksen on sisällettävä muun muassa

(a) suunnitelma- tai ohjelmaluonnos ja ympäristöselostus sekä tiedot sen mahdollisista valtioiden rajat ylittävistä ympäristövaikutuksista, mukaan lukien terveysvaikutukset, ja

(b) tiedot päätöksentekomenettelystä, mukaan lukien maininta kohtuullisesta määräajasta huomautusten esittämiselle.

3. Kohdeosapuoli ilmoittaa ilmoituksessa mainitussa määräajassa aiheuttajaosapuolelle, haluaako se neuvotella ennen suunnitelman tai ohjelman hyväksymistä, ja jos se niin ilmoittaa, kyseiset sopimuspuolet aloittavat neuvottelut suunnitelman tai ohjelman toteuttamisen todennäköisistä valtioiden rajat ylittävistä ympäristövaikutuksista, mukaan lukien terveysvaikutukset, sekä haitallisten vaikutusten estämiseksi, vähentämiseksi ja lieventämiseksi suunnitelluista toimenpiteistä.

4. Jos edellä tarkoitettuja neuvotteluja käydään, kyseiset sopimuspuolet sopivat yksityiskohtaisista järjestelyistä sen varmistamiseksi, että yleisölle, jota asia koskee, ja kohdeosapuolen 9 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetuille viranomaisille ilmoitetaan suunnitelma- tai ohjelmaluonnoksesta ja ympäristöselostuksesta ja annetaan tilaisuus esittää siitä mielipiteensä kohtuullisessa ajassa.

11 artikla

PÄÄTÖS

1. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että suunnitelmaa tai ohjelmaa hyväksyttäessä otetaan asianmukaisesti huomioon

(a) ympäristöselostuksen johtopäätökset,

(b) ympäristöselostuksessa määritettyjen haitallisten vaikutusten estämiseksi, vähentämiseksi tai lieventämiseksi suunnitellut toimenpiteet ja

(c) 8–10 artiklan mukaisesti vastaanotetut huomautukset.

2. Kukin sopimuspuoli varmistaa, että suunnitelmaa tai ohjelmaa hyväksyttäessä yleisölle, 9 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetuille viranomaisille ja 10 artiklan mukaisesti kuulluille sopimuspuolille ilmoitetaan sen hyväksymisestä ja että niiden saatavilla on suunnitelma tai ohjelma sekä selostus, jossa todetaan tiivistäen, miten ympäristönäkökohdat, mukaan lukien terveysnäkökohdat, on sisällytetty suunnitelmaan tai ohjelmaan, miten 8–10 artiklan mukaisesti vastaanotetut huomautukset on otettu huomioon ja millä perusteilla suunnitelma tai ohjelma on hyväksytty ottaen huomioon harkitut järkevät vaihtoehdot.

12 artikla

SEURANTA

1. Kukin sopimuspuoli seuraa 11 artiklan mukaisesti hyväksytyjen suunnitelmien ja ohjelmien toteuttamisen merkittäviä ympäristövaikutuksia, mukaan lukien terveysvaikutukset, muun muassa tunnistaakseen aikaisessa vaiheessa ennakoimattomat haitalliset vaikutukset ja voidakseen ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin.

2. Suoritetun seurannan tulokset annetaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti 9 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettujen viranomaisten ja yleisön saataville.

TOIMINTAPERIAATTEET JASÄÄDÖKSET

1. Kukin sopimuspuoli pyrkii varmistamaan, että ympäristönäkökohdat, mukaan lukien terveysnäkökohdat, otetaan huomioon ja sisällytetään mahdollisuuksiensa mukaan sellaisten kansallisten toimintaperiaate- ja säädösehdotusten valmisteluun, joilla on todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia ympäristöön, mukaan lukien terveysvaikutukset.

2. Tämän artiklan 1 kappaletta sovellettaessa kukin sopimuspuoli ottaa huomioon tämän pöytäkirjan asiaan kuuluvat periaatteet ja osatekijät.

3. Kukin sopimuspuoli päättää tarvittaessa käytännön järjestelyistä ympäristönäkökohtien, mukaan lukien terveysnäkökohdat, huomioon ottamiseksi ja sisällyttämiseksi toimintaperiaate- ja säädösehdotusten valmisteluun 1 kappaaleen mukaisesti, ottaen huomioon päätöksenteon avoimuuden tarpeen.

4. Kukin sopimuspuoli raportoi tämän pöytäkirjan sopimuspuolten kokouksena toimivalle yleissopimuksen sopimuspuolten kokoukselle tämän artiklan soveltamisesta.

PÖYTÄKIRJAN SOPIMUSPUOLTEN KOKOUKSEN ATOIMIVA YLEISSOPIMUKSEN SOPIMUSPUOLTEN KOKOUS

1. Yleissopimuksen sopimuspuolten kokous toimii tämän pöytäkirjan sopimuspuolten kokouksena. Ensimmäinen tämän pöytäkirjan sopimuspuolten kokouksena toimiva yleissopimuksen sopimuspuolten kokous kutsutaan koolle viimeistään vuoden kuluttua tämän pöytäkirjan voimaantulopäivästä ja yleissopimuksen sopimuspuolten kokouksen yhteydessä, jos tämä kokous on kyseisen kauden aikana. Myöhemmät tämän pöytäkirjan sopimuspuolten kokouksena toimivat yleissopimuksen sopimuspuolten kokoukset pidetään yleissopimuksen sopimuspuolten kokousten yhteydessä, jollei tämän pöytäkirjan sopimuspuolten kokouksena toimiva yleissopimuksen sopimuspuolten kokous toisin päättä.

2. Yleissopimuksen sopimuspuolet, jotka eivät ole tämän pöytäkirjan sopimuspuolina, voivat osallistua tarkkailijoina tämän pöytäkirjan sopimuspuolten kokouksena toimivan yleissopimuksen sopimuspuolten kokouksen istuntoihin. Yleissopimuksen sopimuspuolten kokouksen toimiessa tämän pöytäkirjan sopimuspuolten kokouksena tämän pöytäkirjan mukaisia päätöksiä tekevät ainoastaan tämän pöytäkirjan sopimuspuolet.

3. Yleissopimuksen sopimuspuolten kokouksen toimiessa tämän pöytäkirjan sopimuspuolten kokouksena sopimuspuolten kokouksen puheenjohtajiston jäsen, joka edustaa sellaista yleissopimuksen sopimuspuolta, joka ei kyseisenä ajankohtana ole tämän pöytäkirjan sopimuspuolena, korvataan toisella jäsenellä, jonka tämän pöytäkirjan sopimuspuolet valitsevat keskuudestaan.

4. Tämän pöytäkirjan sopimuspuolten kokouksena toimiva yleissopimuksen sopimuspuolten kokous tarkastelee säännöllisesti tämän pöytäkirjan täytäntöönpanoa, ja tätä varten se

(a) tarkastelee strategista ympäristöarviointia koskevia toimintaperiaatteita ja menetelmällisiä lähestymistapoja tarkoituksena parantaa edelleen tässä pöytäkirjassa määrättyjä menettelyjä,

(b) vaihtaa tietoja strategisessa ympäristöarvioinnissa ja tämän pöytäkirjan täytäntöönpanossa saaduista kokemuksista,

(c) hyödyntää tarvittaessa sellaisten toimivaltaisten elinten palveluja ja yhteistyötä, joilla on tämän pöytäkirjan tavoitteiden saavuttamiseen liittyvää asiantunte-
musta,

(d) asettaa sellaiset apuelimet, joita se katsoo tarvittavan tämän pöytäkirjan täytäntöönpanoa varten,

(e) tarvittaessa käsittelee ja hyväksyy ehdotuksia tämän pöytäkirjan muutoksiksi, ja

(f) harkitsee ja toteuttaa sellaisia lisätoimia, mukaan lukien tämän pöytäkirjan ja yleissopimuksen mukaisesti yhteisesti toteutettavat toimet, joita voidaan tarvita tämän pöytäkirjan tavoitteiden saavuttamiseksi.

5. Yleissopimuksen sopimuspuolten kokouksen menettelytapasääntöjä sovelletaan soveltuvin osin tämän pöytäkirjan osalta, jollei tämän pöytäkirjan sopimuspuolten kokouksena toimiva yleissopimuksen sopimuspuolten kokous yksimielisesti toisin päättä.

6. Tämän pöytäkirjan sopimuspuolten kokouksena toimiva yleissopimuksen sopimuspuolten kokous käsittelee ja hyväksyy ensimmäisessä istunnossaan yksityiskohtaiset säännöt yleissopimuksen noudattamisen arviointimenettelyn soveltamisesta tähän pöytäkirjaan.

7. Kukin sopimuspuoli ilmoittaa tämän pöytäkirjan sopimuspuolten kokouksena toimivan yleissopimuksen sopimuspuolten kokouksen määräämin väliajoin pöytäkirjan sopimuspuolten kokouksena toimivalle yleissopimuksen sopimuspuolten kokoukselle toimenpiteistä, jotka ne ovat toteuttaneet pöytäkirjan täytäntöönpanoa varten.

15 artikla

SUHDEMUIHIN KANSAINVÄLISIIN SOPIMUKSIIN

Tämän pöytäkirjan määräykset eivät vaikuta valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista tehdyn Yhdistyneiden Kansakuntien Euroopan talouskomission yleissopimuksen ja tiedon saannista, kansalaisten osallistumisoikeudesta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen määräysten soveltamiseen.

16 artikla

ÄÄNIOIKEUS

1. Kullakin tämän pöytäkirjan sopimuspuolella on yksi ääni, 2 kappaleessa tarkoitettua tapausta lukuun ottamatta.

2. Alueellisilla taloudellisen yhdentymisen järjestöillä on niiden toimivaltaan kuuluvista asioista äänestettäessä yhtä monta ääntä kuin niillä on tämän pöytäkirjan sopimuspuolina olevia jäsenvaltioita. Nämä järjestöt eivät käytä äänioikeuttaan, jos niiden jäsenvaltiot käyttävät omaa äänioikeuttaan, ja päinvastoin.

17 artikla

SIHTEERISTÖ

Yleissopimuksen 13 artiklalla perustettu sihteeristö toimii tämän pöytäkirjan sihteeristönä, ja sihteeristön tehtäviä koskevaa yleissopimuksen 13 artiklan a–c kappaletta sovelletaan tarvittavin muutoksin tähän pöytäkirjaan.

18 artikla

LIITTEET

Tämän pöytäkirjan liitteet ovat sen erottamaton osa.

19 artikla

PÖYTÄKIRJANMUUTOKSET

1. Sopimuspuoli voi ehdottaa muutoksia tähän pöytäkirjaan.
2. Jollei 3 kappaleesta muuta johdu, tämän pöytäkirjan muutoksiin sovelletaan tarvittavin muutoksin yleissopimuksen 14 artiklan 2–5 kappaleessa määrättyä yleissopimuksen muutosten ehdottamista, hyväksymistä ja voimaantuloa koskevaa menettelyä.
3. Tätä pöytäkirjaa sovellettaessa kolme neljäsosaa sopimuspuolista, joka on edellytyksenä sille, että muutos tulee voimaan sen ratifioineiden tai hyväksyneiden sopimuspuolten osalta, lasketaan muutoksen hyväksymisajankohdan mukaisesta sopimuspuolten lukumäärästä.

20 artikla

RIITOJEN RATKAISEMINEN

Tähän pöytäkirjaan sovelletaan tarvittavin muutoksin yleissopimuksen 15 artiklan määräyksiä riitojen ratkaisemisesta.

21 artikla

ALLEKIRJOITTAMINEN

Tämä pöytäkirja on avoinna allekirjoittamista varten Kiovassa (Ukrainassa) ... päivästä ... päivään ... kuuta ... ja sen jälkeen Yhdistyneiden kansakuntien päämajassa New Yorkissa ... päivään kuuta ... valtioille, jotka ovat Euroopan talouskomission jäseniä, ja valtioille, joilla on Euroopan talouskomissiossa 28 päivänä maaliskuuta 1947 annetun talous- ja sosiaalineuvoston päätöslauselman 36 (IV) 8 ja 11 kappaleen mukainen neuvoo-antava asema, sekä alueellisille taloudellisen yhdentymisen järjestöille, jotka koostuvat Euroopan talouskomission jäsenenä olevista täysivaltaisista valtioista ja joille niiden jäsenvaltiot ovat siirtäneet toimivaltaa tämän pöytäkirjan soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, mukaan lukien toimivalta tehdä näitä asioita koskevia sopimuksia.

22 artikla

TALLETTAJA

Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteeri toimii tämän pöytäkirjan tallettajana.

23 artikla

RATIFIOIMINEN, HYVÄKSYMISEN JA LIITTYMINEN

1. Tämän pöytäkirjan 21 artiklassa tarkoitettujen pöytäkirjan allekirjoittaneiden valtioiden ja alueellisten taloudellisen yhdentymisen järjestöjen on ratifioitava tai hyväksyttävä tämä pöytäkirja.

2. Tämä pöytäkirja on avoinna liittymistä varten ... päivästä ... kuuta 21 artiklassa tarkoitetuille valtioille ja alueellisille taloudellisen yhdentymisen järjestöille.

3. Muu kuin 2 kappaleessa tarkoitettu valtio, joka on Yhdistyneiden Kansakuntien jäsen, voi liittyä pöytäkirjaan, jos pöytäkirjan sopimuspuolten kokouksena toimiva yleissopimuksen sopimuspuolten kokous sen hyväksyy.

4. Kaikki tämän pöytäkirjan mukaiset velvoitteet sitovat 21 artiklassa tarkoitettua alueellista taloudellisen yhdentymisen järjestöä, josta tulee tämän pöytäkirjan sopimuspuoli minkään sen jäsenvaltion olematta sopimuspuolena. Jos yksi tai useampi tällaisen järjestön jäsenvaltio on tämän pöytäkirjan sopimuspuolena, järjestö ja sen jäsenvaltiot päättävät vastuustaan tämän pöytäkirjan mukaisten velvoitteiden täyttämisen osalta. Tällaisissa tapauksissa järjestö ja jäsenvaltiot eivät voi käyttää tämän pöytäkirjan mukaisia oikeuksia samanaikaisesti.

5. Tämän pöytäkirjan 21 artiklassa tarkoitettujen alueellisten taloudellisen yhdentymisen järjestöjen ilmoittavat ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjoissaan tämän pöytäkirjan soveltamisalaan kuuluvia asioita koskevan toimivaltansa laajuuden. Nämä järjestöt ilmoittavat myös tallettajalle toimivaltansa laajuuden merkittävistä muutoksista.

24 artikla

VOIMAANTULO

1. Tämä pöytäkirja tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä siitä päivästä, jona kuudestoista ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu.

2. Tämän pöytäkirjan 21 artiklassa tarkoitettujen alueellisten taloudellisen yhdentymisen järjestöjen tallettamaa asiakirjaa ei lasketa erikseen tämän artiklan 1 kappaleessa tarkoitettuun lukumäärään tällaisen järjestön jäsenvaltioiden tallettamien asiakirjojen lisäksi.

3. Jokaisen sellaisen 21 artiklassa tarkoitettujen valtion tai alueellisen taloudellisen yhdentymisen järjestöjen osalta, joka ratifioi tai hyväksyy tämän pöytäkirjan taikka liittyy siihen kuudennentoista ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjan tallettamisen jälkeen, pöytäkirja tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä siitä päivästä, jona kyseinen valtio tai järjestö on tallettanut ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa.

4. Tätä pöytäkirjaa sovelletaan suunnitelmiin, ohjelmiin, toimintaperiaatteisiin ja säädöksiin, joiden ensimmäinen virallinen valmisteluasiakirja valmistuu sen päivän jälkeen, jona tämä pöytäkirja tulee voimaan. Jos suunnitelman, ohjelman, toimintaperiaatteiden tai säädösten valmistelua suunnitellaan sellaisen sopimuspuolen lainkäyttövallan puitteissa, jota koskevat 3 kappaleen määräykset, tätä pöytäkirjaa sovelletaan niihin suunnitelmiin, ohjelmiin, toimintaperiaatteisiin ja säädöksiin, joiden ensimmäinen virallinen valmisteluasiakirja valmistuu sen päivän jälkeen, jona tämä pöytäkirja tulee voimaan kyseisen sopimuspuolen osalta.

25 artikla

IRTISANOMINEN

Sopimuspuoli voi milloin tahansa neljän vuoden kuluttua päivästä, jona tämä pöytäkirja on tullut voimaan kyseisen sopimuspuolen osalta, irtisanoa pöytäkirjan ilmoittamalla asiasta kirjallisesti tallettajalle. Irtisanominen tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä siitä päivästä, jona tallettaja on vastaanottanut irtisanomisilmoituksen. Irtisanominen ei vaikuta 5–9 artiklan eikä 11 ja 13 artiklan soveltamiseen jo aloitetun tämän pöytäkirjan mukaisen strategisen ympäristöarvioinnin osalta eikä 10 artiklan soveltamiseen sellaisen ilmoituksen tai pyynnön osalta, joka on tehty ennen irtisanomisen voimaantuloa.

26 artikla

TODISTUSVOIMAISET TEKSTIT

Tämän pöytäkirjan alkuperäiskappale, jonka englannin-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset, talletetaan Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän pöytäkirjan.

Tehty Kiovassa (Ukrainassa) päivänä toukokuuta 2003.

Luettelo 4 artiklan 2 kappaleessa tarkoitetuista hankkeista

1. Öljynjalostamot (lukuun ottamatta yrityksiä, jotka jalostavat raakaöljystä ainoastaan voiteluaineita) sekä laitokset, jotka kaasuttavat ja nesteyttävät kivihiiltä tai öljyliusketta vähintään 500 tonnia päivässä

2. Lämpövoimalaitokset ja muut polttolaitokset, joiden lämmöntuotto on vähintään 300 megawattia, sekä ydinvoimalaitokset ja muut ydinreaktorit (lukuun ottamatta halkeamis- ja hyötämiskelpoisten aineiden tuotantoon ja konversioon tarkoitettuja tutkimuslaitoksia, joiden suurin jatkuva lämpöteho on enintään 1 kilowatti)

3. Laitokset, jotka on suunniteltu yksinomaan ydinpolttoaineiden tuotantoon tai rikastamiseen, säteilytettyjen ydinpolttoaineiden jälleenkäsittelyyn tai radioaktiivisen jätteen varastointiin, loppusijoitukseen ja käsittelyyn

4. Suuret valuraudan ja teräksen alkusulatukseen ja ei-rautametallien tuotantoon tarkoitetut laitokset

5. Asbestin louhintalaitokset sekä laitokset, joissa käsitellään ja muunnetaan asbestia ja asbestia sisältäviä tuotteita, jos niissä tuotetaan: asbestimentistä valmistettuja lopputuotteita yli 20 000 tonnia vuodessa; asbestia kitkapintamateriaalissa sisältäviä lopputuotteita yli 50 tonnia vuodessa; muita tuotteita, joissa käytetään asbestia, yli 200 tonnia vuodessa

6. Kemianteollisuuden laitoskombinaatit

7. Moottoriteiden, moottoriliikenneteiden^{2/} ja kaukoliikenteen rautateiden rakentaminen sekä sellaisten lentoasemien^{22/} rakentaminen, joiden pääkiitorata on vähintään 2 100 metriä pitkä

8. Halkaisijaltaan suuret öljy- ja kaasuputket

9. Kauppasatamat sekä sisävesiväylät ja -satamat, joihin pääsevät yli 1 350 tonnin alukset

10. Myrkyllisten jätteiden ja ongelmajätteiden polttamiseen, kemialliseen käsittelyyn tai kaatopaikalle sijoittamiseen tarkoitetut käsittelylaitokset

11. Suuret padot ja tekoaltaat

12. Pohjaveden otto, jos vettä otetaan vähintään 10 miljoonaa kuutiometriä vuodessa

13. Massan ja paperin valmistus, jos valmistetaan vähintään 200 tonnia ilma-kuivattua massaa tai paperia päivässä

14. Suurimittainen kaivostoiminta, metallimalmien tai kivihiilen paikalla tapahtuva rikastaminen ja käsittely

15. Merellä tapahtuva hiilivedyn tuotanto

16. Suuret öljyn sekä petrokemiallisten ja muiden kemiallisten tuotteiden varastointirakenteet

17. Puuston pysyvä poistaminen laajoilta alueilta

^{2/}Tässä pöytäkirjassa

- "moottoritie" tarkoittaa tietä, joka on erityisesti suunniteltu ja rakennettu moottoriajoneuvoliikennettä varten ja jolle sen varrella olevilta kiinteistöiltä ei ole välittömiä liittymiä ja

(a) jolla on, yksittäisiä alueita lukuun ottamatta tai muutoin kuin tilapäisesti, molempiin ajosuuntiin kulkevat ajoradat, jotka erotetaan toisistaan joko maa-alueella, jota ei ole tarkoitettu liikenteelle, tai poikkeustapauksissa jollain muulla tavalla,

(b) joka ei risteä samassa tasossa minkään tien, rautatien, raitiotien tai jalankulkutien kanssa,

(c) jonka on erityisesti osoitettu olevan moottoritie,

- "moottoriliikennetie" tarkoittaa tietä, joka on varattu moottoriliikenteelle ja jolle päästään vain eritasoliittymistä tai valvotuista liittymistä ja jolla erityisesti pysähtyminen ja pysäköinti on kielletty käytössä olevilla ajoradoilla.

^{22/}Tässä pöytäkirjassa "lentoasema" tarkoittaa lentoasemaa, joka on kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön perustamisesta vuonna 1944 tehdyn Chicagon yleissopimuksen määritelmän mukainen (liite 14).

Muut 4 artiklan 2 kappaleessa tarkoitetut hankkeet

1. Maaseudun maanomistussuhteita muuttavat hankkeet
2. Hankkeet viljelemättömän maan tai osaksi luonnontilassa olevien alueiden ottamiseksi voimaperäiseen maatalouskäyttöön
3. Maatalouden vesihuoltohankkeet, mukaan lukien kastelu- ja ojitushankkeet
4. Karjan tehokasvatukseen tarkoitetut laitokset (mukaan lukien siipikarja)
5. Metsittäminen ja metsänhakkuu maan käyttötarkoituksen muuttamiseksi
6. Kalan tehoviljely
7. Ydinvoimalat ja muut ydinreaktorit^{*/}, mukaan lukien näiden ydinvoimaloiden tai -reaktorien purkaminen tai käytöstä poistaminen (lukuun ottamatta halkeamis- ja hyötämiskelpoisten aineiden tuotantoon ja konversioon tarkoitettuja tutkimuslaitoksia, joiden suurin jatkuva lämpöteho on enintään 1 kilowatti), jollei niitä mainita liitteessä I
8. Jännitteeltään vähintään 220 kilovoltin ja pituudeltaan yli 15 kilometrin mitaisten maanpäällisten voimajohtojen rakentaminen ja muut hankkeet sähköenergian siirtämiseksi ilmakehällä
9. Sähkön, höyryn ja kuuman veden teolliset tuotantolaitokset
10. Kaasun, höyryn ja kuuman veden siirrossa tarvittavat teolliset laitokset
11. Fossiilisten polttoaineiden ja maakaasun maanpäällinen varastointi
12. Palavien kaasujen maanalainen varastointi
13. Kivi- ja ruskohiilen teollinen puristetutuotanto
14. Vesivoiman tuotantolaitokset
15. Laitokset tuulivoiman valjastamiseksi energiantuotantoa varten (tuulivoimalat)
16. Muut kuin liitteessä I mainitut laitokset, jotka on tarkoitettu
 - ydinpolttoaineen tuotantoon tai rikastamiseen
 - säteilytetyn ydinpolttoaineen käsittelyyn
 - säteilytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitukseen
 - yksinomaan radioaktiivisen jätteen loppusijoitukseen
 - yksinomaan säteilytettyjen ydinpolttoaineiden (yli 10 vuodeksi suunniteltuun) varastointiin muualla kuin tuotantopaikassa, tai
 - radioaktiivisen jätteen käsittelyyn ja varastointiin
17. Kivilouhokset, avokaivokset ja turvetuotanto, jollei niitä mainita liitteessä I
18. Maanalainen kaivostoiminta, jollei sitä mainita liitteessä I
19. Mineraalien otto merestä tai joesta ruoppaamalla
20. Syväkairaukset (erityisesti geotermiset kairaukset, kairaukset ydinjättemateriaalin varastointia varten, kairaukset vesivarojen hyödyntämiseksi), lukuun ottamatta kairauksia maaperän stabiiliuden tutkimiseksi
21. Maanpäälliset teolliset rakennelmat kivihiilen, malmien ja öljyliuskeen louhintaa sekä öljyn- ja kaasunporausta varten
22. Valuraudan ja teräksen alkusulatukseen tarkoitetut laitokset, jollei niitä mainita liitteessä I
23. Valuraudan ja teräksen tuotantoon (alku- tai jalostussulatukseen) tarkoitetut laitokset, mukaan lukien jatkuva valu
24. Rautametallien käsittelylaitokset (kuumavalssaamot, pajat ja takomot, suojaavien kuumapinnoitteiden teko)
25. Rautametallisulatot

^{*/}Tätä pöytäkirjaa sovellettaessa ydinvoimalat ja muut ydinreaktorit lakkaavat olemasta tällaisia laitoksia, kun kaikki ydinpolttoaine ja muut radioaktiivisesti saastuneet elementit on pysyvästi poistettu laitosalueelta.

26. Laitokset ei-rautaraakametallien tuottamiseksi malmista, rikasteista tai sekundaarisista raaka-aineista metallurgisilla, kemiallisilla tai elektrolyyttisillä menetelmillä, jollei niitä mainita liitteessä I

27. Laitokset, joissa sulatetaan ja seostetaan ei-rautametalleja, lukuun ottamatta jalometalleja, mukaan lukien regeneroidut tuotteet (jalostus-, sulattovalu- ja muut tuotteet), jollei niitä mainita liitteessä I

28. Metallien ja muovimateriaalien pintakäsittelylaitokset, joissa käytetään elektrolyyttistä tai kemiallista prosessia

29. Moottoriajoneuvojen valmistus ja kokoonpano sekä moottoriajoneuvojen moottorien valmistus

30. Telakat

31. Ilma-alusten valmistus- ja korjauslaitokset

32. Rautatiekaluston valmistus

33. Räjätysliittäminen

34. Metallimalmien pasutus- ja sintrauslaitokset

35. Koksasuunit (kivihiilen pyrolyysi)

36. Sementtitehtaat

37. Laitokset, joissa valmistetaan lasia tai lasivillaa

38. Laitokset, joissa sulatetaan mineraaleja, mukaan lukien mineraalikuitujen valmistus

39. Keraamisten tuotteiden valmistus polttamalla, erityisesti kattotiilet, tiilet, tulenkestävät tiilet, laatat, kivitavara tai posliini

40. Kemikaalien tuotantolaitokset ja puolivalmisteiden käsittelylaitokset, jollei niitä mainita liitteessä I

41. Torjunta-aineiden, farmaseuttisten tuotteiden, maalien ja lakkojen sekä elastomeerien ja peroksidien tuotanto

42. Öljyn sekä petrokemiallisten ja muiden kemiallisten tuotteiden varastointilaitokset, jollei niitä mainita liitteessä I

43. Kasvi- ja eläinöljyjen ja -rasvojen valmistus

44. Eläin- ja kasvituotteiden pakkaaminen ja purkittaminen

45. Meijerituotteiden valmistus

46. Oluenpano ja mallastus

47. Sokerileipomotuotteiden ja siirapin valmistus

48. Teurastamot

49. Teolliset tärkkelyksen valmistuslaitokset

50. Kalajauho- ja kalaöljytehtaat

51. Sokeritehtaat

52. Teollisuuslaitokset, joissa tuotetaan massaa, paperia ja kartonkia, jollei niitä mainita liitteessä I

53. Kuitujen tai tekstiilien esikäsittely- tai värjäyslaitokset

54. Vuotien ja nahkojen parkituslaitokset

55. Selluloosan jalostus- ja tuotantolaitokset

56. Elastomeeripohjaisten tuotteiden valmistus ja käsittely

57. Keinotekoisten mineraalikuitujen valmistuslaitokset

58. Räjähdyksaineiden regenerointi- tai tuhoamislaitokset

59. Asbestin tuotantolaitokset ja asbestituotteiden valmistuslaitokset, jollei niitä mainita liitteessä I

60. Teurastamot (laitokset, joissa käsitellään raatoja)

61. Moottorien, turbiinien ja reaktoreiden koestuspenkit

62. Pysyvät moottoriajoneuvojen kilpa- ja koeradat

63. Kaasu- tai öljyputket, jollei niitä mainita liitteessä I

64. Kemikaali-putket, joiden halkaisija on yli 800 mm ja pituus yli 40 km

65. Rautateiden ja yhdistettyjen kuljetusten uudelleenlastauksessa tarvittavien laitteiden sekä yhdistettyjen kuljetusten väli- tai pääteasemien rakentaminen, jollei sitä mainita liitteessä I

66. Yksinomaan tai pääasiassa matkustajaliikenteeseen käytettävien raitioteiden, maan pinnalla tai maan alla kulkevien ratojen, ilmaratojen tai vastaavien erikoisratojen rakentaminen
67. Teiden rakentaminen, mukaan lukien olemassa olevan tien uudelleenlinjaus ja/tai leventäminen, jollei sitä mainita liitteessä I
68. Satamien ja satamalaitteiden rakentaminen, mukaan lukien kalasatamat, jollei sitä mainita liitteessä I
69. Sisävesiväylien ja -satamien rakentaminen, jollei sitä mainita liitteessä I
70. Kauppasatamat ja rannassa kiinni olevat lastaus- ja purkulaiturit ja ulkosatamat, jollei niitä mainita liitteessä I
71. Kanavointi- ja tulvasuojelurakenteet
72. Lentoasemien^{22/} ja -kenttien rakentaminen, jollei sitä mainita liitteessä I
73. Jätteiden käsittelylaitokset (mukaan lukien kaatopaikalle sijoittaminen), jollei niitä mainita liitteessä I
74. Muiden jätteiden kuin ongelmajätteiden käsittelylaitokset, joissa jätteet poltetaan tai käsitellään kemiallisesti
75. Romuraudan varastointi, mukaan lukien romuautot
76. Lietteen läjitysalueet
77. Pohjaveden ottamot tai tekopohjaveden muodostamisjärjestelmät, jollei niitä mainita liitteessä I
78. Laitokset vesivarojen siirtämiseksi vesistöalueelta toiselle
79. Jätevedenpuhdistamot
80. Padot ja muut laitokset veden patoamista tai pitkäaikaista taikka pysyvää varastointia varten, jollei niitä mainita liitteessä I
81. Eroosion estämiseksi rannikolle tehdyt rakenteet ja vesirakennustyöt, joilla rannikkoa voidaan muuttaa rakentamalla esimerkiksi penkereitä, aallonmurtajia, rantapatoja ja muita tulvimisen torjumiseksi tarkoitettuja rakenteita, lukuun ottamatta tällaisten rakenteiden ylläpitoa ja jälleenrakentamista
82. Veden kaukosiirtoon tarkoitetut johdot
83. Laskettelurinteet, hiihtohissit, köysiradat ja vastaavat rakenteet
84. Huvivenesatamat
85. Kaupunkialueiden ulkopuolella sijaitsevat lomakylät ja hotellikompleksit sekä vastaavat rakennukset
86. Pysyvät leirintä- ja asuntovaunualueet
87. Huvipuistot
88. Hankkeet teollisuusalueiden rakentamiseksi
89. Kaupunkirakentamishankkeet, mukaan lukien ostoskeskusten ja paikoitusalueiden rakentaminen
90. Merenpohjan kuivatus maa-alueeksi

^{22/}Tässä pöytäkirjassa "lentoasema" tarkoittaa lentoasemaa, joka on kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön perustamisesta vuonna 1944 tehdyn Chicagon yleissopimuksen määritelmän mukainen (liite 14).

Perusteet 5 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettujen todennäköisten merkittävien ympäristövaikutusten, mukaan lukien terveysvaikutukset, määrittämiselle

1. Suunnitelman tai ohjelman merkitys ympäristönäkökohtien, mukaan lukien terveysnäkökohdat, huomioon ottamiseksi erityisesti kestävä kehityksen edistämisen kannalta

2. Missä määrin suunnitelmassa tai ohjelmassa määritetään puitteet hankkeille ja muulle toiminnalle, joko sijainnin, luonteen, koon ja toimintaedellytysten osalta tai kohdentamalla voimavaroja

3. Missä määrin suunnitelma tai ohjelma vaikuttaa muihin suunnitelmiin ja ohjelmiin, mukaan lukien ne, jotka kuuluvat eriasteisten suunnitelmien ja ohjelmien kokonaisuuteen

4. Suunnitelman tai ohjelman kannalta merkitykselliset ympäristöongelmat, mukaan lukien terveysongelmat

5. Ympäristövaikutusten, mukaan lukien terveysvaikutukset, luonne, kuten vaikutusten todennäköisyys, kesto, toistuvuus, palautuvuus, suuruus ja laajuus (kuten vaikutusten kohteeksi todennäköisesti joutuva maantieteellinen alue tai väestön koko)

6. Ympäristöriskit, mukaan lukien terveysriskit

7. Vaikutusten valtioiden rajat ylittävä luonne

8. Missä määrin suunnitelma tai ohjelma vaikuttaa arvokkaisiin tai herkästi vahingoittuviin alueisiin, mukaan lukien maisemat, joilla on tunnustettu kansallinen tai kansainvälinen suojeluasema

7 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettut tiedot

1. Suunnitelman tai ohjelman sisältö ja päätavoitteet sekä sen yhteydet muihin suunnitelmiin tai ohjelmiin
2. Ympäristön, mukaan lukien terveys, kulloiseenkin tilaan liittyvät merkitykselliset näkökohdat sekä niiden todennäköinen kehitys siinä tapauksessa, ettei suunnitelmaa tai ohjelmaa toteuteta
3. Ympäristön, mukaan lukien terveys, ominaisuudet alueilla, joihin todennäköisesti kohdistuu merkittäviä vaikutuksia
4. Suunnitelmaan tai ohjelmaan liittyvät ympäristöongelmat, mukaan lukien terveysongelmat
5. Kansainvälisellä, kansallisella ja muilla tasoilla vahvistetut ympäristötavoitteet, mukaan lukien terveystavoitteet, jotka ovat merkityksellisiä suunnitelman tai ohjelman kannalta, ja tavat, joilla nämä tavoitteet ja muut ympäristönäkökohdat, mukaan lukien terveysnäkökohdat, on otettu huomioon suunnitelmaa tai ohjelmaa valmisteltaessa
6. Todennäköiset merkittävät 2 artiklan 7 kappaleessa määritellyt ympäristövaikutukset, mukaan lukien terveysvaikutukset^{2/}
7. Toimenpiteet suunnitelman tai ohjelman toteuttamisesta mahdollisesti aiheutuvien merkittävien haitallisten ympäristövaikutusten, mukaan lukien terveysvaikutukset, estämiseksi, vähentämiseksi tai lieventämiseksi
8. Yleiskatsaus käsiteltyjen vaihtoehtojen valintaperusteista ja kuvaus siitä, miten arviointi tehtiin, mukaan lukien sisällytettävien tietojen antamisessa ilmenneet ongelmat, kuten tekniset puutteet tai tietämyksen puute
9. Toimenpiteet suunnitelman tai ohjelman toteuttamisesta johtuvien ympäristövaikutusten, mukaan lukien terveysvaikutukset, seuraamiseksi
10. Todennäköiset merkittävät valtioiden rajat ylittävät ympäristövaikutukset, mukaan lukien terveysvaikutukset
11. Yleistajuinen tiivistelmä annetuista tiedoista

^{2/} Näiden vaikutusten olisi sisällettävä sekundaariset, kumulatiiviset, synergistiset, lyhytaikaiset, keskipitkät ja pitkäaikaiset, pysyvät ja väliaikaiset, positiiviset ja negatiiviset vaikutukset.

8 artiklan 5 kappaleessa tarkoitettut tiedot

1. Ehdotettu suunnitelma tai ohjelma ja sen luonne
2. Suunnitelman tai ohjelman hyväksymisestä vastaava viranomainen
3. Suunniteltu menettely, mukaan lukien
 - (a) menettelyn käynnistäminen,
 - (b) yleisön mahdollisuudet osallistua,
 - (c) yleisön suunnitellun kuulemisen aika ja paikka,
 - (d) viranomainen, jolta asiaan liittyviä tietoja voi saada ja jonka huostaan asiaan liittyvät tiedot on talletettu yleisön tarkasteltavaksi,
 - (e) viranomainen, jolle voidaan esittää huomautuksia tai kysymyksiä, sekä määräaika huomautusten tai kysymysten esittämiselle,
 - (f) saatavilla olevat ehdotetun suunnitelman tai ohjelman kannalta merkitykselliset ympäristötiedot, mukaan lukien terveystiedot.
4. Valtioiden välisen arviointimenettelyn todennäköinen soveltaminen suunnitelmaan tai ohjelmaan

Selvitys lakiehdotuksen vaihtoehtoista ja niiden vaikutusten arvioinnista

Mikael Hildén
Suomen ympäristökeskus
Tutkimusosasto

1. Arvioinnin perusteet ja tarkastellut vaihtoehdot

Arvioinnin tavoitteena on ollut tunnistaa, miten odotettavissa olevat ympäristövaikutukset, toimeenpanon edellyttämät resurssitarpeet sekä suunnittelu- ja päätöksenteko eroavat toisistaan eri vaihtoehtoissa.

Arviointi perustuu SEA-direktiivin täytäntöönpanemiseksi asetetussa työryhmässä tehtyyn arviointisuunnitelmaan. Tarkastelun kohteena ovat olleet

- ympäristövaikutukset
- organisaatio- ja henkilöstövaikutukset
- keskeiset taloudelliset vaikutukset
- vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan sekä yleisesti muut yhteiskunnalliset vaikutukset, tässä käytännössä vaikutukset suunnittelukäytäntöihin.

Tarkastelussa on ollut kahdentyyppisiä vaihtoehtoja, toisaalta lainsäädäntötekniisiä vaihtoehtoja, jotka koskevat tarvittavien lainsäädäntömuutosten sijoittamista lainsäädäntöön, toisaalta soveltamisalavaihtoehtoja, joissa on ollut kyse lainsäädäntömuutosten soveltamisalan laajuudesta. Näiden lisäksi on lukuisia sisällöllisiä vaihtoehtoja säännöstasolla, joita on tarkasteltu valmistelun kuluessa, mutta jotka eivät muodosta selväpiirteisiä erikseen tarkasteltavia vaihtoehtoja. Eräitä näihin liittyviä vaikutuksia on tarkasteltu kunkin vaikutustyyppin yleisesittelyssä soveltamisalavaihtoehtoja koskevassa luvussa (3.2).

Tarkasteltuja lainsäädäntötekniisiä vaihtoehtoja on ollut kolme: 1) hajautettu ratkaisu, jonka mukaan tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia koskevan direktiivin (2001/42/EY), jäljempänä SEA-direktiivi, ja YK:n Euroopan talouskomission strategista ympäristöarviointia koskevan pöytäkirjan, jäljempänä SEA-pöytäkirja, vaatimukset sisällytetään erikseen jokaiseen soveltamisalan kannalta relevanttiin suunnitelmien ja ohjelmien valmistelua ohjaavaan lakiin 2) Erillinen laki suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista ”SOVA-laki”, ja 3) erillisen luvun lisääminen voimassa olevaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettuun lakiin (468/1994), jäljempänä YVAL. Välimuotona on tarkasteltu vaihtoehtoa, jossa suurin osa säännöksistä on keskitetty yhteen lakiin, mutta jossa vaatimukset on sisällytetty joidenkin suunnitelmien ja ohjelmien osalta muuhun lainsäädäntöön, joka täyttää SEA-direktiivin menettelylliset vaatimukset. Tämä koskee käytännössä maankäyttö- ja rakennuslakia (132/1999), jäljempänä MRL.

Soveltamisalan perusvaihtoehtona on ollut direktiivin ja pöytäkirjan vaatimusten täyttäminen sekä nykyisen YVAL 24 § yleisveloitteen säilyttäminen. Vaihtoehto, jossa mihinkään lainsäädäntötoimiin ei ryhdyttäisi, on suljettu pois tarkastelusta, koska se ei mahdollista direktiivin kansallista toimeenpanoa. Toisena vaihtoehtona on soveltamisalan laajennus sellaisiin kansallisiin suunnitelmien ja ohjelmien valmistelumenettelyihin, jotka eivät kuulu SEA-direktiivin tai -pöytäkirjan soveltamisalan piiriin. Ääri vaihtoehto on direktiivin vaatimusten soveltaminen kaikkiin niihin suunnitelmiin ja ohjelmiin, joita tarkoitetaan YVAL 24 §.

2. Vaihtoehtojen vertailu

Soveltamisalavaihtoehtojen vertailun tukena on käytetty arviointikriteerejä, jotka heijastavat SEA-direktiivin ja -pöytäkirjan tavoitteita sekä tarkasteltavia vaikutustyyppisiä. Lainsäädäntötekniisten vaihtoehtojen vertailussa on käytetty soveltuvin osin samoja kriteerejä. Lainsäädäntötekniisten vaihtoehtojen tasolla korostuvat järjestelmän selkeyteen ja avoimuuteen liittyvät kriteerit.

2.1 Ympäristövaikutukset

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnille on asetettu seuraavat yleiset tavoitteet:

SEA-direktiivin [1 artikla](#) Tavoitteet

Tämän direktiivin tarkoituksena on taata korkeatasoinen ympäristönsuojelu ja edistää ympäristönäkökohtien huomioon ottamista suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa ja hyväksymisessä kestävä kehityksen edistämiseksi varmistamalla, että tietyistä suunnitelmista ja ohjelmista, joilla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia, tehdään ympäristöarviointi tämän direktiivin mukaisesti.

Työryhmän keskusteluissa on lisäksi tunnistettu seuraavat tavoitteet:

- Varmistetaan, että ympäristövaikutukset otetaan huomioon suunnittelussa ja päätöksenteossa.
- Lakisäateistä arviointia vaaditaan niiltä suunnitelmilta ja ohjelmilta, joilla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia.
- Arviointi toimii hyödyllisenä työkaluna, josta on apua suunnitelman tai ohjelman laatimisessa.

Kriteerit valittiin em. tavoitteiden pohjalta seuraavasti:

Kriteeri	Kriteerin tulkinta arvioinnissa
Kohdentuminen	Tuottaako vaihtoehto sellaisia vaikutuksia, joita direktiivin säätämällä on tavoiteltu?
Vaikuttavuus	Saavutetaanko vaihtoehdolla direktiivissä asetettuja ympäristötavoitteita?
Ympäristöllinen joustavuus	Miten vaihtoehto kykenee sopeutumaan muuttuviin olosuhteisiin kuten uusiin ympäristökysymyksiin?
Ympäristöllinen kestävyys	Ovatko vaihtoehdon tavoitellut ympäristövaikutukset pysyviä, vai onko ennakoitavissa, että niiden ylläpitäminen edellyttää jatkuvia tarkennuksia?

2.2 Taloudelliset vaikutukset

Talouteen, organisaatioihin ja eri kansalaisryhmiin liittyvinä yleistavoitteina voidaan pitää taloudellisten lisäkustannusten rajoittamista sekä taloudellisten hyötyvaikutusten tunnistamista. Hallituksen esitysten laatimisohjeissa (Oikeusministeriö 1992) ja niitä täydentävissä ohjeissa säädösehdotusten taloudellisten vaikutusten arvioinnista (Valtiovarainministeriö 1998) on esitetty selvitettäviä asioita, joissa lähtökohtana on taloudellisten vaikutusten tarkastelu kohderyhmien mukaan. Näitä kohderyhmiä ovat

- kotitaloudet, yksityishenkilöt, elinkeinoelämä
- valtion talous
- kuntien ja kuntayhtymien talous
- muihin kohderyhmiin kohdistuvat vaikutukset.

Näiden perusteella voidaan esittää seuraavat arviointikriteerit:

Kriteeri	Kriteerin tulkinta arvioinnissa
Kustannusvaikuttavuus	Kuinka paljon resursseja vaihtoehto vaatii suhteessa oletettuun vaikuttavuuteen. Kustannuksina tarkastellaan sekä välittömiä että välillisiä kustannuksia hallinnossa ja laajemmin yhteiskunnassa
Taloudellinen oikeudenmukaisuus	Miten vaihtoehdon hyödyt ja kustannukset jakautuvat
Taloudellinen joustavuus	Miten vaihtoehto kykenee sopeutumaan muuttuviin taloudellisiin olosuhteisiin, jotka liittyvät esim. EU:n kehitykseen, kaupankäyntiin tai Suomen taloudelliseen asemaan.
Taloudellinen ennakoitavuus	Voidaanko vaihtoehdon vaatimia taloudellisia panoksia ennakoida riittävällä tarkkuudella ennen suunnitelmien ja ohjelmien valmistelun aloittamista
Taloudellinen kestävyys	Onko vaihtoehto taloudellisesti tasapainoinen vai onko odotettavissa, että esim. hallinnolliset kustannukset kasvavat kasvamistaan

2.3 Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Hallinnon tehostaminen ja uusien vaatimusten hoitaminen siten, että ne edellyttävät mahdollisimman vähän lisähenkilöstöä tai mahdollisesti jopa tehostavat nykyisen henkilöstön työtä, ovat hallinnon kehittämisen yleistavoitteita. Lisätavoitteena on organisatorinen selkeys, mikä tarkoittaa selkeitä vastuusuhteita, avoimuutta ja toimivia yhteistyösuhteita eri organisaatioiden välillä.

Arviointikriteerit:

Kriteeri	Kriteerin tulkinta arvioinnissa
Hyväksyttävyyys hallinnossa	Missä määrin eri tahot hallinnossa voivat helposti omaksua vaihtoehdon toiminnassaan
Hallinnollinen selkeys	Arviointiprosessin yhdenmukaisuus eri hallinnonaloilla, vastuusuhteiden ja roolien selkeys ja avoimuus
Hallinnollinen joustavuus	Miten vaihtoehto kykenee sopeutumaan muuttuviin hallinnollisiin olosuhteisiin kuten uusiin toimivaltajakoihin ja suunnittelukäytäntöihin ja vastuujakoihin
Hallinnollinen ennakoitavuus	Voidaanko vaihtoehdon asettamia vaatimuksia ennakoida riittävällä tarkkuudella suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa

2.4 Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Yleisenä tavoitteena on kansalaisten tiedonsaannin ja osallistumismahdollisuuksien parantaminen, julkisuuslainsäädännön ja kansainvälisten velvoitteiden (Ärhussin sopimus) toteuttaminen. Näistä voidaan johtaa seuraavat arviointikriteerit:

Kriteeri	Kriteerin tulkinta arvioinnissa
Yhteiskunnallinen hyväksyttävyys	Missä määrin eri tahot voivat hyväksyä vaihtoehdon
Avoimuus ja osallistumismahdollisuudet	Missä määrin ulkopuoliset pystyvät vaihtoehdoissa seuraamaan suunnitelmien ja ohjelmien valmistelua ja ketkä voivat käytännössä osallistua
Oikeudenmukaisuus	Miten vaihtoehdon hyödyt ja rasitteet jakautuvat

2.5 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset: Vaikutukset suunnittelukäytäntöihin

Tavoitteena on parantaa suunnittelua ja suunnittelukäytäntöjä niin, että ympäristövaikutuksiin kiinnitetään riittävästi huomiota valmistelun aikana. Tästä voidaan johtaa kaksi yleistä kriteeriä, jotka yhdistävät useita edellä mainittuja kriteerejä suunnittelunäkökulmasta.

Kriteeri	Kriteerin tulkinta arvioinnissa
Vaikutus suunnitteluun	Miten vaihtoehto muuttaa suunnitelmien ja ohjelmien laadintaa. Tarkastellaan mahdollisia myönteisiä mutta myös mahdollisia kielteisiä vaikutuksia suunnittelukäytäntöihin. Eräs mahdollinen kielteinen vaikutus on, että liian raskas arviointimenettely voidaan nähdä "uhkana", joka saattaa vähentää sinänsä hyödyllistenkin vapaaehtoisten suunnitelmien ja ohjelmien tekemistä.
Vaikuttavuus suunnittelussa	Miten hyvin vaihtoehto toteuttaa suunnittelukäytäntöjen kehittämiseksi asetetut tavoitteet: kaksinkertaisen arviointityön välttäminen, arvioinnit (SEA, hanke-YVA, Natura-arviointi) tukevat toisiaan, miten hyvin arviointi on kytkettävissä suunnitteluprosessiin.

3. Arvioinnin tulokset

3.1 Lainsäädäntötekniset vaihtoehdot

Ympäristövaikutukset ja taloudelliset vaikutukset

SEA-direktiivin ja -pöytäkirjan vaatimusten sijainti lainsäädännössä ei periaatteessa vaikuta vaatimusten toimeenpanon ympäristövaikutuksiin tai taloudellisiin vaikutuksiin. Epäsuoria vaikutuksia voisi kuitenkin syntyä, jos ns. hajautettu ratkaisu johtaisi epäyhtenäisiin säädöksiin ja vaihtelevaan toimeenpanoon eri suunnittelujärjestelmissä.

Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Lainsäädäntötekniset vaihtoehdot eivät eroa juurikaan toisistaan hallinnollisten järjestelyiden tai vaadittavien henkilöresurssien suhteen, sillä tämänkaltaiset vaikutukset johtuvat lähinnä sisällöllisistä ratkaisuista kuten viranomaisten välisistä vastuusuhteista itse arvioinnin toteutuksessa sekä mahdollista tarkistus- ja kuulemismenettelyistä. Sen sijaan lainsäädäntötekniset ratkaisut eroavat toisistaan mm. selkeyden ja joustavuuden suhteen (taulukko 1).

Taulukko 1. Lainsäädäntötekniisten vaihtoehtojen erot eräiden hallinnollisten kriteerien valossa.

Kriteeri	Hajautettu ratkaisu	Erillinen SOVA laki	YVAL osa
Hyväksyttävyyden hallinnossa	Helpon omaksuttavissa, koska vaatimukset selkeästi "omassa" suunnittelu-järjestelmää koskevassa lainsäädännössä.	Lisää erillislakien määrää, mikä voi herättää vastustusta.	Hieman helpommin omaksuttavissa kuin erillinen laki, koska YVAL 24 § otetaan jo nyt huomioon.
Hallinnollinen selkeys	Loisi äärimilleen vietyä kirjavan järjestelmän, koska suunnitelmia ja ohjelmia koskeva lainsäädäntö on epäyhtenäinen ja tämän vuoksi olisi luotava erillisiä ratkaisuja SEA-direktiivin ja -pöytäkirjan vaatimusten täyttämiseksi.	Selkeä ratkaisu, jossa suunnitelmia ja ohjelmia ja näin ollen viranomaisia koskevat arviointivelvoitteet on selvästi erotettu hankkeiden YVA-menettelystä.	Mahdollisimman yhtenäinen järjestelmä. YVAL sisältäisi kaikki ympäristövaikutusten arviointia koskevat säännökset olisivat yhdessä laissa. Hyvin toimiva ratkaisu edellyttäisi kuitenkin YVAL kokonaisuudistuksen.
Hallinnollinen joustavuus	Mahdollistaa erilaisten suunnitelma- ja ohjelmakohtaisten järjestelmien luomista, joissa otetaan erityistarpeita huomioon.	Joustavuuden säilyttäminen edellyttää säännösten muotoilemista yleisemmällä tasolla kuin hajautetussa ratkaisussa. Joustavuutta ja erityistarpeiden huomioonottamista voidaan toteuttaa myös alemmanasteisella ohjauksella.	
Hallinnollinen ennakoitavuus	Ennakoitavuus hyvä siinä suunnitelmien tai ohjelmien laatimista koskevassa lainsäädännössä, joihin säädökset on sisällytetty. Koska kaikkien suunnitelmien ja ohjelmien laatimista ei ole säädelty lainsäädännössä, direktiivin edellyttämä harkinta voisi johtaa ennakoimattomiin tuloksiin.	Yhtenäinen lainsäädäntöpohja suunnitelmien ja ohjelmien arvioinnille parantaa ennakoinnin edellytyksiä myös harkinnanvaraisesti arvioitavien suunnitelmien ja ohjelmien osalta.	

Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Lainsäädäntötekniisten vaihtoehtojen väliset erot vaikutuksissa eri kansalaisryhmien asemaan syntyvät ennen kaikkea välillisinä seurauksina hallinnollisesta selkeydestä. Yhtenäinen ratkaisu, ts. erillinen laki tai YVAL:iin liitetty ratkaisu, on helpommin ymmärrettävissä ja vaatimuksia on helpompi löytää kuin hajallaan lukuisissa eri laeissa olevia säännöksiä. Mahdollisimman yhtenäinen ratkaisu on avoimempi ja tukee siten myös osallistumista paremmin kuin hajautettu ratkaisu.

Koska ympäristövaikutusten arviointiin liittyviä asioita on opittu yhdistämään YVA-lakiin, säännösten sisällyttäminen tähän lakiin olisi kansalaisnäkökulmasta periaatteessa luontevampi ratkaisu kuin uuden lain säätäminen. Toimiva ratkaisu edellyttäisi kuitenkin nykyisen YVAL kumoamista ja uuden yhdistetyn lain säätämistä, sillä ilman YVAL kokonaisuudistusta jouduttaisiin turvautumaan osittain keinotekoisiiin ratkaisuihin kuten uusien pykäliden sijoittamiseen nykyisten pykäliden väliin tai voimassa olevien pykäliden numeroinnin muuttamiseen. Vaikka kahden erillisen lain ratkaisu voisi aiheuttaa epätietoisuutta sovellettavasta laista ja menettelystä, soveltamisalat ovat siinä määrin erilaiset, että uuden erillisen lain säätämiselle on myös perusteita. Maankäyttö- ja rakennuslaki poikkeaa kuitenkin muista suunnittelua säätelevästä lainsäädännöstä siinä, että kyse on yhtenäisestä suunnittelun ohjausjärjestelmästä, johon jo nyt sisältyy sekä menettelyllisiä että sisällöllisiä vaatimuksia. Selkeys puoltaa maankäytön suunnittelua koskevan lainsäädännön pitämistä yhtenäisenä.

Vaikutukset suunnittelukäytäntöihin

Lainsäädäntötekniset vaihtoehdot voivat vaikuttaa eri tavalla suunnittelukäytäntöihin, koska erityisesti hajautettu ratkaisu voi entisestään korostaa suunnittelukäytäntöjen eroja ja ominaispiirteitä. Yhtenäinen lainsäädäntöratkaisu on omiaan korostamaan suunnittelujärjestelmien yhteisiä piirteitä. Koska SEA-direktiivi ja -pöytäkirja sisältävät vaatimuksia, jotka tähtäävät suunnittelukäytäntöjen laadun kohentamiseen, tiettyä yhdenmukaisuutta on pidettävä myönteisenä asiana. Suunnittelukäytäntöjä koskevat vaatimukset ovat siinä määrin yleisiä, että niiden täytäntöönpano on mahdollista muuttamatta ratkaisevasti nykyisiä hyvin toimivia suunnitteluprosesseja. Toimeenpano edellyttää kuitenkin harkintaa ja tapauskohtaista soveltamista, sillä SEA-direktiivin sisällöllisten vaatimusten mekaaninen samankaltainen toteuttaminen kaikkien direktiivin tarkoittamien suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa johtaisi selvityksiin, joista ei ole vastaavaa hyötyä.

SEA-direktiivin vaatimukset voivat muuttaa suunnittelukäytäntöjä sellaisten suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa, joissa avoimuus, vaihtoehtojen tarkastelu ja vaikutusten järjestelmällinen arviointi on ollut puutteellista. Lainsäädäntöratkaisu, jossa uudistetaan YVAL tai säädetään uusi ”SOVA”-laki helpottaa koulutuksen järjestämistä, kokemusten vaihtoa eri suunnittelujärjestelmien välillä sekä arvioinnin laadun seuraamista ja arviointia, koska yhtenäinen laki luo myös tälle toiminnalle selkeät puitteet.

Johtopäätökset lainsäädäntötekniisten vaihtoehtojen arvioinnista

Edellä esitetyn perusteella hajautetun ja yhtenäisen lainsäädäntöratkaisun välillä ei olisi huomattavia eroja. Todetut erot puoltavat kuitenkin yleisesti yhtenäistä järjestelmää. Poikkeuksen muodostaa maankäyttö- ja rakennuslaki, joka jo nykyisellään muutamia yksityiskohtia lukuun ottamatta täyttää SEA-direktiivin vaatimukset. Maankäytön suunnittelun ohjauksen yhtenäisyys puoltaa MRL:n käyttöä direktiivin toimeenpanossa maankäytön suunnittelun osalta.

Ratkaisu, jossa SEA-direktiivin ja -pöytäkirjan vaatimukset sisällytettäisiin muutettuun ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettuun lakiin, olisi hieman parempi kuin erillinen ”SOVA”-laki, jos tavoitteena on minimoida uusien säädösten lukumäärää. Ratkaisu vaatisi kuitenkin selkeyden vuoksi nykyisen YVAL kumoamista ja sen korvaamista uudella lailla, joka sisältäisi nykyisen YVAL ja uuden ”SOVA”-luvun. Samalla olisi tarkistettava YVAL tavoitteet niin, että ne kuvastavat paremmin kokonaisuutta. Ratkaisuun liittyisi lisäksi useita muita lakitekniisiä muutostarpeita. Työryhmän toimeksiantoon ei ole sisällytetty YVAL kokonaisuudistus. Tämän vuoksi uusi ”SOVA”-laki, jonka ulkopuolelle jätetään MRL:n tarkoittamien kaavojen vaikutusten arviointi, näyttäisi parhaiten vastaavan arviointikriteerien mukaista hyvää lakitekniistä ratkaisua.

3.2 Soveltamisalaa koskevat vaihtoehdot

Ympäristövaikutukset

SEA-direktiivin soveltamisalan määrittelyllä on pyritty ennakoimaan ne suunnitelmat ja ohjelmat, joilla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia. Samalla on kuitenkin suljettu pois politiikkatason ohjelmia, joiden on katsottu kuuluvan kunkin jäsenmaan omaan strategiseen suunnitteluun ja joihin tämän vuoksi ei ole mahdollista soveltaa yhteisölainsäädäntöä. Strategisten suunnitelmien ja ohjelmien on katsottu eroavan direktiivissä tarkoitetuista suunnitelmista ja ohjelmista siinä, että ne eivät varsinaisesti luo puitteita yksittäisten hankkeiden hyväksymismenettelyille eivätkä ne yleensä perustu lakiin, asetukseen tai hallinnolliseen määräykseen.

Suomen YVAL:ssa ei ole tehty eroa erityyppisten suunnitelmien ja ohjelmien välillä vaan mahdollisten ympäristövaikutusten merkittävyys on ainoa soveltamiskriteeri. Työryhmän teettämässä selvityksessä on tunnistettu yli 220 suunnitelma- tai ohjelmatyyppiä. Suunnitelmien ja ohjelmien lukumäärä on moninkertainen, mm. koska monien suunnitelma- ja ohjelmatyyppien osalta kunta- tai alueviranomaiset valmistelvat kukin oman suunnitelmansa tai ohjelmansa.

Taulukko 2. Soveltamisalavaihtoehtojen erot ympäristövaikutusten suhteen arviointikriteerien avulla tarkasteltuina.

Kriteeri	SEA-direktiivin mukainen soveltamisala	Osittain kansallisesti laajennettu soveltamisala	Soveltamisala vastaa YVAL 24 §
Kohdentuminen	Vaikutukset kohdentuvat direktiivin määrittelemälle soveltamisalalle. Koska kaikkia suunnitelmia ja ohjelmia ei voida etukäteen tunnistaa yksiselitteisesti, on välttämätöntä sisällyttää mahdollisuus tapauskohtaiseen harkintaan. Soveltamisala rajaa kuitenkin pois ympäristöllisesti merkittäviä suunnitelmia ja ohjelmia.	Soveltamisalan osittainen laajennus mahdollistaisi direktiivin vaatimusten ja niistä johtuvien ympäristövaikutusten kohdentamisen myös sellaisiin suunnitelmiin ja ohjelmiin, joiden yhteys hankepäätöksiin on epäsuora tai joilla ei ole säädöspohjaa.	Soveltamisalan laajennus YVAL 24 § mukaisesti merkitsisi direktiivin mukaisen vaatimusten ja niistä johtuvien ympäristövaikutusten kohdentamisen hyvin laajaan kirjoon suunnitelmia ja ohjelmia.
Vaikuttavuus	Johtuen siitä, että direktiivin soveltamisala on määritelty EU-kompromissina ympäristön kannalta tärkeitä strategisia suunnitelmia ja ohjelmia on soveltamisalan ulkopuolella.	Laajentamalla soveltamisalaa kansallisesti olisi mahdollista lisätä arvioinnin kattavuutta. Olennaiseksi kysymykseksi nousee silloin se, missä määrin direktiivin mukaiset menettelylliset ja sisällölliset vaatimukset ovat ympäristöllisen vaikuttavuuden edellytyksiä. YVAL 24 § on sovellettu varsin vaihtelevasti eri hallinnonaloilla. Täsmällisemmällä menettelyllisillä ja sisällöllisillä vaatimuksilla olisi mahdollista jossain määrin lisätä arvioinnin ympäristöllistä vaikuttavuutta.	
Ympäristöllinen joustavuus	Koska ympäristöarviointi on sisällöllisesti joustava, arviointivaatimus mahdollistaa uusien ympäristönäkökohtien käsittelemistä tarpeen vaatiessa soveltamisalan puitteissa.	Laajentamalla soveltamisalaa olisi mahdollista soveltaa sisällöllisiä vaatimuksia myös sellaisiin suunnitelmiin ja ohjelmiin, jotka eivät ole direktiivin soveltamisalan piirissä.	Soveltamalla SEA-direktiivin vaatimuksia kaikkiin niihin suunnitelmiin ja ohjelmiin, joita YVAL 24 § koskee varmistettaisiin arvioinnin menettelyllinen ja sisällöllinen minimitaso, mikä parantaisi edellytyksiä ottaa huomioon uusia ympäristönäkökohtia.
Ympäristöllinen kestävyys	Harkinnanvarainen soveltaminen mahdollistaa arviointivaatimusten ulottamisen uusiin toistaiseksi tunnistamattomiin suunnitelmiin ja ohjelmiin direktiivin soveltamisalalta, mutta ei sen ulkopuolelta. Mikäli ilmenee, että nämä ovat ympäristöllisesti merkittäviä mutta että niiden arviointi ei toteudu YVAL 24 §:stä huolimatta, voidaan joutua tarkistamaan lainsäädäntöä	Laajentamalla soveltamisalaa voidaan varmistaa, että suurempi joukko suunnitelmia ja ohjelmia tulee direktiivin vaatimuksia täyttävän arvioinnin piiriin.	Soveltamalla direktiivin vaatimuksia kaikkiin YVAL 24 § tarkoittamiin suunnitelmiin ja ohjelmiin varmistetaan arvioinnin minimitaso. On kuitenkin todennäköistä, että vaatimusten toteuttaminen näin on ympäristön kannalta osittain yhdenkään tai jopa haitallista, koska se vie huomion ja resursseja tärkeimpien suunnitelmien ja ohjelmien arvioinnilta.

Kaikilla työryhmän tunnistamilla suunnitelmilla ja ohjelmilla ei ole YVAL 24 § tarkoittamia merkittäviä ympäristövaikutuksia. Osassa YVAL 24 § tarkoittamissa suunnitelmissa ja ohjelmissa arviointi on perustellusti hyvin kevyt. Laajentamalla direktiivin mukaisen ympäristöarvioinnin soveltamisalaa kohti YVAL 24 § tarkoittamaa soveltamisalaa lisättäisiin yleisesti ympäristönäkökulmien tarkastelua suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa. Ongelmana on, että saavutettava lisätarkastelu olisi ympäristölliseltä vaikuttavuudeltaan osittain heikkoa (taulukko 2).

Taloudelliset vaikutukset

SEA-direktiivin ja -pöytäkirjan mukaisten arviointivelvoitteiden kustannukset kohdistuvat ensisijaisesti viranomaisiin. Tarkkoja määrällisiä arvioita direktiivin toimeenpanon kustannuksista ei voida antaa. Arviointivelvoitteen toteuttamisen välittömistä kustannuksista on vain yleispiirteisiä tietoja. Kustannukset ovat Suomessa vaihdelleet muutamista tuhansista euroista noin 100 000 euroon. Ne ovat kuitenkin yleensä murto-osa kaikista suunnitelman tai ohjelman valmistelu- ja toimeenpanokustannuksista. Suurin osa kustannuksista on aiheutunut laadittavista selvityksistä. SEA-direktiivi ei merkittävästi lisää selvityskustannuksia, koska selvityksiä on edellytetty jo YVAL 24 § perusteella. Lisäkustannukset liittyvät menettelyllisiin vaatimuksiin, mukaan lukien mahdollisten valtioiden rajat ylittävien vaikutusten tarkastelun kustannukset.

Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen osaaminen vaikuttaa kustannuksiin. Jos suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaava viranomainen kykenee itse tekemään suurimman osan arvioinnista ja sisällyttämään sen muuhun valmistelutyöhön, arvioinnin aiheuttama kustannuslisäys on pieni. Esimerkiksi kaavoituksessa arviointi sisältyy jo nykyiseen normaaliin kaavoitusprosessiin. Jos sen sijaan koko arviointityö teetetään erillisenä tehtävänä ulkopuolisella taholla, välittömät kustannukset voivat olla merkittävät.

Muiden viranomaisten tarve saada asiantuntijatukea ympäristö- ja terveysviranomaisilta kasvaa todennäköisesti, mikä edellyttää ympäristö- ja terveysviranomaisilta riittävästi resursseja antaa lausuntoja ja osallistua neuvotteluihin muiden viranomaisten kanssa. Osittain tätä työtä tehdään jo voimassa olevan lainsäädännön puitteissa, mutta toiminnan systematisointi voi edellyttää resurssien kohdentamista näihin tehtäviin.

Arviointi voi säästää kustannuksia, kun vaikutuksia ennakoidaan ja vaihtoehtoja tarkastellaan nykyistä järjestelmällisemmin valmistelun aikana. Tämä mahdollistaa parempien ja edullisempien ratkaisujen löytämisen ja haitallisten vaikutusten välttämisen. Näistä kustannussäästöistä ei ole käytettävissä tietoa. Sen sijaan tiedetään, että ennakoimattomat seuraukset voivat aiheuttaa varsin merkittäviä kustannuksia sekä hallinnolle että yksityisille toimijoille.

Arviointivelvoitteiden täsmällisempi muotoilu kuin YVAL 24 § voi lisätä arviointeihin erikoistuvien yritysten työtilaisuuksia. Arviointimetodiikan kehittäminen voi myös tarjota tutkimus- ja kehitystyölle mahdollisuuksia. Koska SEA-direktiivin mukaisen ympäristöarvioinnin tulee toteutua koko EU:ssa, vaatimusten toimeenpano antaa myös suomalaisilla yrityksillä mahdollisuuksia vientitoimintaan.

Vaikka ei voida esittää absoluuttisia lukuja kustannusten suuruudesta voidaan tunnistaa eroja vaihtoehtojen välillä arviointikriteerien avulla (taulukko 3).

Taulukko 3. Soveltamisalavaihtoehtojen väliset erot taloudellisten vaikutusten suhteen arviointikriteerien valossa

Kriteeri	SEA-direktiivin mukainen soveltamisala	Osittain kansallisesti laajennettu soveltamisala	Soveltamisala vastaa YVAL 24 §
Kustannusvaikuttavuus	Suunnittelun ja muiden yhteiskunnallisten toimenpiteiden valmistelun etukäteisarviointia on korostettu useassa yhteydessä. Vaihtoehdossa edellytetään, että arvioidaan suunnitelmia ja ohjelmia, joilla on todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia jolloin kustannukset kohdistuvat vaikuttavuudeltaan merkittäviin toimenpiteisiin.	Osa suunnitelmista ja ohjelmista, joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia, jää SEA-direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle. On kuitenkin työryhmän työssä osoittautunut erittäin vaikeaksi yksiselitteisesti tunnistaa etukäteen sellaisia suunnitelmia ja ohjelmia, joille tämän vuoksi tulisi asettaa SEA-direktiivin mukainen arviointivelvoite. Soveltamisalan laajentaminen voi osin parantaa säännösten kustannusvaikuttavuutta, mutta myös heikentää sitä kohdistamalla direktiivin mukaisia arviointivaatimuksia ja niistä johtuvia kustannuksia sellaisiin suunnitelmiin ja ohjelmiin, joissa lisäpanostuksesta ei ole vastaavaa hyötyä. Tämä ongelma kasvaa, jos kansallinen soveltamisala lähestyy YVAL 24 § mukaista soveltamisalaa.	
Taloudellinen oikeudenmukaisuus	Arviointivelvoite kohdistuu suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavaan. Arvioinnista saatava hyöty kohdistuu yleisesti ympäristöön ja niihin, joihin suunnitelma tai ohjelma vaikuttaa asettaessaan puitteet lupien tai vastaavien päätösten hyväksymiselle.	Soveltamisalan laajennus ei muuta kohdentamisen periaatteita. Osa suunnitelmista tai ohjelmista vastaavista viranomaisista voi kuitenkin pitää kohdentamista epäoikeudenmukaisena, jos se aiheuttaa merkittäviä lisäkustannuksissa sellaisten suunnitelmien ja ohjelmien valmistelutyössä, jossa ympäristökysymyksiä ei ole mielekästä tarkastella SEA-direktiivin edellyttämässä menettelyssä. Ongelma korostuu soveltamisalan lähestyessä YVAL 24 § mukaista soveltamisalaa.	
Taloudellinen joustavuus	SEA-direktiivi mahdollistaa taloudellisesti joustavia ratkaisuja ja asiaan on kiinnitetty huomiota säännöksissä. Mitä laajempi soveltamisala on sitä joustavampia ratkaisuja on luotava, mikä voi johtaa epäselviin velvoitteisiin soveltamisalan laajentuessa.		
Taloudellinen ennakoitavuus	Kun arviointivelvoite on tunnistettu arvioinnin edellyttämät resurssi-vaatimukset ovat ennakoitavissa tapauskohtaisesti. Harkinnanvaraiseen soveltamiseen voi kuitenkin liittyä eräitä ennakointivaikeuksia.	SEA-direktiiviä laajemman soveltamisalan edellyttämät joustavat vaatimukset voivat vähentää taloudellista ennakoivuutta, koska mahdollisuudet kiistoihin vaatimusten tulkinnoista kasvavat. Laajennettu soveltamisala lisää todennäköisesti tapauskohtaista soveltamista, mikä vähentäisi taloudellista ennakoivuutta.	
Taloudellinen kestävyys	Kun soveltamisala on määritelty mahdollisimman selväpiirteiseksi syntyy samalla edellytyksiä SEA-direktiivin vaatimusten sisällyttämiseksi suunnitelmien ja ohjelmien valmisteluprosesseihin, mikä on omiaan laskemaan arvioinnin kustannuksia.	Mitä laajempi soveltamisala on, sitä enemmän se koskee viranomaisia, jotka joutuvat toteuttamaan SEA-direktiivin mukaisen arvioinnin verrattain harvoin. Näiden osalta toiminnan rationalisointia ei kyetä tekemään. On myös mahdollista, että arvioinnissa tehdään muotovirheitä, jotka voivat nostaa kustannuksia merkittävästi valitusprosessien takia. Potentiaalinen ongelma kasvaa soveltamisalan laajentuessa kohti YVAL 24 § mukaista soveltamisalaa.	

Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarviointivelvoitteet koskevat viranomaisia. Arvioinnin toteuttaminen edellyttää suunnitelmia ja ohjelmia valmistelevalta osaamista ja aikaa paneutua arviointikysymyksiin. Tämä lisää ympäristöasiantuntemuksen merkitystä organisaatioissa ja voi myös edellyttää valmistelutyön organisointia uudella

tavalla sekä valmisteluresurssien kohdentamista arviointitehtäviin. Muiden viranomaisten tarve saada asiantuntijatukea ympäristö- ja terveysturvaviranomaisilta sekä tietoa toisiltaan kasvaa todennäköisesti, mikä syventää ja monipuolistaa yhteistyötä viranomaisten välillä suunnitelmien ja ohjelmien valmistelutyössä.

Arviointivelvoitteet eivät juurikaan muuta viranomaisten välisiä suhteita. Velvoitteen toteuttaminen ehdotuksen mukaan ei edellytä uusien viranomaisorganisaatioiden perustamista tai vastuusuhteiden muuttamista. Arviointien laadunvalvontaa varten ei ehdoteta erillistä järjestelmää vaan laadunvalvonta perustuu kukin ministeriön toimialallaan harjoittamaan ohjaukseen sekä yleiseen tutkimus- ja kehittämistoimintaan, jossa tarkastellaan arviointitoiminnan vaikutuksia ja vaikuttavuutta. SEA-direktiivin edellyttämää seurantaa varten ei ehdoteta uutta järjestelmää vaan tarkoitus on tukeutua olemassa oleviin seurantoihin ja niiden kehittämiseen siten, että ne toteuttavat SEA-direktiivin vaatimukset.

Soveltamisalavaihtoehdot heijastuvat eräiltä osin organisaatio- ja henkilöstövaikutuksiin (taulukko 4). Yleisesti vaikutukset korostuvat soveltamisalan laajentamisessa.

Taulukko 4. Soveltamisalavaihtoehtojen väliset erot organisaatio- ja henkilöstövaikutusten suhteen arviointikriteerien valossa

Kriteeri	SEA-direktiivin mukainen soveltamisala	Osittain kansallisesti laajennettu soveltamisala	Soveltamisala vastaa YVAL 24 §
Hyväksyttävyyden hallinnossa ja hallinnollinen selkeys	Mahdollisimman yksiselitteisesti määritelty soveltamisala, joka vastaa SEA-direktiivin ja pöytäkirjan soveltamisalaa lisää hyväksyttävyyttä.	Koska laajennus todennäköisesti lisää sellaisten rajatapausten määrää, joihin ei voi hakea varmistusta, EY-tuomioistuimesta hyväksyttävyyden heikkenee.	Laajuudestaan huolimatta soveltamisala on periaatteessa selkeä. Ongelmana on, että laajuuden seurauksena SEA-direktiivin mukainen arviointivelvoite voi koskea myös sellaisia suunnitelmia ja ohjelmia, joiden valmistelu ei siitä hyödy. Tämä vähentää hyväksyttävyyttä.
Hallinnollinen joustavuus	Harkinnanvarainen soveltamismahdollisuus ja YVAL 24 § yleisvelvoite on joustava ratkaisu.	Pakollisen SEA-direktiivin mukaisen arviointivelvoitteen laajentaminen vähentää joustavuutta.	Ratkaisu ei ole joustava vaan edellyttää SEA-direktiivin mukaisen menettelyn kaavamaisista soveltamista.
Hallinnollinen ennakoitavuus	Harkinnanvaraisuus soveltamisessa vähentää jossain määrin ennakoivuutta.	Soveltamisalan kansallinen laajentaminen vähentää ennakoivuutta, koska vertailukelpoisuus muiden jäsenmaiden ratkaisuihin vähenee.	Arviointivaatimus on periaatteessa helposti ennakoitavissa, mutta kiistaa käydään mahdollisten ympäristövaikutusten merkittävydestä, mikä vähentää ennakoivuutta.

Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

SEA-direktiivi ja -pöytäkirja tähtäävät kansalaisten osallistumismahdollisuuksien parantamiseen. Vaatimukset, jotka edellyttävät suunnitelmien ja ohjelmien valmistelun avoimuuden lisäämistä, palvelevat tätä tarkoitusta. Epäsuorasti myös viranomaisten välisten neuvotteluiden korostuminen parantaa kansalaisten asemaa, kun suunnitelmia ja ohjelmia arvioidaan entistä tarkemmin jo valmisteluvaiheessa.

Ympäristöarvioinnissa olisi mahdollista korostaa voimakkaasti kuulemista menettelyä siten kuin on säädetty MRL:ssä. MRL:n mukaista menettelyä ei kuitenkaan ole pidetty tarkoituksenmukaisena yleisesti sovellettuna. Sen sijaan on korostettu laajan kuulemisen hyödyllisyyttä ja innovatiivisten keinojen käyttöä.

Soveltamisalan laajennus SEA-direktiivin edellyttämästä soveltamisalasta lisää mahdollisuuksia osallistua lakisääteiseen menettelyyn. SEA-direktiivin mukaisen menettelyn laaja käyttö voi kuitenkin aiheuttaa osallistumisväsymistä, jos menettelyä käytetään myös sellaisten suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa, jossa vapaa-uoitoisempi osallistumismahdollisuuksien tarjoaminen olisi tarkoituksenmukaisempi (taulukko 5).

Taulukko 5. Soveltamisalavaihtoehtojen väliset erot vaikutuksissa eri kansalaisryhmien asemaan arviointikriteerien valossa

Kriteeri	SEA-direktiivin mukainen soveltamisala	Osittain kansallisesti laajennettu soveltamisala	Soveltamisala vastaa YVAL 24 §
Yhteiskunnallinen hyväksyttävyyys	Arviointivelvoitteella on laaja yhteiskunnallinen hyväksyntä. Tähän viittaavat EU-parlamentin kannanotot direktiivin valmistelussa ja kansalliset kannanotot vaikutusarviointien ja suunnittelun laadun kehittämiseksi.	Yhteiskunnallinen hyväksyttävyyys on saavutettavissa ratkaisuille, jotka kohdistuvat selvästi ympäristövaikutuksiltaan merkittäviin suunnitelmiin ja ohjelmiin.	Periaatteellisella tasolla hyväksyttävyyys on saavutettavissa, mutta kaikkien SEA-direktiivin vaatimusten lakisääteinen soveltaminen kaikkiin YVAL 24 § mukaisiin suunnitelmiin ja ohjelmiin vähentää hyväksyttävyyttä, jos ilmenee, että kyseessä on hallinnollinen vaatimus, joka ei tuo lisäarvoa suunnitteluun.
Avoimuus ja osallistumismahdollisuudet	SEA-direktiivin mukaiset menettelyt varmistavat avoimuuden ja osallistumismahdollisuudet YVAL 24 § paremmin.	Soveltamisalan merkittävä laajentaminen johtaa siihen, että SEA-direktiivin edellyttämiä menettelyjä sovelletaan myös sellaisiin suunnitelmiin ja ohjelmiin, joihin muu kevyempi menettely on perustellumpi valmistelun sekä suunnitelman tai ohjelman luonteen vuoksi. Läpinäkyvyyden lisääminen siitä mitä julkisuuslaki jo edellyttää ei näissä tapauksissa paranna osallistumismahdollisuuksia.	
Oikeudenmukaisuus	SEA-direktiivin mukainen arviointivelvoite kohdistuu suunnitelmia ja ohjelmia valmisteleviin viranomaisiin ja arvioinnin hyödyt laajasti yhteiskuntaan. Julkisuus ja läpinäkyvyys rajoittaa mahdollisuuksia suunnata yhteiskunnallisia resursseja epäoikeudenmukaisesti.	Yleiset periaatteet puoltavat SEA-direktiivin kaltaisten arviointivelvoitteiden laajentamista kaikkiin YVAL 24 § tarkoitamiin suunnitelmiin ja ohjelmiin. Ongelmana on, että menettelyllisiä vaatimuksia sovelletaan silloin myös sellaisiin suunnitelmiin ja ohjelmiin, jossa SEA-direktiivin mukainen arviointimenettely voisi olla rasite ilman vastaavaa hyötyvaikutusta oikeudenmukaisuusnäkökulmasta katsottuna.	

Vaikutukset suunnittelukäytäntöihin

Yhteiskunnallisen suunnittelun kehittämisessä vaikutusten mahdollisimman hyvä ennakointi on keskeistä. SEA-direktiivissä on tunnistettu joukko yhteiskunnallisen suunnittelun alueita, joissa on nähty, että ympäristövaikutusten parempi ennakointi on erityisen tärkeää. Tarve ei kuitenkaan rajoitu direktiivissä tunnistettuihin suunnitelmiin ja ohjelmiin. Tämän vuoksi YVAL 24 § määrittelemä yleisvelvoite on syytä säilyttää.

Soveltamisalaa koskevat vaihtoehdot eroavat toisistaan ennen kaikkea siinä kuinka paljon nykykäytäntöä on muutettava SEA-direktiivin vaatimusten seurauksena. Mitä laajemmaksi soveltamisala säädetään, sitä vaikeampaa on edellyttää yhdenmukaista menettelyä (taulukko 6).

Taulukko 6. Soveltamisalavaihtoehtojen väliset erot vaikutuksissa suunnittelukäytäntöihin arviointikriteerin valossa

Kriteeri	SEA-direktiivin mukainen soveltamisala	Osittain kansallisesti laajennettu soveltamisala	Soveltamisala vastaa YVAL 24 §
Vaikutus suunnitteluun ja vaikuttavuus suunnittelun kehittämisessä	Monien SEA-direktiivin määrittelemien suunnitelmien ja ohjelmien valmistelu perustuu käytäntöihin, jotka nykyisessä muodossaan täyttävät merkittävän osan direktiivin vaatimuksista ja kehittämistarpeet ovat verrattain helposti tunnistettavissa.	Soveltamisalan merkittävä laajennus edellyttää eräissä tapauksissa suunnitelmien ja ohjelmien valmistelun huomattavaa muuttamista. On tapauksia, joissa tämä on perusteltua, mutta on myös erityisesti strategisia suunnitelmia ja ohjelmia, joihin SEA-direktiivin edellyttämät menettelylliset vaatimukset sopivat huonosti. Näissä tapauksissa suunnittelu voi jopa heiketä, erityisesti jos jätetään suunnitelma tai ohjelma kokonaan laatimatta julkisena asiakirjana arviointivelvoitteen välttämiseksi.	

Johtopäätökset soveltamisalaa koskevien vaihtoehtojen arvioinnista

Pyrkimys edistää myönteisten ympäristövaikutusten syntymistä, hyvien osallistumismahdollisuuksien kehittymistä ja suunnitelmien ja ohjelmien valmistelun avoimuutta puoltaisi mahdollisimman laajaa soveltamisalaa. SEA-direktiivin mukaisen vaatimusten soveltamisalan laajentaminen yli sen, minkä direktiivi edellyttää, vähentäisi kuitenkin hallinnollista selkeyttä ja aiheuttaisi kustannuksia, joiden ympäristöllinen vaikuttavuus olisi kyseenalainen. Ratkaisu vähentäisi myös joustavuutta.

Yhdistelmä, jossa nykyisen kaltainen YVAL 24 § säädös säilytetään ja jossa SEA-direktiivin mukaisia vaatimuksia sovelletaan mahdollisimman tarkasti direktiiviin määrittelemällä soveltamisalalla, näyttäisi toteuttavan direktiivissä asetetut ja yleiset suunnitelmien ja ohjelmien valmistelun kehittämistavoitteet mahdollisimman joustavasti. Koska direktiivi edellyttää mahdollisuuksia soveltaa arviointia myös muihin kuin etukäteen tunnistettuihin suunnitelmiin ja ohjelmiin, on tarkoituksenmukaista osoittaa tämä harkintatehtävä suunnitelmien ja ohjelmien valmistelusta vastaaville viranomaisille. Harkintatehtävä on uusi ja voi vähentää jossain määrin suunnitelmien ja ohjelmien valmistelun kustannusten ennakkoivuutta. Se on kuitenkin sopusoinnussa yleisten suunnitelmien ja ohjelmien valmistelun laatutavoitteiden kanssa, joissa korostetaan ennakoarvioinnin merkitystä ja organisaatioiden omaa vastuuta toiminnan ohjauksessa.

Harkintavelvoitteen osoittaminen suunnitelmien ja ohjelmien valmistelusta vastaaville viranomaisille mahdollistaa käytännössä SEA-direktiivin ja -pöytäkirjan mukaisen arvioinnin toteuttamisen myös muiden kuin SEA-direktiivin ja -pöytäkirjan tarkoittamien suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa silloin, kun se on tarkoituksenmukaista.

Mikäli myöhemmin osoittautuu, että Suomessa valmistellaan suunnitelmia ja ohjelmia, joilla on merkittäviä ympäristövaikutuksia, mutta joiden arviointi jää selvästi puutteelliseksi YVAL 24 § vastaavan säännöksen vaatimuksista huolimatta, tulisi harkita soveltamisalan laajentamista. Tämän vuoksi lainsäädännön toimeenpanoa on aktiivisesti seurattava ja arvioitava.

Asetusluonnokseen mahdollisesti sisällytettävien suunnitelmien ja ohjelmien arviointitarpeen tarkastelua

Johdanto

Tässä muistiossa pohditaan suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annettavassa asetuksessa mahdollisesti lueteltavien suunnitelmien ja ohjelmien arviointitarpeen määräytymistä niiden säädöstaustan, sisällön, ohjausvaikutuksen, hankekytkennän ja vaikutusten todennäköisyyden ja kohdentumisen perusteella. Tarkasteluja suunnitelmia ja ohjelmia ovat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, vesienhoitosuunnitelma ja toimenpideohjelma, valtakunnallinen ja alueellinen jätesuunnitelma, Pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelma, maakuntaohjelma, maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma, saaristo-ohjelma ja luonnonsuojeluohjelma.

Yhteenveto

Suunnitelman tai ohjelman sisällölle laissa tai asetuksessa säädetyistä vaatimuksista

Lainsäädännössä on asetettu yksityiskohtaiset sisältövaatimukset maakuntaohjelmille. Vastaavan tasoisia vaatimuksia tultaneen asettamaan myös vesienhoitosuunnitelmille ja toimenpideohjelmille. Hieman yleisemmät, sisältövaatimukset koskevat luonnonsuojeluohjelmia. Yleisiä, mutta kuitenkin suunnitelman tai ohjelman hankekytkennän kannalta suuntaa antavia sisältövaatimuksia on asetettu valtakunnallisille alueidenkäyttötavoitteille sekä valtakunnallisille ja alueellisille jätesuunnitelmille. Maaseutupoliittista kokonaisuohjelmaa ja saaristo-ohjelmaa koskevat sisältövaatimukset ovat väljät eikä YTV:n alueen liikennejärjestelmäsuunnitelmalle ole asetettu lainkaan sisältövaatimuksia.

Suunnitelman tai ohjelman ohjausvaikutus ja hankekytkennän todennäköisyys

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ohjaavat hankkeita ja toimintaa pääasiassa maakuntakaavojen ja kuntien kaavojen kautta. Valtion eri viranomaisten toiminnan tulee tukea ja edistää tavoitteiden toteutumista. Tavoitteet sisältävät joitakin yksittäisiä hankkeita koskevia vaatimuksia. Tavoitteita tarkistettaessa hankekytkentä saattaa olla nykyistä väljempi tai tiukempi, mutta tavoitteiden luonne edellyttäneen kuitenkin hankkeiden tai ainakin hankeryhmien ohjausta. Ohjausvaikutus toteutuu edelleen pääasiassa kaavoituksen kautta.

Vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat toteutuvat pääasiassa hankkeiden lupamenettelyjen ja lainsäädännön muutosten kautta. Käytännössä ne ohjaavat myös viranomaisten toiminnan suunnittelua ja ratkaisuja ohjaus- ja edistämistehtävissä ja rahoituksen myöntämisessä hankkeille. on todennäköistä, että sekä suunnitelmalla että ohjelmalla on ennalta arvioiden merkittävä hankkeiden lupa- ja hyväksymispäätöksiä sekä toimintaa ohjaava vaikutus.

Valtakunnallisen jätesuunnitelman ohjausvaikutus toteutuu pääasiassa lainsäädännön valmistelun ja erityyppisen suunnittelun, selvitysten ja tutkimusten kautta ja näin ohjaa voimavarojen kohdentumista. Se luo myös jossain määrin puitteita

hankkeille erityisesti sitä kautta, että ympäristönsuojelulaki edellyttää suunnitelman huomioon ottamista hankkeiden lupaharkinnassa. Alueellisten jätesuunnitelmien hankekytkentä on selkeämpi ja niillä on vastaava vaikutus hankkeiden lupaharkintaa. Suunnitelmien luonteen vuoksi alueellisten suunnitelmien hankekytkentä on melko hyvin ennakoitavissa. Valtakunnallinen suunnitelma painottuu enemmän poliittisluonteisiin linjauksiin ja sen hankekytkentä on heikommin ennakoitava.

Pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelma ohjaa sekä liikennemuotojen kehittämiseen liittyvää toimintaa että rahoitettavien hankkeiden valintaa. Vaikka suunnitelman sisällöstä ei olekaan määräyksiä, on suunnitelman luonteen vuoksi ennakoitavissa hyvin, että suunnitelma luo puitteet hankkeiden hyväksymispäätöksille ja vaikuttaa voimavarojen kohdentamiseen.

Maakuntaohjelman toimeenpano tapahtuu vuosittaisten toteuttamissuunnitelmien kautta. Se ohjaa viranomaisten toimintaa ja vaikuttaa muiden aluetta koskevien suunnitelmien ja ohjelmien sisältöön. Ohjelma vaikuttaa konkreettisesti voimavarojen kohdentamiseen, toiminnan suuntaamiseen ja hankkeiden hyväksymispäätöksiin. Maakuntaohjelman hankkeita ohjaava vaikutus on hyvin ennakoitavissa.

Maaseutupoliittisen kokonaisohjelman ja saaristo-ohjelman ohjausvaikutus kohdistuu lainsäädännön ja rahoitusmuotojen kehittämiseen sekä muiden ohjelmien ohella lähinnä viranomaisten toiminnan suunnitteluun ja toiminnan ohjaukseen. Saaristo-ohjelma ohjaa jossain määrin myös hankeryhmiä. Ohjelmien vaikutus painottuu hallinnon voimavarojen kohdentamiseen ja monipuoliseen toimintaedellytysten parantamiseen saaristossa ja maaseudulla. Hankekytkentä ei ole varmuudella ennakoitavissa säädösten väljyyden ja ohjelmien luonteen takia. Saaristo-ohjelma kohdistuu rajatummalle alueelle kuin maaseutuohjelma, joten se vahvistaa hankekytkennän todennäköisyyttä.

Luonnonsuojeluohjelmat asettavat kohdealueilla reunaehdoja hankkeiden toteuttamiselle ja toiminnalla. Niillä on ennalta arvioiden vaikutusta hankkeiden lupa- ja hyväksymispäätöksiin.

Ympäristövaikutusten todennäköinen merkittävyys ja kohdentuminen

Kaikilla tässä käsitellyillä suunnitelmilla ja ohjelmilla on ennalta arvioiden todennäköisesti merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) ja valtakunnallisen jätesuunnitelman vaikutus kohdistuu koko maahan, mutta VAT sisältää myös sellaisia tavoitteita, joiden vaikutus kohdistuu erityisille rajatuille alueille. Vaikutukset ovat osittain pysyviä tai todennäköisesti ainakin pitkäaikaisia.

Vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat laaditaan määritellyille vesienhoitoalueille. Niiden ympäristövaikutukset kohdistuvat erityisesti kuormitetuille vesistö- ja pohjavesialueille, joiden tilaa pyritään parantamaan. Vaikutukset ovat todennäköisesti pitkäaikaisia.

Maakuntaohjelman, alueellisen jätesuunnitelman tai YTV:n liikennejärjestelmäsuunnitelman vaikutukset kohdistuvat toisaalta koko suunnittelualueelle toisaalta joidenkin toimien osalta rajatuille alueille. Vaikutukset ovat osin pysyviä osin niiden kesto vaihtelee. Maakuntaohjelmalla on merkittävä vaikutus siihen, miten hyvin ympäristönäkökohdat otetaan huomioon kaikessa toiminnassa alueella ja miten maakunnan kestävää kehitystä edistetään.

Maaseutupoliittisen kokonaisohjelman ja saaristo-ohjelman vaikutukset kohdistuvat luonnonympäristön ja arvokkaan kulttuuriympäristön kannalta merkittäville alueille. Niillä on merkittävä vaikutus siihen, miten ympäristönäkökohdat otetaan huomioon kaikessa toiminnassa maaseudulla tai saaristossa ja miten toimenpiteet edistävät kestävään kehitystä kohdealueilla.

Luonnonsuojeluohjelmien vaikutukset kohdistuvat selkeästi rajatuille alueille ja vaikutukset ovat pitkäaikaisia.

Säädöstausta, sisältövaatimukset sekä hankeytykennän ja ympäristövaikutusten todennäköisyys ohjelmittain ja suunnitelmittain

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Säädökset joihin perustuu, mitä on säädetty sekä sisältövaatimukset:

MRL (132/1999)

4 § 4 mom.:

“Valtioneuvosto voi hyväksyä alueiden käyttöä ja aluerakennetta koskevia valtakunnallisia tavoitteita.”

3 luku

22 § Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

“Valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista päättää valtioneuvosto.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet voivat koskea asioita, joilla on:

- 1) aluerakenteen, alueiden käytön taikka liikenne- tai energiaverkon kannalta kansainvälinen tai laajempi kuin maakunnallinen merkitys;
- 2) merkittävä vaikutus kansalliseen kulttuuri- tai luonnonperintöön; tai
- 3) valtakunnallisesti merkittävä vaikutus ekologiseen kestävyYTEEN, aluerakenteen taloudellisuuteen tai merkittävien ympäristöhaittojen välttämiseen.

Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita annettaessa on otettava huomioon tämän lain yleiset tavoitteet ja 5 §:ssä säädetty alueiden käytön suunnittelun tavoitteet.”

23 § Tavoitteiden valmistelu

“Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden valmistelusta huolehtii asianomainen ministeriö yhteistyössä niiden muiden ministeriöiden, maakuntien liittojen ja muiden viranomaisten ja tahojen kanssa, joita asia koskee. Tavoitteiden valmistelun on perustuttava eri tahojen vuorovaikutukseen.”

24 § Tavoitteiden toteuttaminen ja huomioon ottaminen

“Valtion viranomaisten tulee toiminnassaan ottaa huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, edistää niiden toteuttamista ja arvioida toimenpiteidensä vaikutuksia aluerakenteen ja alueiden käytön kannalta.

Maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista.”

MRA (895/1999) 7 § Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden valmistelu

“Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden valmistelu tulee järjestää niin, että luodaan edellytykset asiasta käytävälle julkiselle keskustelulle ja vuorovaikutukselle.

Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita valmisteltaessa on niiden ympäristö- ja muut vaikutukset selvitettävä ja arvioitava riittävässä määrin.

Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskevasta ehdotuksesta on pyydettävä lausunto:

- 1) niiltä ministeriöiltä, alueellisilta ympäristökeskuksilta, maakuntien liitoilta ja muilta viranomaisilta, joita asia koskee;
- 2) niiltä kunnilta, joita asia erityisesti koskee;
- 3) ehdotuksen kannalta keskeisiltä valtakunnallisilta järjestöiltä.”

Suunnitelma tai ohjelma ja arvio sisällöstä:

Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista 30.11.2000.

Pääosa tavoitteista koskee koko maata ja ne ovat melko yleisiä. Mukana on kuitenkin alueellisesti kohdennettuja tavoitteita ja myös nimettyjä hankkeita. Hankkeista todetaan raportissa:

“Valtakunnallisilla alueidenkäyttötavoitteilla varaudutaan eräisiin valtakunnallisesti merkittäviin hankkeisiin niiden alueidenkäytöllisten tarpeiden osalta, mutta ei muutoin muodosteta kantaa hankkeiden toteuttamiseen. Yksilöimällä tietyt valtakunnallisesti merkittävät hankkeet voidaan varmistaa se, etteivät esimerkiksi yksittäiset kunnat toimillaan estä tai vaikeuta useiden kuntien tai maakuntien alueille ulottuvien yhteys- tai muun perusrakenteen verkostojen rakentamismahdollisuuksia. Tällaiset tavoitteissa yksilöidyt hankkeet toteuttavat valtakunnallisesti merkittävää yhteys- tai muuta tarvetta, mutta niiden toteuttamisen aikataulu, toteuttamistapa tai ylipäättänsä toteuttaminen saattavat olla vielä avoimia.”

Hankekytkennän ja ympäristövaikutusten merkittävyyden ennakoitavuus:

Tavoitteita tarkistettaessa sisältö muotoutuu tietojen ajantasaisuuden ja saatujen kokemusten mukaan. Hankekytkentä saattaa seuraavassa ohjelmassa olla nykyistä väljempi tai tiukempi, mutta tavoitteiden luonne edellyttäneen kuitenkin hankkeiden tai ainakin hankeryhmien ohjausta.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ympäristövaikutukset ovat merkittäviä.

Vesienhoidon järjestämisestä annetun lain (x) §:ssä tarkoitetut vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat:

Säädökset joihin perustuu ja mitä on säädetty sekä sisältövaatimukset

Laki ja asetus ovat valmisteilla. Laki tulee saattaa direktiivin mukaan voimaan 22.12.2003 mennessä. Vesipuidedirektiivi asettaa selkeitä sisältövaatimuksia vesienhoitosuunnitelmille ja toimenpideohjelmille ja niiden valmistelussa tehtävälle yhteistyölle ja kuulemisille. Lakiin ja asetukseen tullaan todennäköisesti sisällyttämään vesienhoitosuunnitelman ja toimenpideohjelman vaikutusten arviointia koskevat määräykset.

Suunnitelma tai ohjelma ja arvio sisällöstä:

Vesienhoitosuunnitelmaa tai toimenpideohjelmaa ei ole vielä tehty. Direktiivin mukaan ensimmäiset hoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat on laadittava 22.12.2009 mennessä. Suunnitelman sisällön kannalta oleellisia tehtäviä kuten vesien tilan määrittely tehdään direktiivin mukaan 22.12.2004 mennessä.

Hankekytkennän ja ympäristövaikutusten merkittävyyden ennakoitavuus:

Hankekytkentä on ennakoitavissa melko hyvin säädösten voimaantulon jälkeen. Suunnitelman ja ohjelman luonteen vuoksi niillä todennäköisesti tulee olemaan ainakin välillistä vaikutusta yksittäisten hankkeiden lupapäätöksiin ja niillä on vaikutusta hankeryhmien toteutustapaan.

Ympäristövaikutukset ovat merkittäviä.

Valtakunnallinen ja alueellinen jätesuunnitelma:

Säädökset joihin perustuu, mitä on säädetty sekä sisältövaatimukset

Jätelaki (1072/1993)

40 § Valtakunnallinen ja alueellinen jätesuunnitelma

“Tässä laissa ja sen nojalla säädettyjen ja määrättyjen tehtävien hoitamiseksi ja kehittämiseksi on ympäristöministeriön ja alueellisen ympäristökeskuksen laadittava jätteitä ja jätehuoltoa koskeva suunnitelma (valtakunnallinen ja alueellinen jätesuunnitelma). (24.1.1995/63)

Jätesuunnitelmassa on esitettävä jätteitä ja jätehuollon nykytilaa koskevat tiedot sekä asetetut kehittämistavoitteet ja niiden saavuttamiseksi tarpeelliset toimet.

Jätteiden siirtoja koskevan valtakunnallisen jätesuunnitelman osan ympäristöministeriö voi määrätä sitovasti noudatettavaksi.”

Ympäristönsuojelulaki 86/2000

50 § Eräiden suunnitelmien ja ohjelmien vaikutus

“Toiminta ei saa olla ristiriidassa 26 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin valtakunnallisiin suunnitelmiin ja ohjelmiin sisältyvien, toiminnanharjoittajaa sitovien velvoitteiden kanssa. Luvanvaraisen jätteen hyödyntämis- ja käsittelypaikan luvassa on otettava huomioon jätelain 40 §:n mukaiset jätesuunnitelmat. Luvassa on lisäksi otettava huomioon tarvittavissa määrin 26 §:n 1 momentin nojalla hyväksytyt muut suunnitelmat.”

Suunnitelma tai ohjelma ja arvio sisällöstä:

Valtakunnallinen jätesuunnitelma:

Valtioneuvosto hyväksyi vuoteen 2005 ulottuvan tarkistetun valtakunnallisen jätesuunnitelman 14.8.2002.

Valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa esitetyt tavoitteet ovat pääasiallisesti suunta-antavia eivätkä ne ole siten sellaisenaan oikeudellisesti sitovia. Toimenpiteinä on esitetty mm. säädöksiin tehtäviä muutoksia, koulutusta, selvityksiä, tutkimuksia ja vaikuttamista rahoitusjärjestelmiin. Tavoitteet ja toimenpiteet on kuitenkin esitetty siinä määrin konkreettisina, että niiden odotetaan antavan voimakkaita signaaleja yhteiskunnan eri toimijoille toimintansa suuntaamiseksi.

Jätteiden kansainvälisiä siirtoja koskeva osa valtakunnallista jätesuunnitelmaa voidaan erikseen hyväksyä valtioneuvostossa sekä määrätä sitovasti noudatettavaksi.

Alueelliset jätesuunnitelmat:

Ympäristökeskukset ovat vastanneet alueellisten jätesuunnitelmien tekemisestä. Ensimmäiset suunnitelmat tehtiin 1990-luvun puolivälissä ja nyt niitä ollaan tarkistamassa.

Alueelliset jätesuunnitelmat sisältävät jätepoliittisia tavoitteita sekä konkreettisia keinoja, joilla jätteiden syntymistä voidaan ehkäistä, jätteiden määrää ja haitallisuutta vähentää, jätteiden hyötykäyttöä edistää sekä jätehuolto järjestää asianmukaisesti aluetasolla. Niissä yhteys hankkeisiin on kiinteämpi kuin valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa. Alueellisilla jätesuunnitelmissa ei ole yhtenäistä hyväksymiskäytäntöä.

Hankekytkennän ja ympäristövaikutusten merkittävyyden ennakoitavuus:

Suunnitelmien luonteen vuoksi alueellisten suunnitelmien hankekytkentä on melko hyvin ennakoitavissa. Valtakunnallinen suunnitelma painottuu enemmän poliittisluonteisiin linjauksiin ja sen hankekytkentä on heikommin ennakoitava.

Sekä valtakunnallisen että alueellisten jättesuunnitelmien ympäristövaikutukset ovat merkittäviä.

Pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelma:

Säädökset joihin perustuu, mitä on säädetty sekä sisältövaatimukset

Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnasta annettu laki 1269/1996

2 § Tehtävät

“Yhteistyövaltuuskunnan tehtävänä on:

...

3) laatia pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmää ja joukkoliikennettä koskevia suunnitelmia ja edistää niiden täytäntöönpanoa;”

Suunnitelma tai ohjelma ja arvio sisällöstä

Pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelma on tehty viimeksi vuonna 2002. YTV:n hallitus teki 21.3.2003 sitä koskevan liikennejärjestelmäpäätöksen.

Liikennejärjestelmäsuunnitelma sisältää sekä eri liikennemuotojen strategiset kehittämissuunnitelmat että toteutettavat hankkeet. Suunnitelmasta on tehty korkeatasoinen vaikutusten arviointi.

Hankekytkennän ja ympäristövaikutusten merkittävyyden ennakoitavuus:

Luonteensa vuoksi suunnitelman hankekytkentä on ennakoitavissa hyvin. Ympäristövaikutukset ovat merkittäviä.

Maakuntaohjelma:

Säädökset joihin perustuu ja mitä on säädetty sekä sisältövaatimukset:

Alueiden kehittämislaki (602/2002)

5 § Alueiden kehittämisen suunnittelu

“Maakunnan tavoitellun alueellisen kehityksen osoittamiseksi maakunnan liitossa laaditaan maakuntasuunnitelma. Maakunnan kehittämistä varten laaditaan *maakuntaohjelma*, jossa esitetään maakunnan kehittämisen tavoitteet. Lisäksi alueiden kehittämistä varten laaditaan Euroopan yhteisön alueellisia rakennerahasto-ohjelmia.

Asianomainen ministeriö määrittelee hallinnonalaansa varten alueiden kehittämisen tavoitteet ja toimenpiteet osana ministeriön hallinnonalan suunnittelua. Valtioneuvosto päättää *valtakunnallisista alueiden kehittämisen tavoitteista*. Tavoitteiden toteuttamiseksi voidaan laatia erityisohjelmia.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen ohjelmien toteuttamista voidaan rahoittaa valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitettujen määrärahojen ja myönnettyjen valtuuksien rajoissa.”

10 § Maakuntaohjelma

“Maakunnan liitto laatii määräaikaisen maakuntaohjelman. Se sisältää maakunnan

mahdollisuuksiin ja tarpeisiin perustuvat kehittämisen tavoitteet, maakunnan kehittämisen kannalta keskeisimmät hankkeet ja muut olennaiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi ja suunnitelman ohjelman rahoittamiseksi. Lapin maakunnassa maakuntaohjelmaan sisältyy saamelaiskulttuuria koskeva osa.

Maakuntaohjelmaa laadittaessa otetaan huomioon maakuntasuunnitelma, valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet, hallinnonaloittainen alueiden kehittämisen suunnittelu ja maakuntaa koskevat muut tässä laissa tarkoitetut ohjelmat.

Maakuntaohjelma valmistellaan yhteistyössä valtion viranomaisten, kuntien ja alueiden kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen sekä muiden vastaavien tahojen kanssa. Lapin maakunnassa saamelaiskulttuuria koskevan osan valmistelee saamelaiskäräjät. Maakuntaohjelma laaditaan kunnanvaltuuston toimikausittain neljäksi vuodeksi. Maakuntaohjelman hyväksyy maakunnan liiton ylin päättävä toimielin. Maakuntaohjelmaa tarkistetaan tarvittaessa.

Valtion viranomaiset ottavat toiminnassaan huomioon maakuntaohjelmat, edistävät niiden toteuttamista ja arvioivat toimenpiteidensä vaikutuksia aluekehitykseen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä maakuntaohjelmaa laadittaessa noudatettavasta menettelystä ja aikataulusta.”

Valtioneuvoston asetus alueiden kehittämisestä 1224/2002

3 luku Maakuntaohjelma

5 § Maakuntaohjelman rakenne

“Maakuntaohjelma laaditaan maakuntasuunnitelmaan perustuen ja siinä tulee olla ainakin:

- 1) kuvaus maakunnan ja sen osien nykytilasta ja kehittämismahdollisuuksista, johon kuvaukseen sisältyy arvio maakunnan alueella toteutettujen ohjelmien vaikuttavuudesta;
- 2) maakunnan kehittämisen tavoitteet;
- 3) toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi sisältäen myös maakunnan kehittämisen kannalta keskeisimmät hankkeet;
- 4) arvio toimenpiteiden ja keskeisimpien hankkeiden rahoituksesta;
- 5) erityisohjelmien ja muiden maakunnan aluetta koskevien ohjelmien yhteensovitus;
- 6) tunnusluvut toimenpiteiden seurantaan varten;
- 7) kuvaus maakuntaohjelman valmisteluvaiheista ja valmisteluun osallistuneista tahoista.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetut toimenpiteet voidaan ryhmitellä toimintalinjoihin. Edellä 1 momentin 4 kohdassa rahoituksella tarkoitetaan valtion, kuntien ja muiden julkisyhteisöjen sekä yksityistä rahoitusta. Valtion rahoitus esitetään hallinnonaloittaisen jaon mukaan.”

6 § Maakuntaohjelman hyväksymisen aikataulu

“Maakuntaohjelma hyväksytään alueiden kehittämislain 10 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla kunkin valtuustokauden alkamista seuraavan vuoden loppuun mennessä. Maakuntaohjelma käsittää valtuustokauden toisen vuoden jälkeiset neljä vuotta.”

7 § Maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelman rakenne

“Maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmassa tulee olla ainakin:

- 1) maakuntaohjelman toteuttamisen painotukset ja toimintalinjat;
- 2) arvio maakuntaohjelman valtion rahoituksesta;

- 3) arvio maakuntaohjelman kuntarahoituksesta;
- 4) arvio maakuntaohjelman yksityisestä rahoituksesta;
- 5) erityisohjelmien rahoituksen suhde kokonaisrahoitukseen;
- 6) maakuntaohjelman ja erityisohjelmien toteuttamisen kannalta keskeiset hankkeet ja muut toimenpiteet;
- 7) kuvaus toteuttamissuunnitelman valmisteluvaiheista ja valmisteluun osallistuneista tahoista.

Edellä 1 momentin 1-5 kohdassa tarkoitettut seikat esitetään valtion talousarvion perusteella suoritettavaa alueellista jakoa varten ja soveltuvin osin sitä vuotta seuraavan vuoden valtion talousarviota koskevaa esitystä varten.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu arvio esitetään hallinnonaloittaisen jaon mukaisesti.”

Suunnitelma tai ohjelma ja arvio sisällöstä:

Ensimmäiset maakuntaohjelmat ovat valmistumassa. Em. sisältövaatimukset antavat kuvan ohjelmien sisällöstä.

Hankeytkenän ja ympäristövaikutusten merkittävyyden ennakoitavuus:

Hankeytkentä on selkeä ja se on hyvin ennakoitavissa. Maakuntaohjelma toteutetaan vuosittaisilla toteuttamissuunnitelmilla, jotka ovat luonteeltaan alueelle tärkeiden hankkeiden rahoitussuunnitelmia.

Ohjelman ympäristövaikutukset ovat todennäköisesti merkittäviä.

Maaseutupoliittinen kokonaisohjelma ja saaristo-ohjelma:

Säädökset joihin perustuu, mitä on säädetty sekä sisältövaatimukset

Alueiden kehittämislaki 12.7.2002/602

14 § Erityisohjelmat

“Valtakunnallisten alueiden kehittämisen tavoitteiden toteuttamiseksi voidaan laatia määräaikaista erityisohjelmia, jotka sovitetaan yhteen maakuntaohjelmien kanssa. Ohjelmat hyväksyy valtioneuvosto. Ohjelmia koskevia esityksiä voivat laatia kunnat tai muut julkisoikeudelliset yhteisöt, julkisoikeudelliset säätiöt taikka yksityisoikeudelliset yhteisöt tai säätiöt.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja erityisohjelmia ovat aluekeskusohjelma, *maaseutupoliittinen kokonaisohjelma*, osaamiskeskusohjelma ja *saaristo-ohjelma*. Niiden tavoitteista säädetään 15 §:ssä.

Valtioneuvosto voi 9 §:n nojalla tehdä päätöksen myös muista kuin 2 momentissa tarkoitetuista erityisohjelmista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä erityisohjelmien sisällöstä sekä niitä valmisteltaessa ja hyväksyttäessä noudatettavasta menettelystä.”

15 § Erityisohjelmien tavoitteet

“Aluekeskusohjelman tavoitteena on kehittää aluekeskusten vahvuuksia, erikoistumista ja yhteistyötä kaikki maakunnat kattavan verkoston vahvistamiseksi. Aluekeskukset muodostuvat toiminnallisesti yhtenäisistä, työssäkäyntiin, asumiseen sekä palvelujen tuottamiseen ja kysyntään perustuvista kaupunkiseuduista.

Maaseutupoliittisen kokonaisohjelman tavoitteena on uudistaa ja monipuolistaa elinkeinoja sekä turvata ja kehittää palveluja maaseudulla sovittamalla yhteen maaseutua koskevia eri hallinnonalojen toimenpiteitä.

Osaamiskeskusohjelman tavoitteena on parantaa kansainvälisesti kilpailukykyisen, korkeaa osaamista vaativan yritys- ja tutkimustoiminnan sijoittumisen ja kehittämisen edellytyksiä. Ohjelmalla tuetaan alueellista erikoistumista ja työnjakoa osaamiskeskusten välillä.

Saaristo-ohjelmaa toteutetaan saariston kehityksen edistämiseksi annetun lain (494/1981) 3 §:ssä tarkoitetussa saaristossa lain tavoitteiden edistämiseksi.”

Valtioneuvoston asetus alueiden kehittämisestä 19.12.2002 / 1224

4 luku Erityisohjelmat

9 § Erityisohjelmien sisältö

“Alueiden kehittämislain 14 §:ssä tarkoitetut erityisohjelmat sisältävät ohjelman tavoitteet ja rahoituksen määrä huomioon ottaen ne tarpeelliset seikat, joista säädetään tämän asetuksen 5 §:ssä.

Valtioneuvoston erityisohjelmaa koskeva päätös sisältää ohjelman toimeenpanosta vastaavan tahon.”

10 § Yhteistyöryhmien tehtävät

“Alueiden kehittämislain 17 §:ssä tarkoitetut yhteistyöryhmät valmistelevat erityisohjelmia koskevia ohjelmaesityksiä yhteistyössä niiden laatimiseen osallistuvien kanssa antamalla niistä lausunnon, suuntaavat, seuraavat ja arvioivat ohjelmatyötä sekä tekevät ehdotuksia ohjelmatyön rahoittamiseksi ja kehittämiseksi.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän osalta sovelletaan lisäksi, mitä siitä erikseen säädetään.”

Saaristo-ohjelmasta lisäksi:

Laki saariston kehityksen edistämiseksi 26.6.1981/494

2 § Lain tarkoitus (tämän voinee katsoa tavoitteeksi?)

“Valtion ja kuntien toimin on pyrittävä turvaamaan saariston kiinteä asutus luomalla väestölle riittävät mahdollisuudet toimeentuloon, liikkumiseen ja peruspalvelujen saantiin sekä suojaamaan saariston maisemakuvaa ja luontoa ympäristöhaitoilta.”

3 § (10.12.1993/1138) Saariston käsite

“Saaristoon katsotaan kuuluviksi sellaiset merialueen ja sisävesistöjen saaret, joihin ei ole kiinteää tieyhteyttä, sekä muut saaret ja mantereen alueet, jotka ovat muutoin olosuhteiltaan saaristoon verrattavissa.”

Suunnitelma tai ohjelma ja arvio sisällöstä:

Maaseutupoliittinen kokonaisohjelma:

Maaseutupoliittinen kokonaisohjelma vuosille 2001 – 2004 valmistui 10.11.2000. Seuraavan ohjelman valmistelu on aloitettu.

Ohjelma linjaa strategisella tasolla maaseudun kehittämistyötä ja sovittaa yhteen eri tahojen sekä hallinnon työtä että kansalaistoimintaa. Laajan toimenpidesuosituskirjon ohjausvaikutuksen määrittely yksiselitteisesti on vaikeaa. Pääosa ohjelman suosituksista on ehdotuksia uusiksi säädöksiksi, ohjelmiksi, tutkimuksiksi, selvityksiksi ja yhteistyöprojekteiksi. Ohjelmalla on vahva vaikutus maaseutupolitiikan kehitty-

miseen. Hankeytkentä on pääasiassa välillinen. Kyseessä on enemmänkin toiminnan kuin hankkeiden ohjaus.

Saaristo-ohjelma

Saaristo-ohjelma on valmistunut viimeksi 2003 (onko jo hyväksytty?).

Ohjelma linjaa sekä saariston että myös muun maaseudun ranta-alueiden liittyvien kehittämistyötä. Ohjelma on edellistä konkreettisempi, mikä selittyy sekä maantieteellisesti että aihealueenaan suppeammalla kokonaisuudella. Hankeytkentä on edellistä kiinteämpi ja ohjelma strategisten linjausten ohella ohjaa myös joidenkin hankeryhmien toteuttamista.

Hankeytkennän ja ympäristövaikutusten merkittävyyden ennakoitavuus:

Hankeytkentä ei ole varmuudella ennakoitavissa säädösten väljyyden ja ohjelmien luonteen takia. Saaristo-ohjelma kohdistuu rajatummalle alueelle kuin maaseutuohjelma, joten se vahvistaa hankeytkennän todennäköisyyttä. Kummankin ohjelman ympäristövaikutukset ovat todennäköisesti merkittäviä. Saaristo-ohjelman toimenpiteet kohdistuvat luonnoltaan herkille alueille, joten sen vaikutukset ovat todennäköisesti vielä merkittävämpiä kuin maaseutuohjelman.

Luonnonsuojeluohjelma:

Säädökset joihin perustuu ja mitä on säädetty sekä sisältövaatimukset

Luonnonsuojelulaki 20.12.1996/1096

2 luku Luonnonsuojelusuunnittelu

7 § Luonnonsuojeluohjelma

“Valtakunnallisesti merkittävien luonnonarvojen turvaamiseksi voidaan laatia luonnonsuojeluohjelmia, joilla alueita varataan luonnonsuojelutarkoituksiin.

Luonnonsuojeluohjelmasta on käytävä ilmi, millaisten toimenpiteiden on katsottava vaarantavan ohjelman tarkoituksen.”

8 § Luonnonsuojeluohjelman laatiminen ja hyväksyminen

“Luonnonsuojeluohjelman laatii ympäristöministeriö.

Luonnonsuojeluohjelmaa laadittaessa on niille, joiden etua tai oikeutta asia koskee, varattava tilaisuus tulla kuulluiksi. Luonnonsuojeluohjelman laatimisen käynnistyessä ympäristöministeriön on tiedotettava asiasta sillä tavoin, että luodaan edellytykset asiasta käytävälle julkiselle keskustelulle.

Luonnonsuojeluohjelman hyväksyy valtioneuvosto yleisistunnossa.”

9 § Luonnonsuojeluohjelman oikeusvaikutukset

“Valtioneuvoston hyväksymään luonnonsuojeluohjelmaan kuuluvalla alueella ei saa suorittaa sellaista toimenpidettä, joka vaarantaa alueen suojelun tarkoituksen (toimenpiderajoitus). Toimenpiderajoitus on voimassa mahdollisesta valituksesta huolimatta, jollei valitusviranomaisen toisin päättä.

Alueellinen ympäristökeskus voi myöntää luvan poiketa 1 momentissa tarkoitettusta rajoituksesta, mikäli suojelun tarkoitus ei mainittavasti vaarannu.

Valtion viranomaisen ja laitoksen on suunnitellessaan toimenpiteitään ja päättäessään niiden toteuttamisesta katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta luonnonsuojeluohjelman toteuttamista.”

Luonnonsuojeluasetus 14.2.1997/160

2 LUKU Luonnonsuojeluohjelmat

4 § Luonnonsuojeluohjelma

“Luonnonsuojeluohjelmassa on, sen lisäksi mitä luonnonsuojelulain 7 §:ssä säädetään, mainittava ohjelman tavoitteet ja suojelukohteiden valintaperusteet sekä määriteltävä siihen sisällytettävät alueet. Suojelukohteiden sijainti ja rajaukset on osoitettava tarpeellisin kartoin ja ohjelmaan on liitettävä selvitys sen taloudellisista ja sosiaalisista vaikutuksista.”

5 § Luonnonsuojeluohjelmaehdotuksesta pyydettävät lausunnot

“Luonnonsuojeluohjelmaa koskevasta ehdotuksesta on pyydettävä lausunto niiltä valtion viranomaisilta ja laitoksilta, joita asia koskee, asianomaiselta kunnalta ja maakunnan liitolta sekä valtakunnallisilta luonnon- ja ympäristönsuojelun alalla toimivilta kansalaisjärjestöiltä ja maanomistajien etua ajavilta yhteisöiltä.”

Suunnitelma tai ohjelma ja arvio sisällöstä:

Lain tarkoittamia luonnonsuojeluohjelmia ei ole vielä tehty.

Hankekytkennän ja ympäristövaikutusten merkittävyyden ennakoitavuus:

Hankekytkentä on ohjelman luonteen ja säädösten vuoksi hyvin ennakoitavista. Ympäristövaikutukset ovat merkittäviä.

Luettelo lakiehdotuksen valmistelun yhteydessä läpikäydyistä viranomaisten suunnitelmista ja ohjelmista

Luettelo sisältää ne kauppa- ja teollisuusministeriön (KTM), liikenne- ja viestintäministeriön (LVM), maa- ja metsätalousministeriön (MMM), oikeusministeriön (OM), valtioneuvoston kanslian, opetusministeriön (OPM), puolustusministeriön (PLM), sisäasiainministeriön (SM), sosiaali- ja terveysministeriön (STM), työministeriön (TM), ulkoasiainministeriön (UM), valtiovarainministeriön (VM) ja ympäristöministeriön (YM) hallinnonalan sekä kuntien ja maakunnan liittojen laatimat suunnitelmat ja ohjelmat, joiden arviointitarvetta työryhmä tarkasteli suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia koskevan lainsäädännön valmistelun yhteydessä. Suunnitelmat ja ohjelmat on listattu seuraavassa hallinnonaloittain. Tarkemmat tiedot pääosasta luettelon suunnitelmia ja ohjelmia löytyvät työryhmän työn tausta-aineistoksi teetetystä selvityksestä ”Julkishallinnon suunnitelmien ja ohjelmien kartoitus”, Diskurssi Oy, 2002. Julkaisu on pdf-muodossa ympäristöministeriön internetsivuilla <http://www.ymparisto.fi/poltavo/yva/seakart.pdf>.

KTM:n hallinnonalan suunnitelmat ja ohjelmat:

1. Ministeriön strategia ja sen päivitykset
2. Toiminta ja taloussuunnitelma
3. Teknologian, elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vuorovaikutus – tutkimusohjelma (Pro ACT)
4. Tekesin teknologiastrategia
5. Elinkeinopolitiikka uudessa taloudessa, 2001
6. Teollisuusstrategia, vuodelta 1993, teollisuuspoliittinen visio vuodelta 1996. Aikaisemmat elinkeinopolitiikan linjaukset
7. Yrittäjyysshanke
8. Yksityisten palvelujen kehittäminen – raportti talousneuvostolle
9. TE-keskusten toiminnan linjaukset
10. Suomen matkailupoliittiset linjaukset
11. Kansallinen kuluttajapoliittinen ohjelma
12. Valtioneuvoston energiapoliittinen selonteko, sisältää energiastrategian
13. Kansallinen ilmastostrategia
14. Energiansäästöohjelma, osa ilmastostrategiaa
15. Uusiutuvan energian edistämishjelma, osa ilmastostrategiaa
16. Sähkömarkkinoiden kehitystarpeet. (työryhmän loppuraportti)

LVM:n hallinnonalan suunnitelmat ja ohjelmat:

1. Toiminta- ja taloussuunnitelma
2. Kohti älykästä ja kestävää liikennettä 2025
3. Liikenteen toimintalinjat ympäristökysymyksissä
4. Joukkoliikenne - houkutteleva valinta
5. Toimenpideohjelma Suomen aseman hyödyntämiseksi Venäjän ulkomaankuljetusväylänä ja liiketoimintakeskuksena
6. Valtakunnallinen tieliikenteen turvallisuussuunnitelma
7. Uutta pontta pyöräilyyn - ehdotus pyöräilypoliittiseksi ohjelmaksi
8. Kävely osaksi liikennepoliittikkaa - ehdotus kävelypoliittiseksi ohjelmaksi
9. Tienpidon linjaukset 2015
10. Tiehallinnon toiminta- ja taloussuunnitelma

11. Tiehallinnon ympäristöpolitiikka ja ohjelma 2001-2005
12. Tielaitoksen liikenneturvallisuusohjelma 2005
13. Pääteiden kehittämisen toimintalinjat
14. Kaupunkiseutujen kehittämisen toimintalinjat
15. Tiehallinnon liikenteen hallinnan toimintalinjat
16. Päälystettyjen teiden ylläpidon toimintalinjat
17. Sorateiden toimintalinjat
18. Teiden talvihoito, toimintalinjat 2001
19. Joukkoliikenteen toimintaedellytysten parantaminen - toimintalinjat
20. Liikenneympäristön hoito, toimintalinjat ja laatuvaatimukset
21. Siltojen hoidon, ylläpidon ja korjauksen toimintalinjat sekä levähdyspaikkojen ja pysäköintialueiden kehittäminen
22. Tienpidon pitkän tähtäyksen suunnitelmat
23. Tienpidon toiminta- ja taloussuunnitelma
24. Tiepiirien ympäristöohjelmat liikenteen hallinnan strategiameulun torjuntaohjelmat, pyöräilyn ja jalankulun kehittämissuunnitelmat
25. Alueellinen liikennejärjestelmäsuunnittelu
26. Alueelliset liikenneturvallisuussuunnitelmat
27. Rataverkko 2020
28. Ratahallintokeskuksen toiminta- ja taloussuunnitelma
29. Meluntorjuntaohjelma
30. Merenkulkupoliittinen ohjelma
31. Väyläohjelma vuosille 1998-2007, sisältää kunnossapidon
32. Merenkululaitoksen toiminta- ja taloussuunnitelma
33. Helsinki - Vantaan lentoaseman meluntorjuntasuunnitelma
34. Telekaapeleiden reittisuunnitelma

MMM:n hallinnonalan suunnitelmat ja ohjelmat:

1. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2003-2006
2. Maa- ja metsätalousministeriön luonnonvarastrategia
3. Suomen elintarvikkeiden laatustrategia
4. Maatalouden bio- ja geenitekniikkastrategia
5. Bio- ja geenitekniikkastrategia
6. Maatalouden strategiprojekti
7. Kansallinen viljastrategia
8. Luomustrategia
9. Kansallinen kasvigeenivaraohjelma
10. Kansallinen eläingeenivaraohjelma
11. Puutarhapoliittikan painopistealueet ja toimenpide-ehdotukset
12. Horisontaalinen maaseudun kehittämissuunnitelma
13. Etelä-Suomen kansallista tukea koskeva ohjelma
14. Maaseutupoliittinen kokonaisohjelma 2001-2004
15. Valtioneuvoston periaatepäätös maaseutupoliittisiksi linjauksiksi 2001-2004
16. Alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma, ALMA
17. Leader+ -ohjelma 2001-2006
18. Rakentaminen maaseudulla - strategia
19. Kansallinen metsäohjelma 2010
20. Metsätalouden ympäristöohjelma
21. Metsähallituksen luonnonvara- ja alue-ekologiset suunnitelmat
22. Metsätalouden alueellinen tavoiteohjelma
23. Vapaaehtoiset tilakohtaiset metsäsuunnitelmat
24. Hakkuu- ja uudistamissuunnitelma suojametsäalueella
25. Toimenpidesuunnitelma, kestävä metsätalouden rahoituslaki
26. Suomen elinkeinokalatalouden rakenneohjelma vuosille 2000-2006

27. Maa- ja metsätalouden vapaa-ajan kalatalouden kehittämissstrategia
28. Vapaa-ajan kalastuksen alueelliset kehittämissuunnitelmat
29. Suunnitelma kalaston suojelemiseksi
30. Kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelma
31. Kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma
32. Vesivarastrategia
33. Alueelliset vesihuollon kehittämissuunnitelmat
34. Vesipolitiikan puitedirektiivin mukainen toimenpideohjelma ja hoitosuunnitelma
35. Vesistön tulvantorjunnan toimintasuunnitelma
36. Kalavesien pilaantumisen ehkäisemiseksi laadittu ohjelma
37. Jätevesien puhdistusta koskeva ohjelma
38. Eläinten terveydenhuoltojärjestelmä
39. Elintarvikevalvonnan vahvistaminen paikallistasolla
40. Hallittu lääkkeiden käyttö eläinlääkinnässä ja mikrobilääkeresistenssin ehkäisy
41. Zoonoosivalvonnan toimintaohjelma
42. Eläinjättestrategia

OM:n hallinnonalan suunnitelmat ja ohjelmat:

1. Oikeusministeriön hallinnonalan toiminta- ja taloussuunnitelma 2001-2004
2. Oikeusministeriön keskeiset tavoitteet 2002 ja lähivuosina
3. Kansallinen rikosentorjuntaohjelma
4. Vankeinhoitolaitoksen ja Kriminaalihuoltoyhdistyksen periaateohjelma sekä toimintalinjat

Valtioneuvoston kanslian suunnitelmat ja ohjelmat:

1. Suunta alueelle - valtioneuvoston linjaukset ja ohjeet valtion toimintojen sijoittamiselle
2. Tasapainoisen kehityksen Suomi 2015
3. Alueellinen kehitys ja aluepolitiikka Suomessa
4. Kansallinen rakennuspoliittinen ohjelma (työryhmämuistio)
5. Julkinen talous 2000-luvulla, reunaehdot, haasteet ja uudistusten suunta (työryhmäraportti)

OPM:n hallinnonalan suunnitelmat ja ohjelmat:

1. Opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma 2003-2006 ja Opetusministeriön tuloussuunnitelma 2002
2. Aluepoliittinen strategia
3. Valtioneuvoston arkkitehtuuripoliittinen ohjelma (1998)
4. Koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategia 2000-2004
5. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma
6. Koulutuksen perustamishankkeiden rahoitussuunnitelma 2002-2005
7. Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden rahoitussuunnitelma 2002-2005
8. Korkeakoulujen alueellisen kehittämisen ohjelma
9. Kirjastopoliittinen ohjelma

PLM:n hallinnonalan suunnitelmat ja ohjelmat:

1. Suomen puolustus- ja turvallisuuspolitiikka 2001
2. Euroopan turvallisuuskehitys ja Suomen puolustus
3. Puolustusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma 2003-2006
4. Varautuminen yhteiskunnan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin
5. Puolustushallinnon ympäristöpolitiikka
6. Puolustushallinnon ympäristöohjelma
7. Varuskuntien rakenteellinen kehittämissuunnitelma (Varsu)
8. Kiinteistönpidon ympäristötavoitteet 2000

SM:n hallinnonalan, ml. kaikki tarkastellut maakunnan liittojen, suunnitelmat ja ohjelmat:

1. Maakuntakaava
2. Maakuntastrategia
3. Maakuntaohjelma
4. Maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma
5. Euroopan yhteisön alueelliset rakennerahasto-ohjelmat:
 - tavoite 1 ja 2 -ohjelmat
 - Interreg- ja Urban- ohjelmat
6. Aluekeskusohjelma
7. Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma
8. Osaamiskeskusohjelma
9. Saaristo-ohjelma
10. Aluepoliittinen tavoiteohjelma
11. Rakennemuutosalueohjelma
12. Raja-alueohjelma
13. Kaupunkiohjelmat
14. Toiminta- ja taloussuunnitelmat

STM:n hallinnonalan suunnitelmat ja ohjelmat:

1. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelma 2002
2. Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiat 2010
3. Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2000-2003
4. Valtioneuvoston periaatepäätös Terveys 2015 -kansanterveysohjelmasta
5. Suomen kansallinen ympäristöterveysohjelma
6. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan työsuojelustrategia
7. VETO-ohjelma
8. Kansallinen alkoholiohjelma
9. Kansallinen projekti terveydenhuollon tulevaisuuden turvaamiseksi
10. Työturvallisuus kohti maailman kärkeä - työtaturmaohjelma 2001-2005
11. Ehkäisevän sosiaali- ja terveyspolitiikan strategia
12. Raha-automaattiyhdistyksen jakoehdotus ja avustussuunnitelma

TM:n hallinnonalan suunnitelmat ja ohjelmat:

1. Valtion töiden työohjelma; varsinainen työohjelma, työllisyystyöohjelma, sittemmin investointiohjelma
2. Tutkimus- ja kehittämisohjelmat
 - a) työelämän kehittämisohjelma 2000 – 2003
 - b) kansallinen tuottavuusohjelma 2000 – 2003
 - c) kansallinen ikäohjelma (1998 – 2002)
 - d) työssä jaksamisen tutkimus- ja toimenpideohjelma (2000 – 2003)
3. TE-keskusten työvoimaosastojen alueelliset työllisyysstrategiat
4. EU:n tavoite 3 -ohjelma (ohjelmakausi 2000 – 2006)
5. EU:n Equal -yhteisöaloite (ohjelmakausi 2000 – 2006)
6. Hallituksen etnisen syrjinnän ja rasismien vastainen toimintaohjelma
7. Hallituksen maahanmuutto- ja pakolaispoliittinen ohjelma
8. Toinen aalto. Työvoimapolitiikan uudistuksen jatkaminen
9. Työhallinnon toiminta- ja taloussuunnitelma 2003 - 2006
10. Työhallinnon strategia vuosiksi 2001 - 2003
11. Suomen työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelma

UM:n hallinnonalan suunnitelmat ja ohjelmat:

1. Valtionneuvoston ulkopoliittiset selonteot eduskunnalle
2. Valtionneuvoston kehitysyhteistyötä koskevat periaatepäätökset
3. Kansainvälisen yhteistyön aluestrategiat:

- kehitysyhteistyöstrategiat
 - muut alueelliset yhteistyöstrategiat
4. Ohjelmatyypiset kehitysyhteistyöhankkeet eri maissa

YM:n hallinnonalan suunnitelmat ja ohjelma

1. YM:n hallinnonalan keskeiset tavoitteet ja tehtävät 2003-2006; toiminta- ja taloussuunnitelma
2. Hallituksen kestävä kehityksen ohjelma
3. Hyvinvointia edistävä elinympäristö ja ekotehokas yhteiskunta
4. Ekologisesti kestävä rakentamisen ohjelma
5. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet
6. Rakennusperintöstrategia
7. Alueelliset kulttuuriympäristöohjelmat
8. Rakentamispoliittinen ohjelma
9. Ekologisesti kestävä rakentamisen ohjelma
10. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (1992)
11. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt 81993)
12. Valtakunnallisesti merkittävät esihistorialliset suojelukokonaisuudet (1983)
13. Luonnonsuojeluohjelma
14. Natura 2000 -verkostoa koskevat ehdotukset (käytännössä tehty jo, mutta tämän tyyppiset muut voidaan laskea tähän sarakkeeseen)
15. Metso-toimikunnan ehdotus toimenpideohjelmaksi
16. Kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma
17. Natura-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma
18. Erämaa-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma
19. Luonnonpuiston ja muun luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma
20. Ohjelma erityisesti suojeltavan lajin kannan tai kantojen elvyttämiseksi
21. Luonnonvirkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämisohjelma, työryhmän ehdotus
22. Maisemanhoitosuunnitelma
23. Kansallispuiston järjestyssääntö
24. Valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2005
25. Alueellinen jätesuunnitelma
26. Toimenpideohjelma PCB-laitteistojen keräämiseksi ja käsittelymiseksi Suomessa
27. Suunnitelma valtakunnallisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteiden kierrätyksestä
28. Vesiensuojelun tavoitteet vuoteen 2005
29. Vesiensuojelun toimenpideohjelma vuoteen 2005
30. Ympäristönsuojelua koskevat valtakunnalliset suunnitelmat ja ohjelmat
31. YM:n hallinnonalan ohjelma kasvihuonekaasujen vähentämiseksi
32. Itämeren suojeluohjelma
33. Vedenhankintaa koskevat suunnitelmat ja ohjelmat
34. Vesipolitiikan puitedirektiivin mukainen toimenpideohjelma ja hoitosuunnitelma
35. VOC-päästöjen vähentämissuunnitelma
36. Alueelliset ympäristöohjelmat
37. Alueelliset vesiensuojelusuunnitelmat
38. Alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnan yhteistoimintasuunnitelma
39. Luoteis-Venäjän kestävä metsätalouden ja luonnon monimuotoisuuden suojelun kehittämisohjelma 1997-2000 ja vaihe II 2001-2004; puitesopimus ohjelman toteuttamisesta 2001
40. YM:n lähialuestrategia

41. Ehdotus valtion, pääkaupunkiseudun ja kehyskuntien väliseksi yhteistoiminta-asiakirjaksi
42. EY-direktiiveistä johtuvia suunnitelmien ja ohjelmien tekovelvoitteita:
 - 42 a. LCP (vanhat polttolaitokset)
 - 42 b. NEC (päästökatto)
 - 42 c. Ilmanlaatudirektiivi
 - 42 d. Nitraattidirektiivi
 - 42 e. Vaarallisten aineiden vesipäästädirektiivi
 - 42 f. Ympäristömeludirektiivi; meluntorjuntaohjelma
 - 42 g. Kaatopaikkadirektiivi; biojättestratégia

Kuntien suunnitelmat ja ohjelmat:

1. Kaupunkipoliittiset ohjelmat ja kaupunkistrategiat
2. Kunnan taloussuunnitelma
3. Yleiskaava
4. Asemakaava
5. Rakennusmaan järjestelysuunnitelma
6. Toimialoja linjaavat strategiat ja -ohjelmat
7. Sisäiset palvelut ja ulkoisten palvelujen hankinnat, strategiat
8. Liikenne- ja kadut
9. YSL:n mukaiset ympäristötilan seurantaohjelmat
10. Viherpalvelut: viherohjelmat ja luonnonhoitosuunnitelmat
11. Liikuntapaikkasuunnitelmat
12. Ulkoilureittisuunnitelmat
13. Moottorikelkkareittisuunnitelmat
14. Toimiala/yksikkökohtaiset ympäristöohjelmat ja kestävä kehityksen ohjelmat
15. Vesihuollon kehittämissuunnitelma
16. Kunnan öljyvahinkojen torjuntasuunnitelma
17. Kuntien kulttuuriympäristöohjelmat
18. Sosiaali- ja terveystalvönelujen osa-alueiden suunnitelmat ja ohjelmat
19. Paikalliset rikosentorjuntaohjelmat
20. Kunnallisten laitosten strategiset linjaukset ja ohjelmat

SEA-direktiivin ja Suomen lainsäädännön vertailu

Direktiivi	Suomen lainsäädäntö	
	SovaL = laki suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista, (Sova-A = asetus suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista) MRL = maankäyttö- ja rakennuslaki, MRA = maankäyttö- ja rakennusasetus, HL = hallintolaki, KuntaL = kuntalaki, JulkL = laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta, SääDL = laki Suomen säädöskokoelmasta, SääDA = asetus Suomen säädöskokoelmasta	
Artikla	1	SovaL 1 §, MRL 1 §
Artikla	2(a)	SovaL 4 §, 6 §
	2(b)	SovaL 2 § 2 -k.
	2(c)	SovaL 2 § 3 -k, MRL 29.2 §, 40.2 §, 55.3 §
	2(d)	SovaL 2 § 5 -k, MRL 62 §
Artikla	3(1)	SovaL 4 §, 6 §
	3(2.a)	SovaL 4.1 § 1 -k, 7 §, MRL 4 §, 22 §, 25 §, 35 §, 42 §, 50 §
	3(2.b)	SovaL 4.1 § 2 -k
	3(3)	SovaL 4.2 §, MRL 4 §, 25 §, 35 §, 42 §, 50 §
	3(4)	SovaL 6.1 §, SovaL 6.2 §, MRL 4 §, 25 §, 35 §, 42 §, 50 §
	3(5)	SovaL 6 § (Sova-A 2 §), MRL 4 §, 25 §, 35 §, 42 §, 50 §
	3(6)	SovaL 6.3 §, (Sova-A 3 §)
	3(7)	SovaL 6.4 § (Sova-A 4 §) JulkL 1 §, 2 §, 3 §, 6 §, 9 §
	3(8)	SovaL 5 §
	3(9)	Tarpeettomana ei siirretty
Artikla	4(1)	SovaL 9.1 §, MRL 9 §, 34 §, 63 §, MRA 1 §, 7 §
	4(2)	SovaL, MRL
	4(3)	SovaL 8 §, MRL 9 §, MRA 1 §
Artikla	5(1)	SovaL 9.1 §, (Sova-A 6 §), MRL 29.2 §, 40.2 §, 55.2 §, MRA 1 §, 7 §, 10 §, 17 §, 25 §
	5(2)	SovaL 9.3 §, 8 §, MRL 9 §, MRA 1 §
	5(3)	SovaL 8 §, MRL 9 §, MRA 1 §
	5(4)	SovaL 9.4 §, (Sova-A 7 §), MRL 6.2 §, 66 §, MRA 7 §, 8 §, 11 §, 18 §, 26 §, 35 §
Artikla	6(1)	SovaL 10.1 §, 10.2 §, HL 55 §, 62 § (Sova-A 8 §), MRL 65 §, MRA 12 §, 13 §, 19 §, 27 §
	6(2)	SovaL 10.1 §, 10.2 §, HL 55 §, 62 § (Sova-A 8 §), MRL 65 §, MRA 12 §, 19 §, 23 §, 27 §, 28 §, 30 §
	6(3)	SovaL 10.2 §, (Sova-A 8.2 §), MRA 13 §, 20 §, 28 §
	6(4)	SovaL 2 § 5 -k, MRL 62 §, MRA 30 §, 31 §
	6(5)	SovaL 10 §, (Sova-A 8 §), MRL 65 §, MRA 12 §, 19 §, 27 §, 30 §
Artikla	7(1)	SovaL 11.1 §, 11.2 §, 11.3 §, MRL 199.1 §, MRA 99 §
	7(2.1)	SovaL 11.4 §, 11.5 §, MRL 199.2 §, 199.3 §, MRA 99 §
	7(2.2)	SovaL 11.4 §, 11.5 §, MRA 99 §
	7(3)	SovaL 11.5 §

Artikla	8	SovaL 12.1 § 1-k, MRA 10 §, 17 §, 21 §, 25 §
Artikla	9(1.a)	SovaL 12.1 § 1-k, 12.2 §, HL 55 §, 62 §, (Sova-A 9 §), MRL 67 §,
	9(1.b)	KuntaL 63 §, 64 §, JulkL 1 §, 2 §, 3 §, 6 §, 9 §
	9(1.c)	SovaL 12.1 § 1-k, MRA 10 §, 17 §, 21 §, 25 §SovaL 12.1 § 2 -k, MRA 10 §, 17 §, 21 §, 25 §
Artikla	9(2)	SovaL 12.2 §, (Sova-A 9 §), HL 55 §, 62 §, MRL 67 §, KuntaL 63 §, 64 §
	10(1)	SovaL 13 §, MRL 27.1 §, 36 §, 51 §, 60 §, MRA 17 §, 21 §, 25 §
Artikla	10(2)	SovaL 8 §, MRA 2 §
	11(1)	Tarpeettomana ei siirretty
	11(2)	SovaL 8 §, MRL 9 §, MRA 1 §
Artikla	11(3)	Tarpeettomana ei siirretty
	12(1)	Ei tarvitse siirtää (tietojen vaihto)
	12(2)	SovaL 14 §, MRL 17 §, 18 §
	12(3)	Ei tarvitse siirtää (koskee komissiota)
Artikla	12(4)	Ei tarvitse siirtää (koskee komissiota)
	13(1)	SovaL 15.1 §, MRL 207 §
	13(2)	SäädL 19 §, SäädA 2§
	13(3)	SovaL 15.2 §, 15.4 §
	13(4)	Ei tarvitse siirtää (tietojen vaihto)

Kuvailulehti

Julkaisija	Ympäristöministeriö Alueidenkäytön osasto	Julkaisu-aika kesäkuu 2003
Tekijä(t)	Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointityöryhmä	
Julkaisun nimi	Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointityöryhmän mietintö	
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut		
Tiivistelmä	<p>Työryhmän mietintö sisältää hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksen laiksi suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista. Tähän liittyen ehdotetaan muutoksia ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettuun lakiin sekä maankäyttö- ja rakennuslakiin. Ehdotukseen sisältyy myös luonnos asetukseksi suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista sekä luonnos asetukseksi maankäyttö- ja rakennusasetuksen muuttamisesta.</p> <p>Ehdotetuilla säädöksillä pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (2001/42/EY), ns. SEA-direktiivi (strategic environmental assessment). Ehdotetut säädökset sisältäisivät myös ne aineelliset säännökset, jotka ovat tarpeen YK:n Euroopan talouskomission, ECE:n, yleissopimukseen valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista (Espoon sopimus) liitetyn strategista ympäristöarviointia koskevan ns. SEA-pöytäkirjan hyväksymiseksi.</p> <p>Ehdotettu laki sisältäisi nykyistä lainsäädäntöä vastaavan yleisen säännöksen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten selvittämisestä ja arvioinnista sekä tarkemmat SEA-direktiivin edellyttämät säännökset tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnista.</p> <p>Työryhmän mietintöön sisältyy myös selvitys lakiehdotuksen vaihtoehtoista ja niiden vaikutusten arvioinnista.</p>	
Asiasanat	ympäristövaikutusten arviointi, YVA, YVA-laki, suunnitelmat ja ohjelmat, ympäristöarviointi, ympäristöselostus, SEA-direktiivi, strateginen ympäristöarviointi, mietintö, lainsäädäntö	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Suomen ympäristö 643	
Julkaisun teema	Alueiden käyttö	
Projektihankkeen nimi ja projektinumero		
Rahoittaja/ toimeksiantaja	Ympäristöministeriö	
Projektiryhmään kuuluvat organisaatiot		
	ISSN	ISBN
	1238-7312	952-11-1461-4 (nid.), 952-11-1462-2 (PDF)
	Sivuja	Kieli
	107	suomi
	Luottamuksellisuus	Hinta
	julkinen	
Julkaisun myynti/ jakaja	Edita Publishing Oy, Asiakaspalvelu, PL 800, 00043 Edita puh. 020 450 05, telefax 020 450 2380 sähköposti: asiakaspalvelu.publishing@edita.fi, www-palvelin: http://www.edita.fi/netmarket	
Julkaisun kustantaja	Ympäristöministeriö	
Painopaikka ja -aika	Edita Prima Oy, Helsinki 2003	
Muut tiedot	Yhteyshenkilöt ympäristöministeriössä Ulla-Riitta Soveri, puh. (09) 1603 9442 ja Marja Mäntynen, puh. (09) 1603 9341	

Presentationsblad

Utgivare	Miljöministeriet Markanvändningsavdelningen	Datum Juni 2003
Författare	Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointiryhmä (Arbetsgruppen för bedömning av miljökonsekvenserna av planer och program)	
Publikationens titel	Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointiryhmän mietintö (Betänkande av arbetsgruppen för bedömning av miljökonsekvenserna av planer och program)	
Publikationens delar/ andra publikationer inom samma projekt		
Sammandrag	<p>Arbetsgruppens betänkande innehåller ett förslag till lag om bedömning av miljökonsekvenserna av planer och program, upplagd som en regeringsproposition. Samtidigt föreslås vissa ändringar i lagen om förfarandet vid bedömning av miljökonsekvenser samt i markanvändnings- och bygglagen. Förslaget omfattar vidare ett utkast till förordning om bedömning av miljökonsekvenserna av plan och program och ett utkast till förordning om ändring av markanvändnings- och byggförordningen.</p> <p>De föreslagna bestämmelserna genomför Europaparlamentets och rådets direktiv om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan (2001/42/EG), så kallade SEA-direktivet (strategic environmental assessment). De innehåller också de materiella bestämmelser som gör det möjligt att godkänna det så kallade SEA-protokollet om strategisk miljökonsekvensbedömning till konventionen om bedömning av gränsöverskridande miljökonsekvenser (Esbokonventionen), som utarbetats av FN:s ekonomiska kommission för Europa ECE.</p> <p>Den föreslagna lagen innehåller en allmän bestämmelse om utredning och bedömning av miljökonsekvenserna av planer och program, som motsvarar gällande lagstiftning, samt mer detaljerade bestämmelser enligt SEA-direktivet om bedömningen av vissa planer och program.</p> <p>I betänkandet ingår vidare en utredning om alternativ till lagförslagen och om bedömning av deras verkningar.</p>	
Nyckelord	Miljökonsekvensbedömning, miljöpåverkan, MKB, MKB-lagen, planer och program, miljöredogörelse, miljörapport, SEA-direktivet, lag, betänkande, lagstiftning	
Publikationsserie och nummer	Miljön i Finland 643	
Publikationens tema	Markanvändning	
Projektets namn och nummer		
Finansär/ uppgångsgivare	Miljöministeriet	
Organisationer i projektgruppen		
	ISSN	ISBN
	1238-7312	952-11-1461-4, 952-11-1462-2 (PDF)
	Sidantal	Språk
	107	Finska
	Offentlighet	Pris
	offentlig	
Beställningar/ distribution	Edita Publishing Ab, Kundenservice, PB 800, FIN-00043 Edita, Finland tel. +358 20 450 05, telefax +358 20 450 2380 e-mail: asiakaspalvelu.publishing@edita.fi, www-server: http://www.edita.fi/netmarket	
Förläggare	Miljöministeriet	
Tryckeri/ tryckningsort och -år	Edita Prima Ab, Helsingfors 2003	
Övriga uppgifter	Kontaktperson vid miljöministeriet Ulla-Riitta Soveri, tfn (09) 1603 9442 och Marja Mäntynen, tfn (09) 1603 9341	

Documentation page

Publisher	Ministry of the Environment Land Use Department	Date June 2003
Author(s)	Working group for environmental impact assessment of plans and programmes	
Title of publication	Suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointiryhmän mietintö (Report of the Working group for environmental impact assessment of plans and programmes)	
Parts of publication/ other project publications		
Abstract	<p>The report contains a proposal for legislation on environmental impact assessment of plans and programmes, formulated as a government bill. At the same time, amendments are proposed to the Act on Environmental Impact Assessment Procedure and to the Land Use and Building Act. There is also a draft proposal for an Decree on Environmental Impact Assessment of Plans and Programmes and a draft proposal for Decree on Amending the Land Use and Building Decree.</p> <p>The proposed legislation would implement, in Finland, the SEA directive (Directive 2001/42/EC of the European Parliament and of the Council on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment). They would also include the legislation required for Finland's adoption of the SEA Protocol to the UN/ECE Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context.</p> <p>The proposal holds general legislation on the investigation and assessment of the environmental impact of plans and programmes corresponding to the existing legislation as well as more detailed regulations on environmental impact assessment of certain plans and programmes, in accordance with the SEA directive.</p> <p>Additionally, the report presents alternatives to the proposed legislation and on assessment of their impacts.</p>	
Keywords	Environmental impact assessment, EIA, EIA act, plans and programmes, environmental assessment, environmental report, strategic environmental assessment, SEA directive, legislation	
Publication series and number	The Finnish Environment 643	
Theme of publication	Land Use	
Project name and number, if any		
Financier/ commissioner	Ministry of the Environment	
Project organization		
	ISSN	ISBN
	1238-7312	952-11-1461-4, 952-11-1462-2 (PDF)
	No. of pages	Language
	107	Finnish
	Restrictions	Price
	for public use	
For sale at/ distributor	Edita Publishing Ltd, Box 800, FIN-00043 Edita, Finland tel. +358 20 450 05, telefax +358 20 450 2380 e-mail: asiakaspalvelu.publishing@edita.fi, www-server: http://www.edita.fi/netmarket	
Financier of publication	Ministry of the Environment	
Printing place and year	Edita Prima Ltd. Helsinki 2003	
Other information	Contact at the Ministry of the Environment: Ms. Ulla-Riitta Soveri, phone +358 9 1603 9442, and Ms. Marja Mäntynen, phone +358 9 1603 9341	

